

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม)

ปริญญา

.....
วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม

สาขา

.....
ภาควิชา

เรื่อง พฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร
Behavior on Garbage Disposal of The People in
Inner Zone of Bangkok Metropolis

นามผู้วิจัย นางสาวจินตนา ศรีนุกุล

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ..... วันที่ 4 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2535

(..... ศ.ดร.เกษม จันทรแก้ว .....))

กรรมการ..... สดก สอนแก้ว .....

(..... พศ.สดา ภิรมย์แก้ว .....))

กรรมการ..... .....

(..... พศ.เกษม จรินทร์ไท .....))

หัวหน้าภาควิชา..... .....

(..... ศ.ดร.เกษม จันทรแก้ว .....))

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

.....
(..... ดร.สรพล อปติสสกุล .....))

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 10 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2535

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

พฤติกรรมกา^รทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร

Behavior on Garbage Disposal of The People in Inner Zone
of Bangkok Metropolis

โดย

นางสาวจินตนา ศรีนุกุล

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม)

พ.ศ. 2535

จินตนา ศรีบุญกุล 2535 : พฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตรสิ่งแวดล้อม) สาขาวิทยาศาสตรสิ่งแวดล้อม
โครงการวิทยาศาสตรสิ่งแวดล้อม ปรธานกรรมการที่ปรึกษา :
ศ.ดร.เกษม จันทรแก้ว 142 หน้า

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชน ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทิ้งขยะ และศึกษาปัญหา อุปสรรคในการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนของครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาไม่น้อยกว่า 90 วัน จำนวน 371 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) โดยใช้แบบสอบถามและการสังเกตในการรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ใช้ค่าร้อยละ ค่ามัธยเทศและค่าพิสัยในการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจและความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านกาทิ้งขยะ และใช้ค่าไคสแควร์ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ และความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านกาทิ้งขยะกับพฤติกรรมการทิ้งขยะ

ผลการศึกษาพบว่า ปริมาณขยะในครัวเรือนที่มีมากอันดับ 1 เกิดจากกิจกรรมการปรุงอาหารและรับประทานอาหาร มีขยะชนิดเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ มากที่สุด วิธีการทิ้งขยะโดยใส่ในถังร่วมกับขยะประเภทอื่น ๆ ก่อนนำไปใส่ถังขยะหรือนำไปทิ้ง ซึ่งเป็นวิธีการทิ้งขยะแบบไม่แยกประเภท กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านกาทิ้งขยะ แต่มีพฤติกรรมการทิ้งขยะไม่เป็นระเบียบ ไม่เหมาะสม ขาดระเบียบวินัย จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจและความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านกาทิ้งขยะ พบว่า เพศและอายุ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทิ้งขยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเพศหญิงและกลุ่มอายุ 15-29 ปีมีพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทมากกว่าเพศชายและกลุ่มอายุอื่น ๆ ตามลำดับ ทั้งนี้มีปัญหาในการทิ้งขยะ คือมีคนมาคุ้ยเขี่ยถังขยะเพื่อหาของมีค่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยและปฏิบัติได้ในการให้ทิ้งขยะแยกประเภท

จินตนา ศรีบุญกุล

ลายมือชื่อคนคิด

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

4 / 3 / 35

Chintana Srinukul 1992 : Behavior on Garbage Disposal of The People in Inner Zone of Bangkok Metropolis. Master of Science (Environmental Science), Major Field Environmental Science, Graduate Program in Environmental Science. Thesis Advisor : Prof.Dr. Kasem Chunkao. 142 pages.

The objectives of this research are to study the behavior on garbage disposal, the economic and social factors concerning the garbage disposal behavior and to study the problems and obstruction on garbage disposal of the people in inner zone of Bangkok.

The sample groups of this research are the 371 heads or representatives of the household who are older than 15 years of age and who have been living in the area not less than 90 days. The multi-stage sampling technique is used with questionnaires and observation. Percentage and arithmetic means are used in the analysis of the data on the characteristics of the population, social and economy and the knowledge on the social disciplines on the behavior on garbage disposal. Chi-square is used in the analysis of the relation between the characteristics of the population, social and economy and the knowledge on the social disciplines on the behavior on garbage disposal.

The result of the study reveals that the biggest amount of household garbage comes from food preparation and consumption in the forms of leftover food, vegetable, and fruit peels. The means of disposal of these kinds of garbage are to accumulate them in bags together with other garbage and put them in garbage cans or dispose of them elsewhere. This is indiscriminated disposal. Most of the sample group know about the social discipline in garbage disposal but still dispose of their garbage improperly, and without discipline. The analysis of the relationship between the characteristics of the population, social and economy and the knowledge on social discipline on garbage disposal reveals that sex and age relate to the behavior on garbage disposal on the 0.05 statistic level. Females of 15-29 years of age separate their garbage more than males and other groups. The problems in garbage disposal are such that there are people who search for useable materials from the garbage pile and etc. Most people agree that and they can cooperate in separating their garbage before disposal.

Chintana Srinukul

Student's Signature

K. P. Chunkao

Thesis Advisor's Signature

4 / 3 / 92

คำนิยม

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการเกียรติ ชัยนิพนธ์ ผู้อำนวยการกองฝึกอบรม สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร ที่กรุณาสับสนุนและให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับปริญญาโท จนได้มีโอกาสจบการศึกษาในสาขาวิชานี้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาจากคณาจารย์หลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างยิ่ง โดยเฉพาะท่าน ศ.ดร.เกษม จันทรแก้ว ที่ได้กรุณารับเป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางในการทำวิจัย และติดตามแก้ไขจนงานวิจัยได้สำเร็จและมีคุณค่ายิ่ง ขอกราบขอบพระคุณ ผศ.สุตา ภิรมย์แก้ว กรรมการวิชาเอกที่ได้ให้คำชี้แนะ ดูแลความเรียบร้อยและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณ ผศ.เกษม จรินทร์โท กรรมการวิชาการ ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือและชี้แนะจนงานวิจัยได้สำเร็จลงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.โกวิท วงศ์สุววัฒน์ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้เสียสละในการตรวจ แก้ไข เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และที่ขาดไม่ได้ คือ ท่านอาจารย์สุพันธ์ เพชรภา ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา และเอื้อเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ที่ได้สนับสนุนทุนในการวิจัย ซึ่งเป็นการแบ่งเบาค่าใช้จ่ายและสร้างความภูมิใจแก่ผู้วิจัยอย่างยิ่ง

ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสมบูรณ์ไม่ได้ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในเขตสัมพันธวงศ์ เพื่อน ๆ นิสิตปริญญาโทสิ่งแวดล้อมรุ่นที่ 13 ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล ให้คำปรึกษา ตลอดจนกำลังใจแก่ผู้วิจัยอย่างยิ่ง นอกจากนี้ขอขอบคุณกลุ่มเพื่อนจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ให้คำปรึกษา แนะนำและเป็นกำลังใจ โดยเฉพาะ

คุณอนันต์ โรจนตันติกุล ที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือจัดพิมพ์งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณอย่างยิ่ง

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้มีบุญคุณยิ่ง คือ คุณพ่อ คุณแม่ และพี่ ๆ ที่ให้การส่งเสริมในการศึกษาและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา โดยเฉพาะพี่ทวิวงศ์ ศรีนุกุล ผู้ซึ่งให้ความอุปการะ สนับสนุนและให้กำลังใจที่ดียิ่งตลอดมา ดังนั้น คุณค่าและความดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแก่ผู้มีพระคุณทุกท่าน และทุก ๆ คนในครอบครัวของผู้วิจัย

จินตนา ศรีนุกุล

มกราคม 2535

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	8
ขอบเขตการวิจัย	9
นิยามศัพท์	9
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	12
แนวคิดและทฤษฎี	12
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
บทที่ 3 ระเบียบและวิธีวิจัย	27
สมมติฐานในการวิจัย	27
กรอบแนวคิดในการวิจัย	27
วิธีการวิจัย	29

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	36
ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจ	37
ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับชนิด-ปริมาณของขยะจากกิจกรรมต่าง ๆ ในครัวเรือนและพฤติกรรมกาทิ้งขยะ	43
ตอนที่ 3 ความรู้ระดับเบี่ยงนัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ	59
ตอนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ และความรู้ระดับเบี่ยงนัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะกับพฤติกรรมกาทิ้งขยะ	67
ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นในการทิ้งขยะแยกประเภท	75
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	94
สรุปผลการวิจัย	94
ข้อเสนอแนะ	98
เอกสารอ้างอิง	102
ภาคผนวก	105
ภาคผนวก ก	106
ภาคผนวก ข	126
ภาคผนวก ค	141

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ส่วนประกอบของขยะมูลฝอยในประเทศไทย	21
2	จำนวนครัวเรือนเป้าหมาย จำนวนครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามแขวง	32
3	จำนวนและร้อยละของลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจ	39
4	จำนวนและร้อยละของปริมาณขยะที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ในครัวเรือน	45
5	จำนวนและร้อยละของชนิดขยะจากกิจกรรมการปรุงอาหารและ รับประทานอาหาร	46
6	จำนวนและร้อยละของชนิดขยะจากกิจกรรมการใช้ของใช้ที่จำเป็น ในชีวิตประจำวัน	46
7	จำนวนและร้อยละของชนิดขยะจากกิจกรรมการประกอบอาชีพในครัวเรือน	47
8	จำนวนและร้อยละของวิธีปฏิบัติในการทิ้งขยะจำแนกตามกิจกรรม	49
9	จำนวนและร้อยละของวิธีปฏิบัติในการทิ้งขยะ โดยสรุป	50
10	จำนวนและร้อยละของวิธีการจัดการของเหลือใช้ในครัวเรือน	51
11	จำนวนและร้อยละของจำนวนวันที่ถังขยะสามารถรองรับขยะได้มากที่สุด	52

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
12	จำนวนและร้อยละของวิธีปฏิบัติเมื่อถึงชยะเต็มก่อนเจ้าหน้าที่มาเก็บ	53
13	จำนวนและร้อยละของวิธีปฏิบัติเมื่อเจ้าหน้าที่มาเก็บชยะ	54
14	จำนวนและร้อยละของบุคคลในครัวเรือนที่รับผิดชอบในการนำชยะไปทิ้ง	55
15	จำนวนและร้อยละของการกำจัดชยะในครัวเรือน	56
16	จำนวนและร้อยละของความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งชยะ	62
17	จำนวนและร้อยละของค่าสรุปความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งชยะ	65
18	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจกับพฤติกรรมการทิ้งชยะ	71
19	ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งชยะกับพฤติกรรมการทิ้งชยะ	74
20	จำนวนและร้อยละของการมีปัญหาในการทิ้งชยะ	76
21	จำนวนและร้อยละของปัญหาในการทิ้งชยะของครัวเรือน	77

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
22	จำนวนและร้อยละของชนิดชยะและเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในการทิ้งชยะ	79
23	จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นที่มีต่อความพึงพอใจในการบริการเก็บชยะ	82
24	จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะของการปรับปรุงให้บริการเก็บชยะ	83
25	จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะทางด้านกาารทิ้งชยะ	85
26	จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อการให้แยกชยะ (ชยะเปียก-ชยะแห้ง)	87
27	จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติในการแยกชยะ	87
28	จำนวนและร้อยละชนิดของสื่อที่ให้ความรู้ในการทิ้งชยะแยกประเภท	88
ตารางผนวกที่		
1	จำนวนประชากร จำนวนบ้าน และจำนวนครอบครัวรายแขวง เขตสัมพันธวงศ์ พ.ศ.2530	117
2	ความหนาแน่นของประชากรรายแขวง เขตสัมพันธวงศ์ พ.ศ.2521 พ.ศ.2525 และ พ.ศ.2530	118
3	จำนวนและประชากรและความหนาแน่นของประชากรแขวงจักรวรรดี เขตสัมพันธวงศ์ พ.ศ.2527-พ.ศ.2529	119

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
4	อัตราการเพิ่มของประชากร โดยธรรมชาติและอัตราการย้ายถิ่นสุทธิ เขตสัมพันธวงศ์ พ.ศ.252 พ.ศ. 2525 และ พ.ศ.2530	120
5	จำนวนประชากรย้ายเข้าและย้ายออกของเขตสัมพันธวงศ์ พ.ศ.2530	121
6	ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ 1 ไร่ จากการฉายภาพจำแนกตามเขต พ.ศ.2525-2545	122
7	จำนวนประชากรจากการฉายภาพ จำแนกตามเขต พ.ศ.2525-2545	124

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่กรุงเทพมหานคร	3
2	แผนที่ขอบเขตในการศึกษา	11
3	กรอบแนวคิดในการวิจัย	28
4	แผนที่พื้นที่ในการศึกษา (เขตสัมพันธวงศ์)	30
ภาพผนวกที่		
1	ประเภทของรถเก็บขยะในกรุงเทพมหานคร	142

บทที่ 1

บทนำ

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงเมืองหนึ่งในจำนวนหลายเมืองที่มีการขยายตัวเมือง เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร ความเป็นเมืองหลวง ความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยี ความเป็นศูนย์กลางการปกครอง การศึกษา พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม ทำให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีความสำคัญมาก สามารถดึงดูดประชากรจากส่วนต่าง ๆ เข้ามาเพื่อประกอบอาชีพ และทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้ใจกลางเมืองมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นมาก ทำให้มีการขยายตัวจากศูนย์กลางเมืองออกสู่พื้นที่รอบนอก ในรูปของที่อยู่อาศัย กระจายออกไปตามแถบชานเมือง สถานศึกษา หน่วยราชการ ได้ขยายตัวออกไปสู่ชานเมือง ทำให้เขตเมืองขยายตัวออกไปเช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างเช่น ในปีที่มีการสร้างกรุงรัตนโกสินทร์สมัยแรก มีพื้นที่เมืองประมาณ 3.5 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ 185,000 คน ภายหลังการประกาศเขตเทศบาลกรุงเทพฯ เขตเทศบาลธนบุรี ในปี พ.ศ.2480 พื้นที่เมืองได้เพิ่มขึ้นเป็น 97.8 ตารางกิโลเมตร และมีประชากรอาศัยอยู่จำนวน 890,453 คน (สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532) ในปัจจุบัน กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ 1568.74 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่จำนวน 5.9 ล้านคน (กองปกครองและทะเบียน, 2534) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการขยายตัวของเมืองมีความสัมพันธ์กับการเพิ่มขึ้นของประชากร

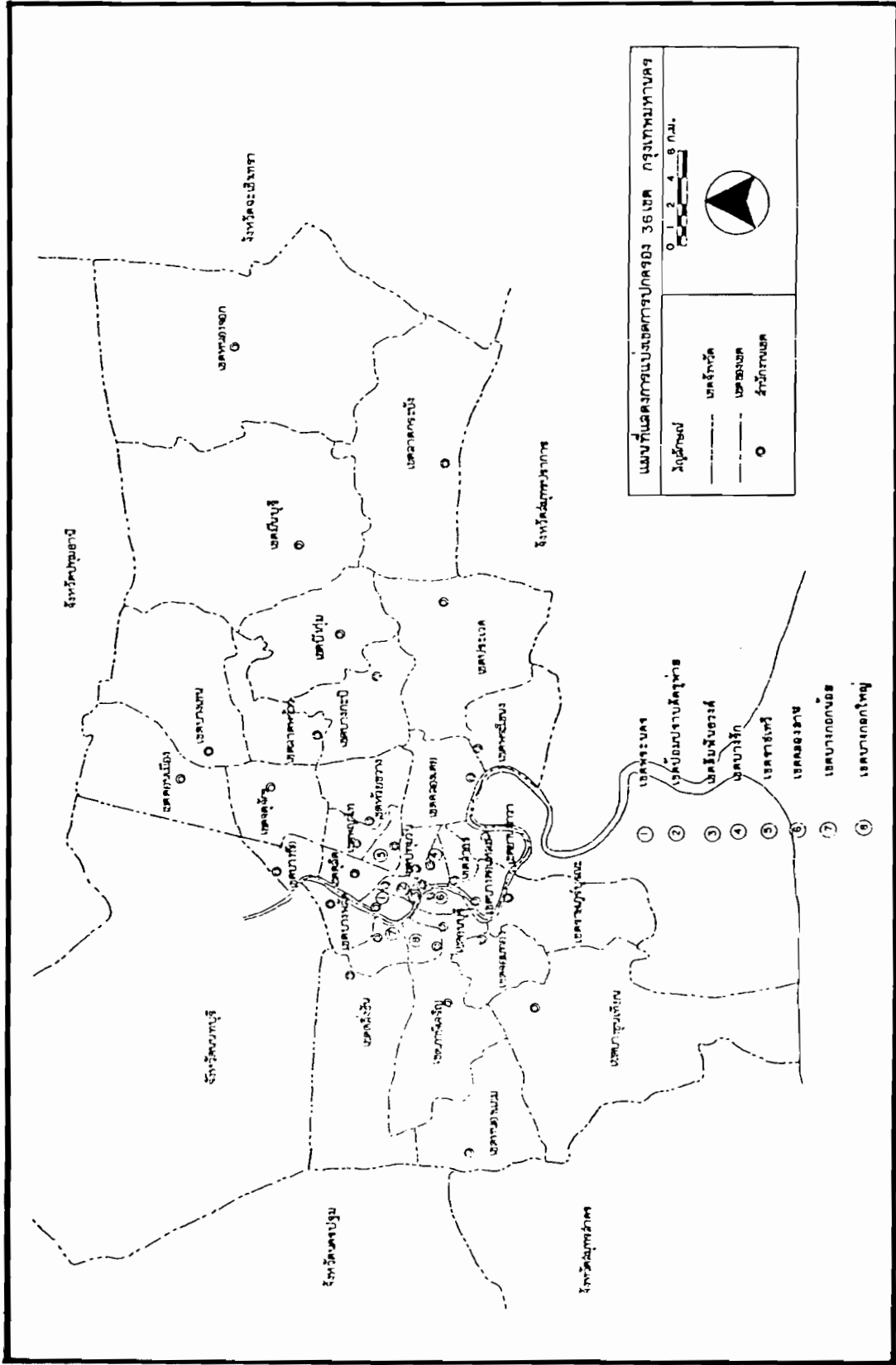
สุนัน โรจนสิริ (2528 : 51) ได้กล่าวว่า กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ 1568.737 ตารางกิโลเมตร หรือ 980,462.5 ไร่ แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 24 เขต โดยสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย และกองผังเมือง กรุงเทพมหานคร ได้มีการจัดรวมเขตเป็น 3 เขตใหญ่ คือ เขตชั้นใน เขตชั้นกลาง และเขตชั้นนอก ดังมีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

1. เขตชั้นใน (พื้นที่ชั้นใน) เป็นเขตเมืองชั้นใน ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของย่านธุรกิจ การค้า สถานที่ราชการ และที่พักอาศัย ประกอบด้วยเขตต่าง ๆ 11 เขต คือ เขตพระนคร เขตสัมพันธวงศ์ เขตบ่อนมปราบศัตรูพ่าย เขตปทุมวัน เขตบางรัก เขตดุสิต เขตห้วยขวาง เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตบางกอกใหญ่ เขตญาไท

2. เขตชั้นกลาง (พื้นที่ชั้นกลาง) เป็นเขตถัดจากเขตชั้นใน ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของบ้านพักอาศัย สถาบันราชการ ประกอบด้วยเขตต่าง ๆ 7 เขต คือ เขตยานนาวา เขตพระโขนง เขตบางเขน เขตบางกะปิ เขตภาษีเจริญ เขตราชบุรีบูรณะ เขตบางกอกน้อย

3. เขตชั้นนอก (พื้นที่ชั้นนอก) เป็นเขตที่อยู่ชั้นนอกสุด ส่วนใหญ่เป็นย่านอุตสาหกรรม บางแห่งยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ประกอบด้วยเขตต่าง ๆ 6 เขต คือ เขตหนองจอก เขตมีนบุรี เขตลาดกระบัง เขตตลิ่งชัน เขตบางขุนเทียน เขตหนองแขม

ในปัจจุบัน กรุงเทพมหานครได้แบ่งเขตการปกครองจาก 24 เขต เป็น 36 เขต ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 4 กันยายน 2532 และ 9 พฤศจิกายน 2532 เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรในกรุงเทพมหานคร ทำให้การบริการของกรุงเทพมหานครไม่ทั่วถึง และขาดประสิทธิภาพในการบริการ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดแบ่งพื้นที่การปกครองเพิ่มขึ้น โดยคำนึงถึงความเหมาะสมทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งประกอบด้วยเขตต่าง ๆ ดังนี้ คือ เขตพระนคร เขตบ่อนมปราบศัตรูพ่าย เขตปทุมวัน เขตสัมพันธวงศ์ เขตบางรัก เขตยานนาวา เขตสาทร เขตบางคอแหลม เขตดุสิต เขตบางซื่อ เขตญาไท เขตราชเทวี เขตห้วยขวาง เขตพระโขนง เขตคลองเตย เขตประเวศ เขตบางเขน เขตดอนเมือง เขตจตุจักร เขตบางกะปิ เขตลาดพร้าว เขตบึงกุ่ม เขตหนองจอก เขตมีนบุรี เขตลาดกระบัง เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตบางกอกน้อย เขตบางพลัด เขตบางกอกใหญ่ เขตภาษีเจริญ เขตบางขุนเทียน เขตจอมทอง เขตตลิ่งชัน เขตราชบุรีบูรณะ เขตหนองแขม (สำนักนโยบายและแผน, 2534) ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนที่กรุงเทพมหานคร

จากการแบ่งพื้นที่การปกครองของกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน และยึดการจัดรวมเขตใหญ่ 3 เขต ตามการจัดรวมเขตของสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย และกองผังเมือง กรุงเทพมหานคร สามารถจัดเขตได้ดังนี้

1. เขตชั้นใน (พื้นที่ชั้นใน) เป็นเขตเมืองชั้นใน ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของย่านธุรกิจการค้า สถานที่ราชการและที่พักอาศัย ประกอบด้วยเขตต่าง ๆ จำนวน 13 เขต คือ เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตสัมพันธวงศ์ เขตปทุมวัน เขตบางรัก เขตพญาไท เขตราชเทวี เขตดุสิต เขตบางซื่อ เขตห้วยขวาง เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตบางกอกใหญ่
2. เขตชั้นกลาง (พื้นที่ชั้นกลาง) เป็นเขตถัดจากเขตเมืองชั้นใน ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของบ้านพักอาศัย สถาบันราชการ ประกอบด้วยเขตต่าง ๆ จำนวน 16 เขต คือ เขตยานนาวา เขตบางคอแหลม เขตสาทร เขตพระโขนง เขตคลองเตย เขตประเวศ เขตบางเขน เขตจตุจักร เขตดอนเมือง เขตบึงกุ่ม เขตบางกะปิ เขตภาษีเจริญ เขตราชบุรีบูรณะ เขตลาดพร้าว เขตบางกอกน้อย เขตบางพลัด
3. เขตชั้นนอก (พื้นที่ชั้นนอก) เป็นเขตที่อยู่นอกสุด ส่วนใหญ่เป็นย่านอุตสาหกรรม บางแห่งยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ประกอบด้วยเขตต่าง ๆ จำนวน 7 เขต คือ เขตหนองจอก เขตมีนบุรี เขตลาดกระบัง เขตตลิ่งชัน เขตจอมทอง เขตหนองแขม เขตบางขุนเทียน

การเพิ่มขึ้นของประชากรในกรุงเทพมหานคร ได้ส่งผลกระทบต่อการใช้ที่ดินในกรุงเทพมหานครอย่างมาก ดังจะเห็นได้ว่ามีกิจกรรมนารูปแบบที่เกิดขึ้นอย่างกระจุกกระจาย โดยที่รัฐไม่สามารถควบคุมได้ ทำให้เกิดผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนและสภาพแวดล้อมของกรุงเทพมหานคร ทั้งทางกายภาพ ชีวภาพ และสังคม เช่น ปัญหาดินเสีย น้ำเสีย อากาศเป็นพิษ ความร้อน การจราจร การขาดแคลนที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย ตลอดจนปัญหาขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นปัญหาที่กรุงเทพมหานครต้องหาทางแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะปัญหาขยะ

มูลฝอย ทั้งนี้ เนื่องจากปริมาณขยะได้เพิ่มมากขึ้นจนกรุงเทพมหานครไม่สามารถจัดการได้อย่างเหมาะสม ดังจะเห็นได้ว่า มีขยะจำนวนมากถูกทิ้งเกลื่อนกลาดอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ ทั่วกรุงเทพมหานคร

ความสำคัญของปัญหา

การดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนสามารถทำให้เกิดขยะในแต่ละวันโดยเฉลี่ย 0.9 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน (สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2533) ดังนั้น การเพิ่มของจำนวนประชากรย่อมมีผลต่อการเพิ่มของปริมาณขยะเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้ว่า ในปี พ.ศ. 2525 มีจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 5.4 ล้านคน มีปริมาณขยะที่เก็บได้โดยเฉลี่ยวันละ 2,300 ตัน (บุญเชิญ, 2532 : 18) ในปี พ.ศ. 2531 มีจำนวนประชากร 5.6 ล้านคน มีปริมาณขยะที่เก็บได้โดยเฉลี่ยวันละ 4,224.8 ตัน ในปี พ.ศ. 2532 มีจำนวนประชากร 5.8 ล้านคน มีปริมาณขยะที่เก็บขนได้โดยเฉลี่ยวันละ 4,107.3 ตัน ปริมาณขยะในปี 2532 มีปริมาณลดลง เนื่องจากได้มีการเปลี่ยนเครื่องชั่งขยะจากเดิมมาเป็นแบบอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้การชั่งน้ำหนักถูกต้องยิ่งขึ้น (สำนักรักษาความสะอาด, 2532 : 15) ในปี พ.ศ. 2533 มีปริมาณขยะที่เก็บขนได้โดยเฉลี่ย 4,770 ตัน/วัน (สำนักรักษาความสะอาด, 2533 : 2) โดยที่โรงงานกำจัดขยะของกรุงเทพมหานครสามารถกำจัดได้เต็มที่ทั้ง 4 โรงเพียง 1,280 ตันเท่านั้น ทำให้มีขยะที่ไม่สามารถนำเข้าไปทำลายได้มีปริมาณสูงถึงวันละ 3,500-4,000 ตัน จึงต้องกองทิ้งไว้ให้สลายตัวตามธรรมชาติในบริเวณลานเทกองของโรงงานกำจัดขยะ รวมทั้งยังมีขยะตกค้างจากการเก็บขนอีกประมาณวันละ 1,000 ตัน ทำให้มีขยะตกค้างอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษทางดิน มลพิษทางน้ำ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของพาหะนำโรค ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนที่อยู่ในบริเวณโรงงาน และสุขภาพของคนงานหรือเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในด้านนี้ รวมทั้งก่อให้เกิดความไม่สวยงามเป็นมลพิษทางทัศนียภาพ

สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาทางด้านการจัดการ อันเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะ แต่ขาดวิธีการกำจัดที่เหมาะสม ซึ่งสุวรรณา เตียรณ์สุวรรณ (2533 : 26-27) ได้กล่าวถึงปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยไว้หลายประการ ดังนี้

1. การขาดแนวทางและผู้เชี่ยวชาญในการจัดการขยะ คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบ ไม่มีแผนจัดการขยะที่แน่นอน ไม่มีการแยกประเภทขยะ บุคลากรขาดความรู้ในการทำงาน
2. ปัญหาทางด้านเทคนิค คือ ภาชนะรองรับขยะมูลฝอยไม่มีขนาดและแบบที่เป็นมาตรฐาน จำนวนภาชนะรองรับขยะไม่เพียงพอ ไม่มีการนำขยะมาใช้ประโยชน์
3. คุณลักษณะของขยะมูลฝอย คือ ลักษณะของขยะซึ่งส่วนใหญ่เป็นขยะเปียกยากในการเก็บขน การทิ้งขยะเป็นขยะแบบถังเดียว โดยไม่มีการคัดแยกขยะ
4. ขาดแคลนอุปกรณ์การเก็บขยะ คือ จำนวนรถเก็บขนขยะไม่เพียงพอ
5. ระบบเก็บขนขยะขาดประสิทธิภาพ คือ เจ้าหน้าที่เก็บขนขยะมีการคัดแยกขยะระหว่างการเก็บขน ทำให้เสียเวลา มีขยะตกค้างตามซอก ซอย ที่แคบที่รถเข้าไม่ได้ ตามสถานที่สาธารณะ ตามแม่น้ำ ลำคลอง รวมทั้งไม่มีการกำหนดรูปแบบการเก็บขยะ
6. ปัญหาการจราจร ใช้เวลาขนส่งขยะจากบริเวณเก็บขยะไปยังลานเทกอง ต้องใช้เวลามากในการขนแต่ละเที่ยว จึงทำให้มีขยะตกค้าง
7. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม คือ ถังขยะที่ไม่มีฝาปิด และรถเก็บขนขยะที่เปิดโล่งทำให้เกิดเหตุเดือดร้อน ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน ฝุ่นกระจาย มีสัตว์และคนมาคุ้ยขยะ การเผากลางแจ้ง ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ น้ำจากกองขยะมีผลต่อดินและแหล่งน้ำ เกิดการปนเปื้อนต่อลำคลอง แม่น้ำ และน้ำใต้ดิน

8. ขาดแคลนสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย โดยเฉพาะในเขตเมือง ทำให้เพิ่มค่าดำเนินการในการเก็บขน

9. ขาดความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวในการรักษาความสะอาดของบ้านเมือง มีการทิ้งขยะตามสถานที่สาธารณะทั่วไป และประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญของการรักษาความสะอาด ตลอดจนไม่เข้าใจถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจากการทิ้งขยะไม่ถูกต้อง

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากเกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านจัดการขยะแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง เพราะประชาชนซึ่งเป็นผู้ทำให้เกิดขยะ เป็นผู้ทิ้งขยะ และเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากขยะดังกล่าว จากลักษณะการทิ้งขยะที่แตกต่างกัน ทำให้มีขยะประเภทต่าง ๆ เช่น ตู้รถเมล์ เศษอาหาร เศษกระดาษ ถุงพลาสติก ตามสถานที่ต่าง ๆ ทั่วไป ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ชีวภาพ สังคม และก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชนตามมา ตามคุณลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งแวดล้อมที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันและกัน เป็นลูกโซ่ เมื่อสิ่งแวดล้อมหนึ่งได้รับผลกระทบ ย่อมส่งผลกระทบไปสู่สิ่งแวดล้อมอื่นเสมอ (เกษม, 2530 : 6)

ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบัน นอกจากเพิ่มตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังเพิ่มขึ้นตามเศรษฐกิจ คือบริเวณที่มีการประกอบธุรกิจ การค้า และอุตสาหกรรม จะมีปริมาณขยะจากกิจกรรมเหล่านี้เพิ่มขึ้น ซึ่งจากการเสนอของหนังสือพิมพ์มติชน (31 ธันวาคม 2534) เกี่ยวกับการให้สัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญแห่งองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น (JICA) ว่าแนวโน้มจากปี 2533 ขยะจะมีปริมาณมากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ชั้นใน ซึ่งเป็นการเพิ่มตามเศรษฐกิจ

ดังนั้น การเพิ่มของจำนวนประชากร การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ และความแตกต่างของพฤติกรรมกาทิ้งขยะของประชาชน ทำให้มีปริมาณขยะเกิดขึ้นจำนวนมาก และ

ขณะเดียวกันกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการเก็บ ขน และกำจัด ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อม และส่งผลกระทบต่อประชาชน จึงมีความสนใจน่าจะศึกษาพฤติกรรมภารกิจของประชาชน ว่าในแต่ละวันได้ก่อให้เกิดขยะชนิดใดบ้าง มีพฤติกรรมภารกิจอย่างไร และปัญหาอุปสรรคในการทิ้งขยะ เพื่อนำผลจากศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงการให้บริการทางด้านนี้ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมภารกิจของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทิ้งขยะ เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมภารกิจของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รู้ถึงพฤติกรรมภารกิจของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเป็นแนวทางให้การศึกษาในการทิ้งขยะอย่างถูกหลักการและเป็นไปอย่างเหมาะสมตามพฤติกรรมของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานครต่อไป
3. นำผลการศึกษาไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการทางด้านการรักษาความสะอาดให้เหมาะสมกับพฤติกรรมของประชาชน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องพฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนในกรุงเทพมหานคร จะทำการศึกษาจากประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นที่สุดสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัย สถาบันราชการ ย่านการค้าธุรกิจ และสถาบันสำคัญต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น เขตพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานครแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 13 เขตดังนี้ เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตปทุมวัน เขตสัมพันธวงศ์ เขตบางรัก เขตดุสิต เขตบางซื่อ เขตพญาไท เขตห้วยขวาง เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตบางกอกใหญ่ และเขตราษฎร์เทพวิ (ภาพที่ 2) ทั้งนี้จะศึกษาพฤติกรรมการทิ้งขยะของหัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่เป็นสมาชิกของครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ศึกษาไม่น้อยกว่า 90 วัน

นิยามศัพท์

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของคำบางคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงขอกำหนดความหมายและขอบเขตของคำไว้ดังนี้

"พฤติกรรมในการทิ้งขยะ" หมายถึง การกระทำที่แสดงออกมาอย่างสม่ำเสมอของบุคคลต่าง ๆ เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในการทิ้งขยะ

"ประชาชนในพื้นที่ชั้นใน" หมายถึง ประชาชนที่มีครัวเรือนตั้งอยู่ในเขตที่เป็นศูนย์กลางของกรุงเทพมหานครมากกว่า 90 วัน ซึ่งเป็นย่านการค้า ธุรกิจ สถาบันราชการ และที่อยู่อาศัย ได้แก่ เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตปทุมวัน เขตสัมพันธวงศ์ เขตบางรัก เขตดุสิต เขตบางซื่อ เขตราษฎร์เทพวิ เขตห้วยขวาง เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตบางกอกใหญ่ เขตพญาไท

"ความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ" หมายถึง ความรู้หรือการที่บุคคลได้รับการเรียนรู้ทางด้านการทิ้งขยะว่า ขยะชนิดใด ควรทิ้งอย่างไร การทิ้งขยะควรทิ้งในถังขยะเท่านั้น เพื่อสร้างระเบียบวินัยให้แก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม

"หัวหน้าครัวเรือน" หมายถึง ผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของสมาชิกอื่นในครัวเรือน โดยยกย่องให้เป็นหัวหน้า อาจจะเป็นผู้รับผิดชอบทางการเงิน สวัสดิการของครัวเรือนหรือไม่ก็ตาม

"สมาชิกของครัวเรือน" หมายถึง 1) บุคคลที่มีส่วนร่วมในการจัดหาสิ่งอุปโภคบริโภคในการดำรงชีวิต 2) รับประทานอาหารร่วมกัน 3) ร่วมกันออกค่าใช้จ่ายในการจัดหาสิ่งของที่จำเป็นในการดำรงชีวิต และ 4) ยกย่องให้สมาชิกคนหนึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือน

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการศึกษาของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาปัจจัยที่มีส่วนสัมพันธ์ต่อการศึกษาระดับชั้นในของกรุงเทพมหานคร เป็นเรื่องใหม่ที่ยังไม่มีใครเคยทำการศึกษามาก่อน ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดทฤษฎี เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎี

ทฤษฎีการกระทำทางสังคม

สุรพล กาญจนะจิตรา (2534 : 28-30) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการกระทำทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์หรือพฤติกรรมของมนุษย์ โดยกล่าวว่า การกระทำทางสังคม (social action) นั้น ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ มิได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง โดยได้แยกรูปแบบการกระทำทางสังคมของบุคคลได้ดังนี้ 1) ความคิดเห็น 2) อารมณ์ หรือความรู้สึก 3) การคาดคะเนพฤติกรรม และ 4) พฤติกรรมที่แสดงออก และกล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลว่า ขึ้นอยู่กับ

1. ปัจจัยดึงดูด (pull factors) ให้เกิดการกระทำ คือ

1.1 เป้าประสงค์ (goals)

1.2 ความเชื่อ (belief orientations)

1.3 ปทัสฐาน (value standard)

1.4 นิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี (habit and custom)

2. ปัจจัยผลักดัน (push factors) ให้เกิดการกระทำ คือ

2.1 ความคาดหวัง (expectation)

2.2 ข้อผูกพัน (commitment)

2.3 แรงเสริม (force)

3. ปัจจัยสนับสนุน (support factors) ให้เกิดการกระทำ คือ

3.1 โอกาส (opportunity)

3.2 ความสามารถ (ability)

3.3 การสนับสนุน (support)

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยหรือสาเหตุที่มีผลต่อการกระทำทางสังคมดังนี้

1. ในสถานการณ์ของการกระทำทางสังคม จะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนหลายคน ซึ่งแต่ละคนก็มีเหตุผลแต่ละอย่างในการตัดสินใจในการกระทำ

2. บุคคลหรือองค์กรจะตัดสินใจหรือแสดงการกระทำบนพื้นฐานของกลุ่มเหตุผล ซึ่งผู้ตัดสินใจเองได้คิดว่ามันสอดคล้องหรือตรงกับปัญหาและสถานการณ์นั้น ๆ
3. เหตุผลบางประการอาจจะสนับสนุนการตัดสินใจ และเหตุผลบางประการ อาจต่อต้านการตัดสินใจ
4. เหตุผลนั้นผู้ตัดสินใจได้ให้น้ำหนักที่แตกต่างกันในการเลือกเหตุผลหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ
5. เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนั้นไม่ใช่มาจากเหตุผลใดเหตุผลหนึ่งหรือทั้งหมด แต่เป็นกลุ่มของเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะนั้น ๆ
6. ในการตัดสินใจ กลุ่มของเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้น ๆ จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทุกโอกาส
7. กลุ่มของปัจจัยหรือเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการกระทำทางสังคมนั้น ย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงได้
8. สำหรับกรณีเฉพาะบางอย่างภายใต้การกระทำทางสังคม จะมีบ่อยครั้งที่จะมีทางเลือกสองหรือสามทาง เพื่อที่จะตอบสนองต่อสถานการณ์นั้น ๆ
9. ผู้กระทำหรือผู้ตัดสินใจอาจจะเลือกทางใดทางหนึ่ง โดยเฉพาะ ซึ่งแตกต่างกันออกไปในแต่ละบุคคล
10. เหตุผลที่จะตัดสินใจ สามารถที่จะมองเห็นได้จากทางเลือกที่ถูกเลือกแล้ว

จากการบรรยายของ สรุพล กาญจนะจิตรา (2534) ทำให้ทราบว่า กรณีบุคคลจะแสดงพฤติกรรมหรือมีการกระทำทางสังคมนั้น ต้องมีปัจจัยดึงดูด ซึ่งเกี่ยวกับความคิดหรือความเชื่อพื้นฐานของบุคคล รวมทั้งวัตถุประสงค์ในการแสดงออก ควบคู่กับปัจจัยหลักที่เกี่ยวกับข้อมูลที่ได้จากการเรียนรู้ การรับรู้ของบุคคลจากสังคม นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมอีก คือ โอกาส ความสามารถและการสนับสนุนของบุคคลในสังคมด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมและการแสดงพฤติกรรมของบุคคล

ธรรมรส โชติบุญชู (2527 : 41) ได้อธิบายถึงพฤติกรรมว่า หมายถึงการกระทำหรือกิริยาที่แสดงออกมาทางร่างกาย ทางกล้ามเนื้อ สมอง อารมณ์ ความคิด ความรู้สึก ในทางจิตวิทยา พฤติกรรมได้แบ่งออกเป็น 2 พฤติกรรม คือ

1. พฤติกรรมปกปิด (covert behavior) พฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ ได้แก่ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ทศนคติ

2. พฤติกรรมเปิดเผย (overt behavior) พฤติกรรมหรือการกระทำที่สามารถเห็นได้ ได้แก่ การแสดงท่าทาง การพูด การเดิน การกิน เป็นต้น

ธงชัย สันติวงศ์ (2517 : 47-49) ได้อธิบายว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม คือ

1. ปัจจัยประกอบของตัวบุคคล (individual factors) คือ ความรอบรู้ (cognitive) การรับรู้ (perception) การเรียนรู้ (learning) ลักษณะท่าทาง (personality) การจูงใจ (motivation) และทัศนคติ (attitude) ซึ่งเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องจิตวิทยาและจิตวิทยาสังคมของตัวบุคคล

2. ปัจจัยประกอบทางสังคม (social factors) เป็นเรื่องของการเป็นสมาชิกกลุ่ม (group membership) ซึ่งเป็นปัจจัยผันแปรทางด้านสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมของตัวบุคคลทุกคน

3. ปัจจัยประกอบทางวัฒนธรรม (culture factors) วัฒนธรรมทั้งในส่วนใหญ่และส่วนย่อย (cultures and subcultures) ต่างก็เป็นปัจจัยผันแปรทางด้านวัฒนธรรมของมนุษย์ทุกคน

แนวคิดของซุดา จิตพิทักษ์ (2525 : 56) ได้เสนอว่า พฤติกรรมของมนุษย์มีใน 2 รูปแบบ คือ

1. พฤติกรรมที่ติดตัวมาแต่กำเนิด (unlearned behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่มนุษย์แสดงได้เอง โดยไม่มีโอกาสเรียนรู้มาก่อน และ

2. พฤติกรรมที่เป็นผลมาจากการเรียนรู้ (learned behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่มนุษย์ทำขึ้นหลังจากที่ได้มีการเรียนรู้ หรือเลียนแบบจากบุคคลอื่นในสังคม หรือเรียกว่า พฤติกรรมทางสังคม

พฤติกรรมทางด้านสังคมเป็นผลมาจากการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการให้การอบรมเรียนรู้แล้วหล่อหลอมออกมาเป็นพฤติกรรม ซึ่ง ปวงณี จิตวิวัฒนา (2517 : 54-66) ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคมกับการหล่อหลอมบุคลิกภาพ และการพัฒนาพฤติกรรมว่าความมุ่งหมายของการอบรมให้รู้ระเบียบสังคมมี 4 ประการ คือ

- 1) การปลูกฝังระเบียบวินัย
- 2) การปลูกฝังความคาดหวัง
- 3) การกำหนดบทบาทในสังคม
- และ 4) การให้ความชำนาญเฉพาะอย่างหรือทักษะ ผลของการอบรมให้เรียนรู้ระเบียบสังคมทำให้เกิดลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ 1) ความเป็นตัวตน (self) 2) ความคิดเห็น

เกี่ยวกับตนเอง (self-image) 3) การถือตนตามอย่าง (self-identification) และ 4) บุคลิกภาพ (personality) นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่านักสังคมวิทยา นักมานุษยวิทยาและนักจิตวิทยาในปัจจุบันส่วนใหญ่ มีความเชื่อร่วมกันถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่อการพัฒนาบุคลิกภาพมากกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ สิ่งแวดล้อมในที่นี้ คือ การอบรมให้รู้ระเบียบสังคม โดยเฉพาะที่ได้รับมาจากกลุ่มปฐมภูมิ อันได้แก่ ครอบครัวสำคัญที่สุด และผลของการอบรมให้รู้ระเบียบสังคม ทำให้เกิดบุคลิกภาพแตกต่างกัน ซึ่งมาจากสาเหตุดังนี้ คือ

1. การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม บุคลิกภาพของคนเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่แต่ละคนได้รับ อาจมาจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง คำบอกเล่าของคนอื่น และการเลียนแบบพฤติกรรมของคนอื่น
2. บทบาทของกลุ่มปฐมภูมิในวัยต้นชีวิต ประสบการณ์ในวัยต้นของชีวิตมีบทบาทต่อการวางพื้นฐานพัฒนาบุคลิกภาพขึ้นไป ประสบการณ์ที่สำคัญได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดา และเด็ก รวมทั้งทัศนคติทำที่ปฏิบัติของบิดามารดาในการสนองความต้องการพื้นฐานด้านชีวภาพของเด็ก
3. บทบาทของภาษา มีผลต่อบุคลิกภาพในสองด้าน คือ การกำหนดความรู้สึกนึกคิดและการสื่อสาร
4. ความแตกต่างระหว่างสังคมแต่ละสังคม จะมีเป้าหมายที่เน้นการอบรมให้รู้ระเบียบสังคมกับเด็กรุ่นใหม่ของตน โดยผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ซึ่งทำให้บุคลิกภาพของคนแต่ละแห่งแตกต่างกัน
5. ความแตกต่างภายในสังคม แม้จะอยู่ภายในสังคมเดียวกัน แต่มีความแตกต่างกันในด้านอาชีพ ระดับรายได้ ระดับการศึกษา ระดับคุณค่าต่าง ๆ ฯลฯ ซึ่งมีผลต่อวิธีการอบรมให้รู้ระเบียบที่มีต่อเด็กของตนแตกต่างกัน

อนึ่งแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมและการแสดงออกทางพฤติกรรม พฤติกรรม คือ การแสดงออกทางภายนอกที่ร่างกายที่สามารถมองเห็นได้ สังเกตได้ ซึ่งมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการแสดงพฤติกรรม คือ ปัจจัยประกอบของตัวบุคคล คือ ความรู้ ความเข้าใจ การเรียนรู้ ลักษณะท่าทาง ทักษะ และปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรม ที่มาจากการหล่อหลอมของกลุ่มต่าง ๆ สถาบันต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ระเบียบสังคม ทั้งปัจจัยประกอบของบุคคล และปัจจัยภายนอก จะมีผลต่อการเกิดพฤติกรรมและการแสดงพฤติกรรม (สุรพล, 2534; ชูดา, 2525; ปณานิ, 2517; ธรรมรส, 2512; และชงชัย, 2517)

โดยสรุปแล้ว แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมภารกิจของประชาชนในกรุงเทพมหานคร จัดได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่เปิดเผย ที่สามารถมองเห็นได้ สังเกตได้ มีความเกี่ยวข้องกับสังคม จัดได้ว่าเป็นการกระทำทางสังคมอย่างหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะของบุคคล ลักษณะทางสังคม ตลอดจนการอบรมเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับอายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ความคิด ทักษะ การอบรมสั่งสอนและโอกาสในการแสดงพฤติกรรมของแต่ละบุคคล

ความรู้เกี่ยวกับชยะ และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่อการเกิดชยะ

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 "ชยะ" คือ หยากเยื่อ มูลฝอย

พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ.2484 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ.2497) ได้ให้คำจำกัดความของ "มูลฝอย" และ "สิ่งปฏิกูล" ซึ่งบรรยายโดย ฝรั่งค์ ณ เชียงใหม่ (2530 : 184) ไว้ดังนี้

"มูลฝอย" หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถังมูลสัตว์ และซากสัตว์ รวมถึงวัตถุอื่นใดซึ่งเก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์และที่อื่น

"สิ่งปฏิกูล" หมายความว่า อุจจาระและปัสสาวะ รวมทั้งวัตถุอื่นใดซึ่งเป็นสิ่งสกปรก โสโครก และมีกลิ่นเหม็น

ตาม พ.ร.บ.สาธารณสุข จะใช้คำว่า มูลฝอย เท่านั้น ซึ่งคำว่า มูลฝอย หมายถึง สิ่งปฏิกูลที่เป็นของแข็ง (solid waste) ทั้งที่เนาเปื่อยได้ และไม่เนาเปื่อย ยกเว้นสิ่งขับถ่ายจากมนุษย์

1. ชนิดของขยะมูลฝอย

อุดม คมพยัคฆ์ (2526 : 366) ได้อธิบายเกี่ยวกับชนิดของขยะมูลฝอยไว้ดังนี้ คือ

1.1 ขยะเปียกหรือขยะสด เป็นขยะมูลฝอยที่ประกอบด้วยอินทรีย์วัตถุที่เนาเปื่อยง่าย มีความชื้นสูง เกิดการย่อยสลายโดยจุลินทรีย์ได้ง่าย เมื่อปล่อยทิ้งไว้ระยะหนึ่งจะเกิดการเนาเปื่อย มีกลิ่นเหม็น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรค ขยะชนิดนี้ได้แก่ เศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ เป็นต้น

1.2 ขยะแห้ง เป็นขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายด้วยจุลินทรีย์ได้ยากหรือย่อยไม่ได้ บางอย่างติดไฟและเป็นเชื้อเพลิงได้ เช่น เศษกระดาษ เศษไม้ เศษแก้ว เศษโลหะ กระบอง พลาสติก

1.3 ขี้เถ้า เป็นกากเชื้อเพลิงที่ผ่านการเผาไหม้แล้ว เช่น ขี้เถ้าถ่าน ขี้เถ้าแกลบ เป็นต้น ขยะมูลฝอยชนิดนี้ถ้ากำจัดและควบคุมไม่ดี จะเกิดการฟุ้งกระจาย ทำให้สกปรกเลอะเทอะ เกิดมลภาวะทางอากาศได้

1.4 ชากสัตว์ เป็นชากสัตว์ที่ตายแล้ว และไม่ได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ชากหนู สุนัข แมว ฯลฯ ซึ่งชากเหล่านี้ถ้าปล่อยทิ้งไว้จะเน่าเหม็นมาก และเป็นที่เพาะพันธุ์แมลงและเชื้อโรค

1.5 เศษก่อสร้าง ได้แก่ เศษคอนกรีตที่แตกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย เศษอิฐ เศษไม้ เศษโลหะ เศษหิน ปูน ทราย ขยะมูลฝอยเหล่านี้ทำให้ขาดความสวยงามไม่เป็นระเบียบ

1.6 ขยะจากถนน ได้แก่ ฝุ่น ผง ดิน หิน ใบไม้ เศษกระดาษ เศษไม้ และเศษโลหะต่าง ๆ ที่ได้จากการกวาดถนน ขยะมูลฝอยเหล่านี้ทำให้ถนนสกปรก เลอะเทอะ

1.7 ขยะจากโรงงานอุตสาหกรรม โรงงานอุตสาหกรรมแต่ละอย่างจะมีขยะมูลฝอยแตกต่างกัน ทั้งนี้แล้วแต่กิจกรรมของแต่ละโรงงาน เช่น โรงงานผลิตอาหาร จะมีเศษอาหารชนิดต่าง ๆ และเศษภาชนะบรรจุอาหารปะปนอยู่สูง ซึ่งเป็นขยะสกปรกกว่าขยะแห้ง

1.8 ขยะจากกิจกรรม ได้แก่ ของเสียที่เกิดจากกิจกรรมทางการกิจกรรม เช่น เศษนิช หนุ่ ฝางข้าว มูลสัตว์ เป็นต้น

1.9 ขยะพิเศษ เป็นของเสียที่เป็นของแข็งที่มีอันตรายสูง เช่น ขยะมูลฝอยที่ปนเปื้อนเชื้อโรคที่ได้จากโรงพยาบาล ของเสียกัมมันตภาพรังสีและของเสียที่เป็นสารเคมี เป็นต้น ซึ่งของเสียเหล่านี้ต้องกำจัดและควบคุมเป็นพิเศษ เพื่อไม่ให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์

2. ส่วนประกอบของขยะมูลฝอย

สุวรรณ เตียรต์สุวรรณ (2533 : 22) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของขยะมูลฝอยของประเทศไทยที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานที่ ความหนาแน่น ขนาด สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนและขยะมูลฝอยของเทศบาล ส่วนใหญ่ประกอบด้วยเศษอาหาร อาหาร สารอินทรีย์

ส่วนที่เหลือเป็นกระดาษ พลาสติก โลหะ ความชื้น มีค่าสูงถึงร้อยละ 55 จากความชื้นสูงนี้ทำให้
เผายาก (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ส่วนประกอบของขยะมูลฝอยในประเทศไทย

ส่วนประกอบของขยะมูลฝอย	เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก	
	กรุงเทพมหานคร ^{1/}	ต่างจังหวัด ^{2/}
1. ขยะที่เผาไหม้ได้		
- เศษอาหาร	30.0	54.2
- กระดาษ	19.0	15.5
- พลาสติก	7.6	12.0
- หนังสือ, ยาง	1.0	0.6
- สิ่งทอ	3.3	3.7
- ไม้	21.7	2.1
2. ขยะที่เผาไหม้ไม่ได้		
- แก้ว, กระเบื้อง	2.6	3.3
- โลหะ	2.5	2.7
- หิน	6.4	1.5
3. เบ็ดเตล็ด	5.9	4.1

^{1/} JICA (2527)

^{2/} สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2527)

ที่มา : สุวรรณ, 2533 : 22

3. อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่อชยะ

ณรงค์ ฌ เชียงใหม่ (2530 : 191) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีผลต่อปริมาณชยะที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นปัญหาในด้านการกำจัด หรือปัญหาทางด้านการเก็บกวาด และการรองรับ ซึ่งขึ้นอยู่กับอิทธิพลต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ดินฟ้าอากาศ (climate)

ลักษณะของดินฟ้าอากาศ ถ้ายิ่งแตกต่างกัน ก็ยิ่งทำให้ปริมาณและชนิดของชยะแตกต่างกัน ในประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอากาศค่อนข้างร้อน จึงไม่จำเป็นจะต้องเผาไหม้เชื้อเพลิงให้เกิดความอบอุ่นภายในบ้าน ชยะประเภทเถาเถาที่เกิดจากการเผาไหม้ก็มีน้อยกว่าประเทศในเขตนหนาวและอากาศร้อนย่อมมีส่วนทำให้ชยะบางชนิด เช่น ชยะสดเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพบดเน่าได้ง่ายและรวดเร็วกว่าชยะชนิดเดียวกันที่เกิดขึ้นในที่ที่มีอากาศหนาวเย็น

3.2 ฤดูกาล (season)

หมายถึง ฤดูกาลที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ๕ สถานที่แห่งนั้น ๆ เช่น ประเทศไทยมี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว ซึ่งอิทธิพลต่อปริมาณชยะ ไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน แต่มีผลต่อผลผลิตต่าง ๆ ซึ่งการบริโภคผลผลิตต่าง ๆ ก็จะมีผลต่อชนิดและลักษณะของชยะ เช่น เปลือกผลไม้ต่าง ๆ จะมีมากในฤดูร้อน

3.3 ที่ตั้งของภูมิศาสตร์ (geographical location)

หมายถึง สถานที่ของแต่ละแห่ง ถ้าสถานที่ต่างกัน ย่อมทำให้เกิดชยะได้ไม่เหมือนกันเช่นบริเวณสถานที่ตั้งริมทะเล จะมีพวกเศษปลา เปลือกหอย พบเห็นได้ง่ายกว่า

ชนิดอื่น เปรียบเทียบกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งอยู่ห่างทะเลภูมิประเทศจะเป็นที่ราบสูงเป็นป่าชยะที่พบได้ง่ายจะเป็นพวกใบไม้มากกว่าอย่างอื่น

3.4 อุปนิสัยและมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชน (habit and scale of living)

หมายถึง อุปนิสัยของคนแต่ละคน เช่น คนที่รักสวยรักงาม รักความสะอาด ความเป็นระเบียบแล้ว เมื่อมีชยะเกิดขึ้น ก็เอาใจใส่ในการเก็บกวาดอยู่เสมอ คนที่มีฐานะดีก็สามารถจะจ้างคนทำหน้าที่เก็บกวาดแทนตัวเองอยู่เสมอ ถ้าอุปนิสัยเป็นคนมักง่ายไม่ค่อยเอาใจใส่ในการรักษาความสะอาดแล้วจะพบเห็นชยะได้ง่าย และยิ่งคนมีฐานะยากจน มักจะไม่มีเวลาสนใจในการเก็บกวาดเท่าใดนัก เพราะต้องใช้เวลาในการหาเลี้ยงชีพ เป็นต้น

3.5 สภาพของชุมชน (nature of community)

หมายถึง ลักษณะของชุมชนนั้นเป็นอย่างไร เช่น ถ้าเป็นศูนย์กลางการค้าขาย เศษสิ่งของที่เหลือทิ้งเป็นชยะก็ย่อมมีมากขึ้นทั้งชนิดและปริมาณ ทำให้มีภาระกิจการเก็บขนมากตามไปด้วย ถ้าเป็นชุมชนหนาแน่นมีบ้านเรือนเล็ก ๆ การคมนาคมไม่ดี ไม่มีทางที่รถเก็บชยะไปถึงได้ และประกอบไม่มีความรู้ในการกำจัดชยะอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ก็จะทำให้มีปริมาณชยะมากทับถมกันอยู่ ซึ่งมีผลต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนเอง

3.6 เศรษฐกิจของประชาชน (economic period)

หมายถึง เศรษฐกิจของประชาชนในระยะนั้น ๆ ถ้าระยะใดประชาชนมีเศรษฐกิจดี กิจการต่าง ๆ เจริญ ประชาชนมีเงินใช้จ่ายในการซื้อของมารับประทานมาก เศษ

อาหารและสิ่งห่อของต่าง ๆ เช่น ใบตอง กระดาษ เศษผลไม้ มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ถ้าระยะเวลาใดเศรษฐกิจตกต่ำ ชยะก็จะมัน้อยลง

3.7 ประสิทธิภาพการบริการการเก็บรวบรวม (efficiency of collection service)

บริการการเก็บรวบรวมชยะซึ่งดำเนินการโดยกรุงเทพมหานครหรือเทศบาลต่าง ๆ ถ้ามีการเก็บบ่อยครั้งและทั่วถึงทุกที่ ปริมาณชยะก็ไม่คั่งค้าง ถ้าไม่มีการเก็บสม่ำเสมอ ชยะในที่นั้นก็ทวีมากขึ้น

อิทธิพลต่าง ๆ ทั้ง 7 ประการ ถ้ามีการศึกษาอย่างจริงจังแล้ว จะทำให้การคำนวณหาปริมาณส่วนที่เพิ่มขึ้นและลดลงได้ใกล้เคียงกับความจริงมากขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยทางด้านชยะยังมีน้อยมาก โดยเฉพาะด้านพฤติกรรมการทิ้งชยะของประชาชนแต่ที่มีก็คือ วัลลภา ชายหาด (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจของประชากรในเขตดุสิต เขตบางกะปิ เขตหนองแขม ที่มีต่อการบริการสาธารณะทางด้านการรักษาความสะอาดของประชาชนในกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งการบริการดังกล่าวออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) บริการเก็บขนชยะมูลฝอยจากอาคารบ้านเรือน 2) บริการกวาดถนน ตรอก ซอย โดยแรงงานคน และ 3) บริการตั้งถังรองรับชยะมูลฝอย ซึ่งผลการศึกษานอสรุปได้ดังนี้

1. อายุของประชากรและลักษณะของเขต มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเก็บขนชยะมูลฝอยจากอาคารบ้านเรือน

2. ลักษณะของเขตการปกครอง และความรู้ ความเข้าใจ ของประชากรเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกรุงเทพมหานคร มีความพึงพอใจในบริการกวาดถนน ตรอก ซอย โดยแรงงานคน

3. ระดับการศึกษาของประชากร มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในบริการตั้งถังรองรับขยะมูลฝอย

4. อายุ ระดับการศึกษาและลักษณะของเขต มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในบริการสาธารณะทางด้านการรักษาความสะอาดของกรุงเทพมหานคร

สุนันทา สุวรรณโณม (2524 : 23-25) ศึกษาปัญหาสภาวะแวดล้อมของชุมชนชานเมืองของกรุงเทพมหานคร อันได้แก่ เขตยานนาวา เขตราชบุรีบูรณะ เขตบางขุนเทียน เขตพระโขนง เขตลาดกระบัง และเขตหนองจอก พบว่า วิธีการกำจัดขยะของหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่การศึกษา ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการใส่รถขนขยะของกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 52.7 กำจัดโดยวิธีเผา ร้อยละ 20.5 ทิ้งในที่ว่างนอกบ้าน ร้อยละ 8.3 และทิ้งไว้ในบริเวณบ้าน ร้อยละ 5.4 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการทิ้งขยะและการกำจัดขยะของประชาชนในพื้นที่บางส่วนของกรุงเทพมหานคร

จากทฤษฎีการกระทำทางสังคม แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมและการแสดงพฤติกรรมของบุคคล รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ให้แนวคิดทางด้านพฤติกรรมหรือการกระทำ คือ กิริยาที่แสดงออกมาภายนอกที่สามารถสังเกตได้ วัดได้ เป็นลักษณะการกระทำทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อพื้นฐานของบุคคล วัตถุประสงค์ในการแสดงออก ควบคู่กับการเรียนรู้ของบุคคล การรับรู้ของบุคคลจากสังคม การสนับสนุนของบุคคลในสังคมที่จะให้แสดงพฤติกรรมนั้นในโอกาสต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยประกอบของตัวบุคคล และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมที่มาจากการหล่อหลอมของกลุ่ม สถาบันต่าง ๆ ที่ทำให้เรียนรู้ระเบียบของสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรม (ธรรมรส, 2512; ชูดา, 2525; ธงชัย, 2517; และปนาณี, 2517)

อนึ่ง การทิ้งขยะของประชาชนในกรุงเทพมหานคร เป็นการกระทำที่เปิดเผย ที่มอง
เห็นได้ สังเกตได้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัจจัยประกอบของตัวบุคคลทางด้านความรู้ ความเข้าใจ
การเรียนรู้วัตถุประสงค์ โอกาสในการกระทำ และเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้
อบรมให้มีการเรียนรู้ระเบียบวินัยโดยผ่านกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ที่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมการ
ทิ้งขยะทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม การศึกษาการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานครนี้
เป็นการศึกษาทางด้านลักษณะนิสัยการทิ้งขยะที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของหัวหน้าครัวเรือนหรือ
ตัวแทนที่เป็นสมาชิกของครัวเรือนในพื้นที่การศึกษา ทางด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) มีขยะชนิดใดบ้างที่เกิดในครัวเรือน
- 2) มีความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะหรือไม่
- 3) มีการทิ้งขยะลงถังทันทีหรือบรรจุใส่ภาชนะวัสดุอื่น ๆ เช่น ถุงพลาสติก ก่อนที่
จะทิ้งลงถังขยะหรือไม่
- 4) มีการแยกประเภทขยะ เป็นขยะเปียก อันได้แก่ เศษอาหาร เศษผัก เศษเนื้อ
เศษผลไม้ และขยะแห้ง อันได้แก่ เศษผ้า เศษยาง ภาชนะแตก เศษไม้ กระเบื้อง ขวด พลาสติก
โลหะต่าง ๆ
- 5) มีวิธีปฏิบัติอย่างไร เมื่อถึงขยะในบ้านเต็มก่อนที่เจ้าหน้าที่จะมาเก็บขยะ

บทที่ 3

ระเบียบและวิธีวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ มิได้ต้องการทดสอบสมมติฐาน แต่เป็นการศึกษาในเชิงสำรวจ เพื่อรวบรวมพฤติกรรมทางการท่งชยะ และปัจจัยที่มีผลหรือความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการท่งชยะ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงใช้เพียงกรอบแนวคิดในการวิจัยเท่านั้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นเสมือนแนวทางการศึกษา เพื่อให้การวิจัยนั้นมีทิศทางในการนำเสนอผลงานที่มีคุณภาพ ผู้ศึกษาได้จัดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยให้ปัจจัยทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางการท่งชยะ ปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวแปรอิสระที่ได้นำมาศึกษาหาความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่งชยะของประชาชนในเขตพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นตัวแปรตาม ดังแสดงในภาพที่ 3

วิธีการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประชากรและหน่วยในการวิเคราะห์

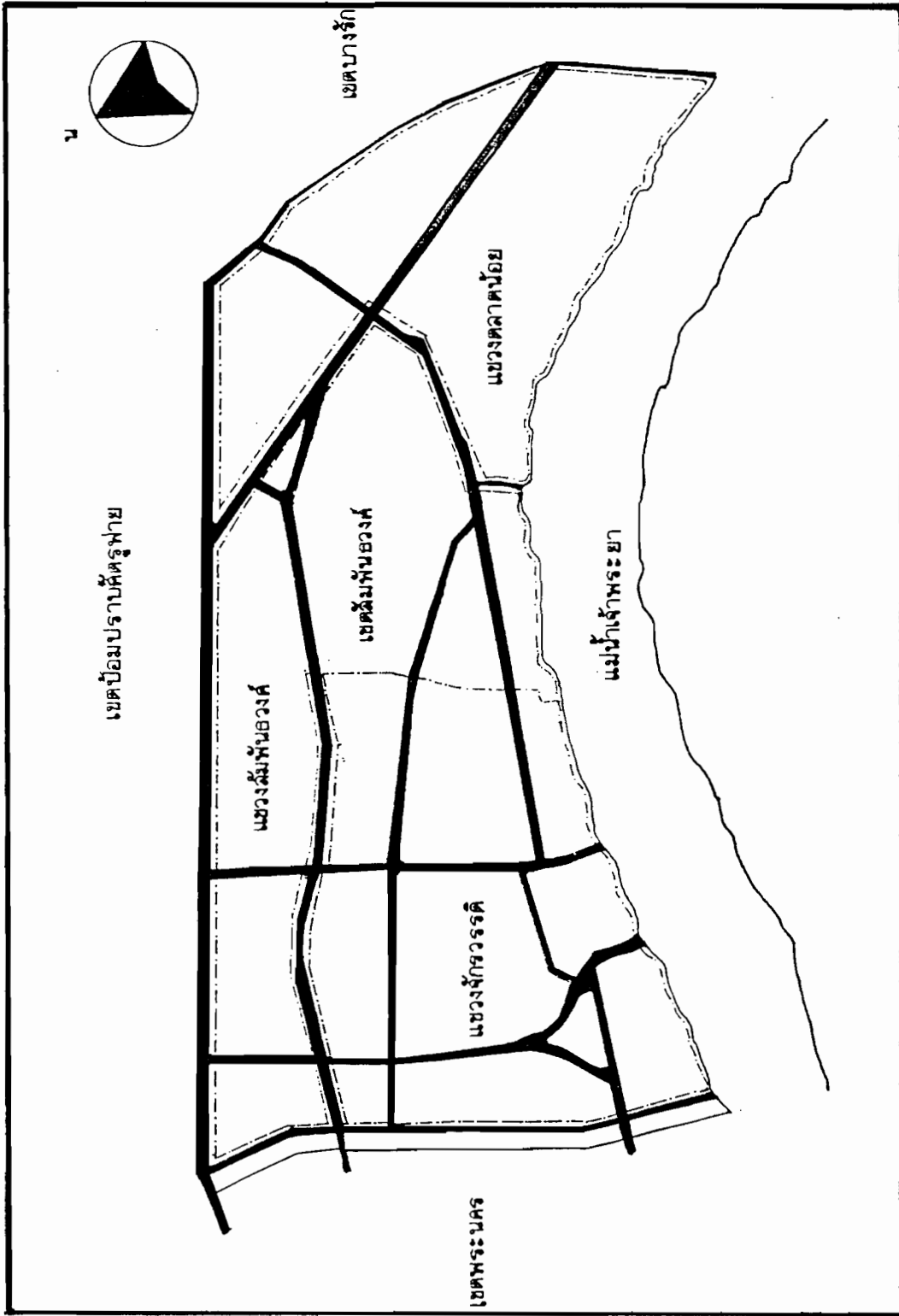
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครัวเรือนของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร

หน่วยในการวิเคราะห์ คือ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทน ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ศึกษาไม่น้อยกว่า 90 วัน

2. การสุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการสุ่มตัวอย่างเพื่อหาพื้นที่ศึกษา โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน (multi - stage sampling) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มพื้นที่การปกครองที่อยู่ในพื้นที่การปกครองชั้นในของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เขตพระนคร เขตบางรัก เขตปทุมวัน เขตสัมพันธวงศ์ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตห้วยขวาง เขตธนญาไท เขตราชเทวี เขตดุสิต เขตบางซื่อ เขตธนบุรี เขตบางกอกใหญ่ เขตคลองสาน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นที่สุด มีการใช้พื้นที่ในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม ธุรกิจการค้า ตลอดจนสถานที่ราชการ

ขั้นที่ 2 ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) เพื่อหาตัวแทนของพื้นที่ศึกษา โดยทำสลากชื่อเขตที่อยู่ในพื้นที่ชั้นในทั้งหมด 13 เขต โดยให้แต่ละเขตได้รับเลือกเป็นตัวแทนเท่า ๆ กัน จับสลากได้ตัวแทนของพื้นที่ที่ศึกษา คือ เขตสัมพันธวงศ์ (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 แผนที่พื้นที่ในการศึกษา

ขั้นที่ 3 การสุ่มตัวอย่างระดับครัวเรือน โดยทำการสุ่มจากพื้นที่การปกครอง เขตสัมพันธวงศ์ในระดับแขวง ซึ่งแบ่งการปกครองออกเป็น 3 แขวง คือ แขวงจักรวรรดิ แขวงสัมพันธวงศ์ แขวงตลาดน้อย รวมครัวเรือนที่อยู่อาศัยทั้งหมด 10,449 ครัวเรือน จากแผนที่ชุมนุมอาคารของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2531 การคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรหากลุ่มตัวอย่างของ Krejcie และ Morgan (1970 : 607-610) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างดังนี้

$$n = \frac{\chi^2 NP(1-P)}{d^2(N-1) + \chi^2 P(1-P)}$$

โดยกำหนดให้	n	แทนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	P	แทนสัดส่วนที่คาดว่าจะตอบไปในทิศทางที่คิดไว้ คือ 50% = 0.5
	d ²	แทนความผิดพลาดที่ยอมให้เกิดขึ้น ซึ่งคิดเป็นสัดส่วน 5% = 0.05
	χ ²	แทนค่าวิกฤตจากตารางการแจกแจง ที่ d.f. = 1 คือ 3.841
	α	แทนค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ คือ .05
	N	แทนค่าจำนวนครัวเรือนในเขตสัมพันธวงศ์ = 10,449 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่าง = 371 ครัวเรือน

การสุ่มตัวอย่างเพื่อหาจำนวนครัวเรือนที่ตัวแทนในระดับแขวง โดยการสุ่มแบบอัตราส่วน (ratio - sampling random) จากครัวเรือนเป้าหมายตาม block ที่กองวิชาการสถิติสำนักงานสถิติแห่งชาติได้ทำการสุ่มจากเขตแขวงนับ (ED.) ในแผนที่ชุมนุมอาคารของเขตสัมพันธวงศ์ โดยมีวิธีการดังนี้ คือ

ครัวเรือนในเขตสัมพันธวงศ์ จำนวน 10,449 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนตัวอย่าง 371 ครัวเรือน
 ครัวเรือนในแขวงจักรวรรดิ จำนวน 3,919 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนตัวอย่าง

$$= \frac{371 \times 3,919}{10,449} \text{ ครัวเรือน}$$

ได้ครัวเรือนตัวอย่างในเขตจักรวรรดิ = 139 ครัวเรือน

ใช้วิธีการคำนวณดังกล่าวในการหาจำนวนครัวเรือนตัวอย่างในแขวงสัมพันธวงศ์ และ
 แขวงตลาดน้อย ได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนครัวเรือนเป้าหมาย จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง จำแนกตามแขวง

แขวง	จำนวนครัวเรือนเป้าหมาย	จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง
จักรวรรดิ	3,919	139
สัมพันธวงศ์	3,870	138
ตลาดน้อย	2,660	94
รวม	10,449	371

เมื่อได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีสุ่มแบบเป็นระบบ (Systematic Sampling) ในการเลือกครัวเรือนที่จะเป็นตัวแทนของแต่ละแขวง โดยใช้สูตร

$$\frac{N}{n} = i$$

N = จำนวนของครัวเรือนทั้งหมด

n = จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง

i = อัตรภาคชั้นของการสุ่ม

ในการคัดเลือกครัวเรือนตัวอย่างที่จะใช้เป็นตัวแทนของแต่ละแขวงนี้ เมื่อได้อัตรภาคชั้นของการสุ่มแล้ว ให้ครัวเรือนที่แสดงไว้เลขที่ใน block ที่ 1 จากแผนที่ชุมชนอาคารของเขตสัมพันธวงศ์ เป็นลำดับที่ 1 ในการนับ แล้วจึงนับไปตามลำดับอัตรภาคชั้นที่คำนวณได้ เช่น ในแขวงสัมพันธวงศ์ มีอัตรภาคชั้น 28 ครัวเรือนที่เริ่มนับจะยึดตามบ้านเลขที่ที่กำหนดไว้ในแผนที่ เป็นครัวเรือนที่ 1 ไปจนถึงครัวเรือนที่ 28 ก็จะได้ครัวเรือนตัวอย่าง 1 ครัวเรือน แล้วนับต่อไปอีก 28 ก็จะได้ครัวเรือนตัวอย่างอีก 1 ครัวเรือน ทำเช่นนี้เรื่อย ๆ ไปจนกว่าจะได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างครบตามจำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ต้องการในแต่ละแขวง

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ

3.1 โดยการสอบถามหาข้อมูลต่าง ๆ จากครัวเรือนตัวอย่าง โดยการใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร

3.2 โดยการสังเกตหาข้อมูลประกอบกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการสอบถามหาข้อมูลในการวิจัย ผู้ศึกษาได้ดำเนินการทดสอบ (pre-test) กับครัวเรือนในพื้นที่เขตบางรัก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับพื้นที่ที่ศึกษา จำนวน 30 ครัวเรือน หลังจากนั้น ได้นำมาปรับปรุงแก้ไขข้อความและรูปแบบให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ลักษณะแบบสอบถามมีรายละเอียดแสดงในภาคผนวก ข. และมีข้อมูลที่สำคัญดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับชนิด ปริมาณของขยะจากกิจกรรมต่าง ๆ ในครัวเรือน และพฤติกรรมการทิ้งขยะ

ตอนที่ 3 ความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการทิ้งขยะของครัวเรือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยนำข้อมูลลงรหัส (coding) จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องของการลงรหัส และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Sciences : SPSS ^{PC+}) ช่วยในการประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้ค่าทางสถิติในการวิจัย ได้แก่

1. การนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวกับลักษณะทั่วไปทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ และความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ ใช้ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต
2. สถิติที่ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร ใช้ค่าไคสแควร์ (chi-square test = χ^2) โดยการกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาพฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนที่ได้นำเสนอมา ผลการรวบรวมข้อมูลนั้น จากการกำหนดขนาดตัวอย่างที่ดำเนินการศึกษา 371 ตัวอย่าง หลังจากบรรณาธิกรณเพื่อตรวจสอบให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ขนาดตัวอย่างได้ลดลงเป็น 362 ตัวอย่าง ในส่วนการนำเสนอผลงานวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับชนิด ปริมาณของขยะจากกิจกรรมต่าง ๆ ในครัวเรือน และพฤติกรรมการทิ้งขยะ

ตอนที่ 3 ความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ

ตอนที่ 4 การหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากร สังคม เศรษฐกิจ และความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะกับพฤติกรรมการทิ้งขยะ

ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นของประชาชนทางด้านการทิ้งขยะ

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจ

ลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาพฤติกรรม การทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการศึกษิตตามตารางที่ 3 ดังนี้

เพศ พบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายในจำนวนที่ใกล้เคียงกับเพศหญิง คือ มีเพศชาย ร้อยละ 49.2 เพศหญิง ร้อยละ 50.8

อายุ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เกือบครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 43.1 มีอายุอยู่ในช่วง 26-35 ปี รองลงมาคือ ช่วงอายุ 15-25 ปี ในอัตราร้อยละ 27.3 และช่วงอายุ 65 ปีขึ้นไป มีกลุ่มตัวอย่างอยู่น้อยที่สุด คือ ร้อยละ 1.3 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างนี้เป็นกลุ่มที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว อยู่ในวัยแรงงานมากกว่าวัยอื่น ๆ

ระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ พบว่า เกือบ 1 ใน 3 หรือร้อยละ 31.8 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ส่วนกลุ่มจบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรอยู่ในอัตราร้อยละที่เท่ากับกลุ่มที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คือ ร้อยละ 21.8 และมีผู้ที่จบการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีอยู่เพียงร้อยละ 1.4 เท่านั้น จัดได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาในระดับสูงพอสมควร

ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครอบครัว ผลวิจัยพบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง หรือร้อยละ 47.2 มีความสัมพันธ์กับหัวหน้าครอบครัวในฐานะเป็นบุตร รองลงมาในฐานะเป็นญาติ-พี่น้อง ในอัตราร้อยละ 16.9 และส่วนน้อยที่สุด มีความสัมพันธ์กับหัวหน้าครอบครัวในฐานะเป็นบิดา-มารดา ในอัตราร้อยละ 2.5 เท่านั้น ทั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะเป็นหัวหน้าครอบครัวร้อยละ 16.3 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ยังอาศัยอยู่กับบิดา-มารดาที่เป็นหัวหน้าครอบครัว

จำนวนสมาชิกในครอบครัว ผลการศึกษา เก็บครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างหรือร้อยละ 48.9 มีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 6-10 คน ซึ่งจัดได้ว่าเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ และ ร้อยละ 46.2 มีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 1-5 คน ส่วนครอบครัวที่มีสมาชิกมากกว่า 10 คนขึ้นไป มีจำนวนน้อยที่สุด คือ จำนวนร้อยละ 4.9 เท่านั้น ซึ่งแสดงว่าส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวไม่เกิน 10 คน

อาชีพ ผลการศึกษาด้านอาชีพของกลุ่มตัวอย่างพบว่า มากกว่าครึ่งเล็กน้อยหรือร้อยละ 51.4 ประกอบอาชีพค้าขาย รองลงมา ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท ในอัตราร้อยละ 16.6 และส่วนที่น้อยที่สุดประกอบอาชีพรับราชการ คือ ร้อยละ 3.6 แสดงว่า ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ ขึ้นใน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ศึกษา มักจะประกอบอาชีพค้าขายหรือธุรกิจมากกว่าอาชีพอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่ขึ้นในที่เป็นย่านการค้าและธุรกิจ

รายได้ ผลการวิจัยด้านรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เกือบ 1 ใน 4 หรือร้อยละ 24.1 ของกลุ่มตัวอย่าง มีรายได้ในระหว่าง 3,001-8,000 บาทต่อเดือน รองลงมาคือ ร้อยละ 11.3 มีรายได้ต่อเดือน 3,000 บาทและต่ำกว่า ส่วนผู้ที่มีรายได้มากกว่า 13,000 บาทต่อเดือน มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 2.2 เท่านั้น ซึ่งเป็นรายได้ที่สูงพอสมควรแต่ทั้งนี้ก็มีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่แสดงความคิดเห็นหรือไม่ตอบเกี่ยวกับรายได้ของตนเองมากกว่า 1 ใน 3 หรือร้อยละ 38.4 ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ไม่กล้าที่จะเปิดเผยรายได้ที่แท้จริงของตนเอง เนื่องจากอาจจะมีผลต่อการจัดเก็บภาษีรายได้ที่ไม่ตรงกับรายได้จริง

สภาพรายได้ของครอบครัว พบว่า มากกว่าครึ่งของกลุ่มตัวอย่างหรือร้อยละ 56.6 อยู่ในกลุ่มที่มีสภาพรายได้ในครอบครัวพอใช้ และมีเงินเหลือเก็บหรือเงินออม รองลงมาคือ ร้อยละ 39.8 เป็นกลุ่มที่มีสภาพรายได้ในครอบครัวพอใช้ แต่ไม่มีเหลือเก็บ และกลุ่มที่มีสภาพรายได้ในครอบครัวไม่พอใช้ เป็นหนี้ มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 3.6 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีฐานะดีหรือค่อนข้างดี

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจ

ลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจ	จำนวน (362)	ร้อยละ (100.0)
<u>เพศ</u>		
ชาย	178	49.2
หญิง	184	50.8
<u>อายุ</u>		
15-25	99	27.3
26-35	156	43.1
36-45	77	21.2
46-55	18	4.9
56-65	8	2.2
65 ปีขึ้นไป	5	1.3
อายุเฉลี่ย 31.8 ปี		
<u>ระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ</u>		
ไม่จบการศึกษามัธยมต้น	7	1.9
ประถมศึกษา	52	14.4
มัธยมศึกษา	115	31.8
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	79	21.8
อนุปริญญา	25	6.9
ปริญญาตรี	79	21.8
สูงกว่าปริญญาตรี	5	1.4

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจ	จำนวน (362)	ร้อยละ (100.0)
<u>ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครอบครัว</u>		
หัวหน้าครอบครัว	59	16.3
คู่สมรส	50	13.8
บุตร	171	47.2
บิดา-มารดา	9	2.5
ญาติ-พี่น้อง	61	16.9
ลูกจ้างของบริษัท	12	3.3
<u>จำนวนสมาชิกในครอบครัว</u>		
1-5 คน	167	46.2
6-10 คน	177	48.9
10 คนขึ้นไป	18	4.9
<u>อาชีพ</u>		
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	26	7.2
ค้าขาย	186	51.4
ธุรกิจส่วนตัว	18	4.9
พนักงานบริษัท	60	16.6
รับจ้างทั่วไป	29	8.0
แม่บ้าน	23	6.4
รับราชการ	13	3.6
ไม่แสดงความคิดเห็น (ไม่ตอบ)	7	1.9

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจ	จำนวน (362)	ร้อยละ (100.0)
<u>รายได้ (บาทต่อเดือน)</u>		
ไม่มีรายได้	17	4.7
ต่ำกว่า - 3,000	41	11.3
3,001 - 8,000	87	24.1
8,001 - 13,000	39	10.8
13,001 - 18,000	8	2.2
18,001 - 23,000	11	3.0
มากกว่า 23,000	20	5.5
ไม่แสดงความคิดเห็น (ไม่ตอบ)	139	38.4
<u>สภาพรายได้ของครอบครัว</u>		
พอใช้ ไม่เหลือเก็บ	144	39.8
พอใช้ เหลือเก็บ	205	56.6
ไม่พอใช้ เป็นหนี้	13	3.6

จากลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง จะเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีช่วงอายุอยู่ในวัยหนุ่มสาวมากที่สุด (26-35 ปี) ถึงร้อยละ 43.1 ซึ่งใกล้เคียงกับ ผลการศึกษาของสุนน โรจนศิริ (2528 : 185) ที่ศึกษาพบว่า อายุของประชากรในพื้นที่นี้ (เขตสัมพันธวงศ์) มีช่วงอายุ 20-29 ปี มากที่สุดร้อยละ 24.2 ซึ่งเป็นวัยหนุ่มสาวที่เป็นวัย แรงงาน ทั้งนี้มีความรู้อยู่ในระดับมัธยมศึกษามากที่สุด ซึ่งจัดได้ว่าเป็นระดับที่มีความรู้สูงพอสมควร ซึ่งน่าจะเป็นกลุ่มที่ยอมรับ และเข้าใจกฎระเบียบต่าง ๆ ได้ดี และสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ ง่ายกว่ากลุ่มที่ไม่มีความรู้หรือมีความรู้น้อย มากกว่าครึ่งหรือร้อยละ 51.4 ประกอบอาชีพ ค้าขาย ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการใช้ที่ดินของเขตนี้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นย่านการค้า พาณิชยกรรมถึง ร้อยละ 35.4 ที่สำรวจโดยกองผังเมือง สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร เมื่อ พ.ศ. 2528

กลุ่มตัวอย่างมีระดับรายได้ในช่วง 3,001 - 8,000 บาทต่อเดือน ซึ่งไม่สอดคล้อง กับข้อมูลจากผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของครัวเรือน กรุงเทพมหานคร นครบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ ในปี พ.ศ. 2531 ที่พบว่ารายได้ต่อคนต่อเดือนในกลุ่มผู้ ประกอบอาชีพธุรกิจ การค้า และอุตสาหกรรม มีรายได้โดยเฉลี่ย 2,044 บาท ทั้งนี้อาจจะเนื่อง มาจากหลังจากปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจของประเทศในระดับสูง ทำให้ประชาชนทั่วไปมีรายได้เพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณาในเรื่องรายได้ของกลุ่มตัวอย่างนี้ มีกลุ่ม ตัวอย่างถึงร้อยละ 38.4 ที่ไม่ตอบจำนวนรายได้ของตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นเพราะกลัวความยุ่งยาก ที่จะตามมา เช่น ทางด้านการเรียกเก็บภาษี เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ที่ ไม่ได้จ่ายค่าภาษีตรงกับรายได้ที่เป็นจริงในปัจจุบัน ซึ่งขัดแย้งกับระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับสูง น่าจะเป็นกลุ่มที่เสียสละ และมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อ ส่วนรวมมากกว่ากลุ่มอื่น

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับชนิด ปริมาณของขยะจากกิจกรรมต่าง ๆ ในครัวเรือน และพฤติกรรมการทิ้งขยะ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของครัวเรือน เกี่ยวกับแนวทางการกระทำที่แสดงออกอย่างสม่ำเสมอของบุคคลต่าง ๆ เกี่ยวกับปริมาณและชนิดของขยะที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ วิธีปฏิบัติในการทิ้งขยะ (ลักษณะการทิ้งขยะของครัวเรือน) วิธีปฏิบัติเมื่อขยะในครัวเรือนเต็มถึงก่อนเจ้าหน้าที่มาเก็บ วิธีปฏิบัติเมื่อเจ้าหน้าที่มาเก็บขยะจากครัวเรือน บุคคลที่รับผิดชอบในการทิ้งขยะของครัวเรือน จำนวนวันที่ถังขยะสามารถรองรับขยะและการกำจัดขยะในครัวเรือน (รายละเอียดในภาคผนวก ข.)

กิจกรรมในครัวเรือนที่ทำให้เกิดขยะ ได้แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ กิจกรรมการปรุงอาหารและรับประทานอาหาร กิจกรรมการใช้ของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน และกิจกรรมการประกอบอาชีพในครัวเรือน ซึ่งผลการศึกษาดังนี้

ปริมาณขยะจากกิจกรรมต่าง ๆ ในครัวเรือน

การศึกษาทางด้านปริมาณของขยะจากกิจกรรมต่าง ๆ ในครัวเรือนตัวอย่าง โดยให้กลุ่มตัวอย่างเรียงอันดับปริมาณการเกิดขยะในครัวเรือนตามกิจกรรมต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมจากการปรุงอาหารและรับประทานอาหาร มีขยะมากเป็นอันดับ 1 หรือร้อยละ 59.1 รองลงมาคือ กิจกรรมการใช้ของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน ร้อยละ 53.0 ส่วนขยะจากกิจกรรมการประกอบอาชีพในครอบครัว มีอยู่ในอันดับ 3 คือ ร้อยละ 31.8 ทั้งนี้ มีครัวเรือนตัวอย่างที่ไม่มีขยะจากกิจกรรมการประกอบอาชีพในครัวเรือน มีถึงร้อยละ 39.0 แสดงว่าเป็นครัวเรือนที่เป็นที่อยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว ไม่มีการประกอบอาชีพในครัวเรือน (ตารางที่ 4) เมื่อพิจารณาจากจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความคิดเห็นเรื่องปริมาณขยะจากกิจกรรมต่าง ๆ ในครัวเรือน พบว่า ขยะที่มีมากที่สุดอันดับ 1 เป็นขยะจากกิจกรรมการปรุงอาหารและ

รับประทานอาหาร ชยะที่มีมากอันดับ 2 เป็นชยะจากกิจกรรมการใช้ของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน และชยะที่มีน้อยที่สุดจากทั้ง 3 กิจกรรม คือ ชยะจากกิจกรรมการประกอบอาชีพในครัวเรือน

ชนิดของชยะจากกิจกรรมต่าง ๆ ในครัวเรือน

ชนิดของชยะจากกิจกรรมต่าง ๆ ในครัวเรือนตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมการปรุงอาหารและรับประทานอาหาร มีชยะชนิด เศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ มากที่สุดคือ ร้อยละ 72.7 ชนิดพลาสติก โฟม มีปริมาณรองลงมา ร้อยละ 44.2 และชนิดขวด แก้ว ครอบงน้อยที่สุด ร้อยละ 3.0 (ตารางที่ 5)

ชยะจากกิจกรรมการใช้ของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน ผลการศึกษาพบว่า มีชยะชนิดเศษกระดาษ กุ้งกระดาษ กล่องกระดาษ มากที่สุด ร้อยละ 66.3 ชนิดพลาสติก โฟม มีปริมาณรองลงมา ร้อยละ 49.5 และชนิดเศษผ้า เศษหนัง เศษผม มีปริมาณน้อยที่สุด ร้อยละ 0.3 (ตารางที่ 6)

ชยะจากกิจกรรมการประกอบอาชีพในครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า มีชยะชนิด เศษกระดาษ กุ้งกระดาษ กล่องกระดาษ มากที่สุด ร้อยละ 43.6 ชนิดพลาสติก โฟม มีปริมาณรองลงมา ร้อยละ 24.0 และชนิดยางและผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วยยาง มีปริมาณน้อยที่สุด ร้อยละ 1.4 (ตารางที่ 7)

จากกิจกรรมที่ทำให้เกิดชยะทั้ง 3 กิจกรรมในครัวเรือน กิจกรรมการปรุงอาหารและรับประทานอาหาร มีชยะประเภทเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ มากที่สุด และชยะที่มีปริมาณรองลงมา เป็นชยะชนิดเศษกระดาษ กุ้งกระดาษ กล่องกระดาษ ซึ่งเกิดจากกิจกรรมการใช้ของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน และกิจกรรมการประกอบอาชีพในครัวเรือน ซึ่งตรงกับ

คุณลักษณะของขยะมูลฝอยของประเทศไทยที่เสนอโดย สุวรรณา เตียรต์สุวรรณ (2534 : 22) พบว่า ขยะมูลฝอยในเทศบาลส่วนใหญ่เป็นชนิดเศษอาหาร อาหาร และสารอินทรีย์ ส่วนที่เหลือเป็น กระดาษ พลาสติก โลหะ ซึ่งเป็นขยะที่มีความชื้นสูงถึงร้อยละ 55 ทำให้ยากต่อการเผาทำลาย ฉะนั้น จึงเป็นปัญหาในการเผาทำลาย ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างที่มี สมาชิกในครัวเรือนจำนวนมาก มีการประกอบอาชีพค้าขายและธุรกิจส่วนตัว ซึ่งทำให้มีสภาพ เศรษฐกิจในครัวเรือนอยู่ในระดับดี

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของปริมาณขยะที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ในครัวเรือน

กิจกรรมที่เกิดขยะ	ปริมาณการเกิดขยะ				
	อันดับที่ 1	อันดับที่ 2	อันดับที่ 3	ไม่มีขยะ	รวม
การปรุงอาหารและ รับประทานอาหาร	59.1(214)	28.2(102)	12.7(46)	-	100.0(362)
การใช้ของใช้ที่จำเป็น ในชีวิตประจำวัน	13.8(50)	53.0(192)	33.2(120)	-	100.0(362)
การประกอบอาชีพ ในครัวเรือน	20.9(76)	8.3(30)	31.8(115)	39.0(141)	100.0(362)

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของชนิดขยะจากกิจกรรมการปรุงอาหารและรับประทานอาหาร

ชนิดของขยะ	การปรุงอาหารและรับประทานอาหาร	
	มากที่สุด	รองลงมา
เศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้	72.7 (263)	22.1 (80)
พลาสติก โฟม	17.4 (63)	44.2 (160)
เศษกระดาษ กุ้งกระดาษ กล่องกระดาษ	9.9 (36)	30.7 (111)
ขวด แก้ว กระป๋อง	-	3.0 (11)
รวม	100.0 (362)	100.0 (362)

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของชนิดขยะจากกิจกรรมการใช้ของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน

ชนิดของขยะ	การใช้ของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน	
	มากที่สุด	รองลงมา
พลาสติก โฟม	23.8 (86)	49.5 (179)
เศษกระดาษ กุ้งกระดาษ กล่องกระดาษ	66.3 (240)	22.1 (80)
ขวด แก้ว กระป๋อง	8.8 (32)	22.9 (83)
โลหะ เศษเหล็ก ทองแดง อลูมิเนียม	0.8 (3)	2.2 (8)
เศษผ้า เศษหนัง เศษผม	0.3 (1)	1.4 (5)
ยาง และผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วยยาง	-	1.9 (7)
รวม	100.0 (362)	100.0 (362)

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของชนิดขยะจากกิจกรรมการประกอบอาชีพในครัวเรือน

ชนิดของขยะ	การประกอบอาชีพในครัวเรือน	
	มากที่สุด	รองลงมา
เศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้	6.4 (23)	5.5 (20)
พลาสติก โฟม	13.0 (47)	24.0 (87)
เศษกระดาษ กุญกระดาษ กล่องกระดาษ	43.6 (158)	15.2 (55)
ขวด แก้ว กระป๋อง	2.2 (8)	8.0 (29)
โลหะ เศษเหล็ก ทองแดง อลูมิเนียม	6.6 (24)	3.6 (13)
ยาง และผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วยยาง	1.4 (5)	2.5 (9)
เศษผ้า เศษหนัง เศษผม	5.8 (21)	4.4 (16)
ใบไม้ กิ่งไม้ มูลสัตว์ กระดุกสัตว์	7.7 (28)	11.1 (40)
ไม่มีขยะ	13.3 (48)	25.7 (93)
รวม	100.0 (362)	100.0 (362)

วิธีปฏิบัติในการทิ้งขยะ

วิธีปฏิบัติในการทิ้งขยะของกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง หรือร้อยละ 46.4 มีวิธีการทิ้งขยะจากกิจกรรมการปรุงอาหารและรับประทานอาหาร โดยการทิ้งใส่ในถุงรวมกันทุกประเภท ก่อนที่จะนำไปใส่ในถังขยะ หรือนำไปทิ้ง รองลงมา คือ ร้อยละ 35.6 ของกลุ่มตัวอย่าง มีการทิ้งเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ ขยะที่เนาเป็นอย่างดี (ขยะเปียก) ใส่ในถุงหรือถังแยกจากขยะประเภทอื่น ๆ (ขยะแห้ง) ที่ใส่ในถุงอีกใบหนึ่งก่อนนำ

ไปที่ และมีการทิ้งในถังขยะโดยตรงรวมกันทุกประเภทโดยไม่ห่อหุ้มจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 18.0 (ตารางที่ 8)

ขยะจากกิจกรรมการใช้ของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน พบว่า มากกว่าครึ่งของกลุ่มตัวอย่าง คือ ร้อยละ 55.6 มีการทิ้งใส่ในถุงรวมกันทุกประเภท ก่อนที่จะนำไปใส่ในถังขยะหรือนำไปที่ ร้อยละ 37.8 มีการทิ้งในถังขยะโดยตรงรวมกันทุกประเภทโดยไม่ห่อหุ้มในอัตรารองลงมา และมีการทิ้งเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ ขยะที่เน่าเปื่อยง่าย (ขยะเปียก) ใส่ในถุงหรือถังแยกจากขยะประเภทอื่น ๆ (ขยะแห้ง) ที่ใส่ในถุงอีกใบหนึ่งก่อนนำไปทิ้งในอัตราน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 6.6 เท่านั้น (ตารางที่ 8)

ขยะจากกิจกรรมการประกอบอาชีพในครัวเรือน พบว่ามากกว่า 1 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่าง คือ ร้อยละ 43.1 มีการทิ้งใส่ในถุงรวมกันทุกประเภทก่อนที่จะนำไปใส่ถังขยะ มีการทิ้งเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ ขยะที่เน่าเปื่อยง่าย (ขยะเปียก) ใส่ในถุงหรือถังแยกจากขยะประเภทอื่น ๆ (ขยะแห้ง) ที่ใส่ในถุงอีกใบหนึ่งก่อนนำไปทิ้งในอัตรารองลงมา คือ ร้อยละ 13.8 และมีการทิ้งในถังขยะโดยตรงรวมกันทุกประเภทโดยไม่ห่อหุ้มจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 4.1 (ตารางที่ 8) การปฏิบัติในการทิ้งขยะของครัวเรือนจากกิจกรรมที่เกิดขยะทั้ง 3 กิจกรรมที่มีการทิ้งใส่ในถุงรวมกันทุกประเภท ก่อนที่จะนำไปใส่ถังขยะหรือนำไปที่ ซึ่งเป็น การทิ้งขยะแบบไม่แยกประเภท แต่มีการห่อหุ้มอย่างมิดชิด แสดงว่ามีความรับผิดชอบในการทิ้งขยะที่จะไม่ให้มีขยะหกเรี่ยราด หรือปลิวออกจากถังหรือถุงรองรับขยะ เมื่อพิจารณาถึงวิธีปฏิบัติในการทิ้งขยะแบบแยกประเภท พบว่าขยะจากกิจกรรมการปรุงอาหารและรับประทานอาหาร ซึ่งเป็นขยะชนิดเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ (ขยะเน่าเปื่อยง่าย) ได้มีการทิ้งแบบแยกประเภทมากที่สุด เพราะมีเอกชนกลุ่มหนึ่งได้นำถังรองรับเศษอาหารจากครัวเรือนไปเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์ และการทิ้งขยะแยกประเภทในจำนวนร้อยละที่รองลงมา คือ ขยะจากกิจกรรมการใช้ของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวันที่มีขยะชนิดเดียวกัน มีการทิ้งแบบ

แยกประเภทน้อยที่สุด จากการทิ้งขยะในวิธีการนี้ ทำให้มีขยะปลิวหรือกระจายออกจากถังขยะได้ง่าย เพราะถังรองรับขยะของครัวเรือนที่พบเห็นส่วนใหญ่จะไม่มีฝาปิดมิดชิด จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีขยะประเภทเศษกระดาษ ถูกระดาษ กลังกระดาษ อยู่โดยทั่วไป

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของวิธีปฏิบัติในการทิ้งขยะ จำแนกตามกิจกรรม

กิจกรรมที่เกิดขยะ	วิธีปฏิบัติในการทิ้งขยะ				
	วิธีที่ 1 ^{1/}	วิธีที่ 2 ^{2/}	วิธีที่ 3 ^{3/}	อื่น ๆ ^{4/}	รวม
การปรุงอาหารและ รับประทานอาหาร	18.0 (65)	46.4 (168)	35.6 (129)	—	100.0 (362)
การใช้ของใช้ที่จำเป็น ในชีวิตประจำวัน	37.8 (137)	55.6 (201)	6.6 (24)	—	100.0 (362)
การประกอบอาชีพ ในครัวเรือน	4.1 (15)	43.1 (156)	13.8 (50)	39.0 (141)	100.0 (362)

^{1/} ทิ้งในถังขยะ โดยตรงรวมกันทุกประเภทโดยไม่ห่อหุ้ม

^{2/} ทิ้งใส่ในถุงรวมกันทุกประเภทก่อนที่จะนำไปใส่ถังขยะหรือนำไปทิ้ง

^{3/} ทิ้งโดยแยกเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ ขยะเน่าเปื่อยง่าย (ขยะเปียก) ใส่ในถุงหรือถังแยกออกจากขยะประเภทอื่น ๆ (ขยะแห้ง) ที่ใส่ในถุงอีกใบหนึ่งก่อนนำทิ้ง

^{4/} ไม่มีขยะ

วิธีปฏิบัติในการทิ้งขยะ โดยสรุป

วิธีปฏิบัติในการทิ้งขยะโดยสรุปจำแนกตามกิจกรรมต่าง ๆ ได้ มีวิธีปฏิบัติอยู่ 2 วิธีใหญ่ ๆ โดยได้นำผลการปฏิบัติในการทิ้งขยะของครัวเรือนทั้ง 3 กิจกรรมมาจำแนกตามวิธีปฏิบัติในการทิ้งขยะ คือ การแยกประเภทขยะก่อนนำไปทิ้ง และการทิ้งขยะโดยรวมขยะทุกประเภทเป็นหลัก ซึ่งผลการศึกษาตามตารางที่ 9 มีดังนี้

- 1 กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง หรือร้อยละ 54.4 มีการทิ้งขยะโดยไม่แยกเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ หรือขยะเน่าเปื่อยง่ายออกจากขยะประเภทอื่น ๆ (ทิ้งขยะโดยไม่แยกประเภทขยะ)
- 2 ส่วนที่เหลือ คือ ร้อยละ 45.6 มีการทิ้งขยะโดยแยกเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ หรือขยะที่เน่าเปื่อยง่ายออกจากขยะประเภทอื่น ๆ (ทิ้งขยะโดยแยกประเภทขยะ)

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของวิธีปฏิบัติในการทิ้งขยะ โดยสรุป

วิธีปฏิบัติในการทิ้งขยะ โดยสรุป	จำนวน (362)	ร้อยละ (100.0)
ทิ้งขยะโดยไม่แยกเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ ขยะที่เน่าเปื่อย (ขยะเปียก) ออกจากขยะประเภท อื่น ๆ (ขยะแห้ง) เรียกว่าการทิ้งขยะไม่แยกประเภท	197	54.4
ทิ้งขยะโดยแยกเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ ขยะที่เน่าเปื่อย (ขยะเปียก) ออกจากขยะประเภท อื่น ๆ (ขยะแห้ง) เรียกว่าการทิ้งขยะแยกประเภท	165	45.6

วิธีการจัดการของเหลือใช้ในครัวเรือน

ของเหลือใช้ในครัวเรือน แยกออกเป็น 2 ประเภท คือ ของเหลือใช้ที่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก เช่น เศษกระดาษ เศษผ้า เศษแก้วแตก จึงมักจะมีการทิ้งเป็นขยะ และของเหลือใช้ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก ซึ่งอาจมีการนำกลับมาใช้ในครัวเรือนโดยตรง หรือการขายต่อรถรับซื้อของเก่า เช่น กระดาษ หนังสือพิมพ์ ขวด พลาสติก เศษโลหะ เป็นต้น

การศึกษาวิธีการจัดการของเหลือใช้ในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่ามากกว่า 1 ใน 3 คือ ร้อยละ 40.6 มีวิธีการจัดการโดยแยกออกจากขยะอื่น ๆ แล้วนำไปขายต่อ รองลงมาเป็นการทิ้งในถังขยะร่วมกับขยะประเภทอื่น ๆ ในอัตราร้อยละ 34.8 ส่วนที่แยกจากขยะอื่น ๆ แล้วนำมาใช้ประโยชน์ในครอบครัว มีน้อยที่สุด คือร้อยละ 10.8 เท่านั้น (ตารางที่ 10) จากการแยกของเหลือใช้ในครัวเรือน น่าจะเนื่องมาจากชนิดของของเหลือใช้ชนิดนั้น ๆ และประโยชน์ที่จะได้รับการแยก เช่น ถ้าแยกแล้วสามารถนำไปขายต่อได้ ก็จะแยก แต่ถ้าแยกแล้วไม่ได้ประโยชน์ หรือไม่เห็นคุณค่าของส่วนนี้ ก็จะทิ้งร่วมกับขยะอื่น ๆ

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของวิธีการจัดการของเหลือใช้ในครัวเรือน

วิธีการจัดการของเหลือใช้	จำนวน (362)	ร้อยละ (100.0)
ทิ้งในถังขยะรวม ๆ กับขยะประเภทอื่น ๆ	126	34.8
แยกออกจากขยะอื่น ๆ แล้วนำไปขายต่อ	147	40.6
แยกออกจากขยะอื่น ๆ แล้วนำไปให้เจ้าหน้าที่เมื่อมาเก็บขยะ	50	13.8
แยกออกจากขยะอื่น ๆ แล้วนำมาใช้ประโยชน์ในครอบครัว	39	10.8

ถึงรองรับขยะในครัวเรือน

ถึงรองรับขยะในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ หรือ ร้อยละ 77.3 มีถึงขยะที่สามารถรองรับขยะได้ประมาณ 1-2 วัน รองลงมาร้อยละ 17.4 ที่มีถึงรองรับขยะได้ 3-4 วัน และครัวเรือนที่มีถึงรองรับขยะได้มากกว่า 4 วัน มีร้อยละ 5.3 เท่านั้น (ตารางที่ 11) แสดงให้เห็นว่า ในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง มีปริมาณขยะมาก หรือ การจัดหาถึงรองรับขยะเหมาะสมกับการมาเก็บขนของเจ้าหน้าที่ที่มาเก็บขนทุกวันหรือไม่เกิน 1-2 วัน ทั้งนี้ จะเห็นว่าถ้าเจ้าหน้าที่ไม่มาเก็บขนขยะภายในเวลา 1-2 วัน จะทำให้ครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างต้องหาทางแก้ไขวิธีใดวิธีหนึ่ง เพื่อที่จะจัดหาภาชนะมารองรับขยะที่เกิดขึ้นใหม่ได้

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของจำนวนวันที่ถึงขยะสามารถรองรับขยะได้มากที่สุด

จำนวนวันที่ถึงขยะสามารถรองรับขยะได้มากที่สุด	จำนวน (362)	ร้อยละ (100.0)
1 - 2 วัน	280	77.3
3 - 4 วัน	63	17.4
มากกว่า 4 วัน	19	5.3

วิธีปฏิบัติเมื่อถึงขยะเต็มก่อนที่เจ้าหน้าที่มาเก็บ

วิธีปฏิบัติของกลุ่มตัวอย่างเมื่อถึงขยะเต็มก่อนที่เจ้าหน้าที่มาเก็บ ผลการศึกษาพบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง หรือร้อยละ 43.6 มีการนำขยะที่เต็มถึงแล้วนำไปเทในถึงขยะของ กทม. รองลงมาร้อยละ 26.2 นำขยะที่เกิดขึ้นใหม่ใส่ถุงแล้วนำไปวางไว้ใกล้ถึงขยะเดิม และมี

การนำขยะที่เกิดขึ้นใหม่ไปใส่ถังขยะของ กทม. ส่วนถังขยะที่เต็มแล้ว รอให้เจ้าหน้าที่มาเก็บ มีจำนวนเท่ากับวิธีที่นำขยะที่เกิดขึ้นใหม่ไปใส่ลงในถังขยะใบเดิม ซึ่งเป็นจำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 7.8 นำสังเกตว่ามีครัวเรือนที่ไม่มีถังขยะของตนเองถึงร้อยละ 3.3 โดยอาศัยทั้งในถังขยะของ กทม. โดยตรง (ตารางที่ 12) จากการแก้ปัญหาของกลุ่มตัวอย่างเมื่อถังขยะเต็มก่อนที่เจ้าหน้าที่มาเก็บพบว่าเกือบครึ่งหนึ่งมีการนำขยะที่เต็มถังแล้วไปเทในถังของ กทม. นั้นย่อมแสดงว่าถังของ กทม. ก็จะเต็มเร็วกว่ากำหนด ทั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งที่มีการทิ้งขยะที่เกิดขึ้นใหม่ลงในถังขยะเดิมทั้ง ๆ ที่ขยะใบเดิมเต็มแล้ว ก็จะทำให้มีขยะล้นออกมา และหกเรี่ยราดอยู่ในบริเวณนั้นแน่นอน แสดงให้เห็นถึงอุปนิสัยหรือพฤติกรรมในการทิ้งขยะแบบมั่งง่ายหรือขาดความรับผิดชอบ และยังมีกลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 3.3 ที่ไม่มีถังขยะของครัวเรือน นำขยะทั้งหมดไปทิ้งที่ถังขยะของ กทม. แสดงให้เห็นว่าไม่ต้องการรับผิดชอบขยะในส่วนที่เกิดขึ้นในครอบครัว คือ ไม่ต้องจัดหาภาชนะมารองรับ ไม่ต้องมีพื้นที่วางภาชนะรองรับ และขณะเดียวกันก็ไม่ต้องจ่ายค่าเก็บขนให้แก่เจ้าหน้าที่ด้วย ซึ่งเป็นกลุ่มที่สร้างปัญหาให้แก่ส่วนรวมโดยตรง

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของวิธีปฏิบัติเมื่อถังขยะเต็มก่อนเจ้าหน้าที่มาเก็บ

วิธีปฏิบัติ	จำนวน (362)	ร้อยละ (100.0)
นำขยะที่เต็มถังแล้วนำไปเทในถังขยะของ กทม.	158	43.6
นำถังขยะใบใหม่มาวางเพิ่ม	41	11.3
นำขยะที่เกิดขึ้นใหม่ไปใส่ถังของ กทม. ส่วนถังขยะที่เต็มแล้ว รอให้เจ้าหน้าที่มาเก็บ	28	7.8
นำขยะที่เกิดขึ้นใหม่ใส่ถุง แล้วนำไปวางไว้ใกล้ถังขยะเดิม	95	26.2
นำขยะที่เกิดขึ้นใหม่ใส่ในถังขยะเดิม	28	7.8
ไม่มีถังขยะของครัวเรือน	12	3.3

วิธีปฏิบัติเมื่อเจ้าหน้าที่มาเก็บขยะของครัวเรือน

วิธีปฏิบัติของกลุ่มตัวอย่างเมื่อเจ้าหน้าที่มาเก็บขยะของครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า มากกว่าครึ่ง คือ ร้อยละ 62.2 มีการวางถังไว้หน้าบ้านรอให้เจ้าหน้าที่มาเก็บขนไปเอง ร้อยละ 16.0 นำถังขยะไปเทยังจุดที่รถขนขยะจอด และมีการนำขยะไปทิ้งถังของ กทม. โดยตรง มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 3.3 และมีครัวเรือนที่ไม่ได้รับบริการเก็บขนขยะโดยตรงร้อยละ 1.4 ซึ่งเป็นครัวเรือนที่อาศัยในรูปแฟลต หรือบ้านพักข้าราชการ เพราะมีจุดพักขยะรวมของหน่วยงานนั้น ๆ เพื่อรอให้เจ้าหน้าที่มาเก็บอีกทอดหนึ่ง (ตารางที่ 13) การปฏิบัติของครัวเรือนเมื่อเจ้าหน้าที่มาเก็บขยะ พบว่า มากกว่าครึ่ง มีการวางถังขยะไว้หน้าบ้านรอให้เจ้าหน้าที่มาเก็บ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับการปฏิบัติที่เป็นจริง ที่มักจะพบเห็นมีการวางถังขยะไว้หน้าบ้านในทุกพื้นที่ จึงเป็นการง่ายต่อการคุ้ยเขี่ยหาของมีค่าของกลุ่มอาชีพหนึ่ง และทำให้สัตว์มาคุ้ยเขี่ยเพื่อหาอาหารได้ง่าย ทำให้เกิดปัญหาถังขยะหกเรี่ยราดตามมา

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของวิธีปฏิบัติเมื่อเจ้าหน้าที่มาเก็บขยะ

วิธีปฏิบัติ	จำนวน (362)	ร้อยละ (100.0)
วางถังขยะไว้หน้าบ้านรอให้เจ้าหน้าที่มาเก็บขนไปเอง	225	62.2
นำถังขยะไปเทยังจุดที่จอดรถขนขยะ	58	16.0
นำถังขยะไปเทหรือวางไว้ที่จุดพักขยะ	46	12.7
ให้เจ้าหน้าที่มาเรียกเก็บจึงยกถังขยะออกมาเท	16	4.4
นำขยะไปทิ้งที่ถังของ กทม. โดยตรง	12	3.3
ไม่มีเจ้าหน้าที่มาเก็บขยะของครัวเรือน	5	1.4

บุคคลในครัวเรือนที่รับผิดชอบในการนำขยะไปทิ้ง

บุคคลในครัวเรือนที่รับผิดชอบในการนำขยะไปทิ้งผลการศึกษาพบว่า เกือบครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 41.4 เป็นลูกจ้าง-คนทำงานบ้านที่มีหน้าที่ในการนำขยะไปทิ้ง รองลงมาคือร้อยละ 39.2 ที่ทุก ๆ คนในครอบครัวช่วยกันนำขยะไปทิ้ง บิดา-มารดา และญาติ-พี่น้องของหัวหน้าครัวเรือนที่มีหน้าที่ในการนำขยะไปทิ้งอยู่ในอัตราร้อยละ 3.6 เท่านั้น (ตารางที่ 14) จากผลการศึกษาที่พบว่าผู้ที่นำขยะของครัวเรือนไปทิ้ง เกือบครึ่งหนึ่งเป็นลูกจ้าง-คนทำงานบ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างไม่ได้เป็นผู้ที่รับผิดชอบในการนำขยะไปทิ้งด้วยตนเอง โดยมอบให้เป็นหน้าที่ของลูกจ้าง-คนทำงานบ้าน ดังนั้น คนที่ให้คำตอบกับคนที่ปฏิบัติยังไม่ใช้คนเดียวกัน อาจจะมีผลต่อการได้รับข้อมูลที่ไม่ตรงกับกรปฏิบัติที่เป็นจริงได้ โดยส่วนใหญ่แล้วกลุ่มที่เป็นลูกจ้าง-คนทำงานบ้านมักจะเป็นกลุ่มที่มีระดับการศึกษาค่อนข้างน้อย เพียงชั้นประถมศึกษา ถ้าไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนหรือชี้แนะจากสมาชิกในครัวเรือนให้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง อาจจะเป็นกลุ่มที่สร้างปัญหาในการทิ้งขยะ

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของบุคคลในครัวเรือนที่รับผิดชอบในการนำขยะไปทิ้ง

บุคคลในครัวเรือน	จำนวน (362)	ร้อยละ (100.0)
หัวหน้าครัวเรือนและภรรยา	44	12.2
บิดา - มารดา และบุตร	13	3.6
ญาติ - พี่น้อง	13	3.6
ลูกจ้าง - คนทำงานบ้าน	150	41.4
ทุก ๆ คนในครอบครัว	142	39.2

การกำจัดขยะ

การกำจัดขยะของกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่าง คือ ร้อยละ 88.4 ไม่เคยกำจัดขยะด้วยตนเอง และเพียงร้อยละ 10.2 ที่เคยกำจัดขยะในครัวเรือนโดยวิธีการเผา เช่น ขยะชนิดเศษกระดาษ (ตารางที่ 15) จากผลการศึกษาที่น่าจะสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงของการใช้ที่ดินในพื้นที่ชั้นใน โดยเฉพาะพื้นที่ที่ศึกษา เพราะเป็นย่านใจกลางเมืองและเป็นศูนย์กลางทางการค้า ธุรกิจ พาณิชยกรรม ซึ่งเป็นย่านที่ดินมีราคาสูง จึงต้องใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่าที่สุด ดังนั้นได้จากสิ่งปลูกสร้างมักจะเป็นอาคารสูง และตึกแถว จึงย่อมไม่มีที่ว่างพอที่จะทำการกำจัดขยะ

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของการกำจัดขยะในครัวเรือน

การกำจัดขยะในครัวเรือน	จำนวน (362)	ร้อยละ (100.0)
ไม่เคยกำจัดขยะในครัวเรือน	320	88.4
เคยกำจัดขยะ (เผา)	37	10.2

ผลสรุปพฤติกรรมภารกิจขยะ

ขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือนได้แยกเป็น 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการปรุงอาหารและรับประทานอาหาร กิจกรรมการใช้ของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน และกิจกรรมการประกอบอาชีพในครัวเรือน พบว่า ปริมาณขยะในครัวเรือนที่มีมากที่สุด เป็นขยะจากกิจกรรมการปรุงอาหารและรับประทานอาหาร เป็นขยะชนิดเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ มากที่สุด ขยะชนิด

เศษกระดาษ ถูกระดาษ กล่องกระดาษ จากกิจกรรมการใช้ของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีปริมาณมากเป็นอันดับ 2 และจากกิจกรรมการประกอบอาชีพในครัวเรือนน้อยที่สุด ซึ่งเป็นขยะชนิดเดียวกัน ทั้งนี้ มีวิถีปฏิบัติในการทิ้งขยะจากทั้ง 3 กิจกรรม ประมาณ 2 ใน 5 ได้มีการทิ้งใส่ในถุงรวมกันทุกประเภท ก่อนที่จะนำไปใส่ถังขยะหรือนำไปทิ้ง ซึ่งเมื่อพิจารณาผลรวมวิถีปฏิบัติในการทิ้งขยะจากทั้ง 3 กิจกรรมแล้ว มากกว่าครึ่งเล็กน้อย มีวิธีการทิ้งขยะแบบไม่แยกประเภท เมื่อมีของเหลือใช้ในครัวเรือนได้แยกของเหลือใช้บางชนิดแล้วนำไปขายต่อ ประมาณ 3 ใน 4 ของครัวเรือนที่มีถังขยะรองรับขยะได้เพียง 1-2 วันเท่านั้น เมื่อถังขยะของครัวเรือนเต็ม ประมาณ 2 ใน 5 ของกลุ่มตัวอย่างจะนำขยะที่เต็มถังแล้วไปเทในถังขยะของกทม. โดยเกือบครึ่งหนึ่งเป็นลูกจ้าง-คนทำงานบ้านที่รับผิดชอบนำไปเทหรือไปทิ้ง เมื่อเจ้าหน้าที่มาเก็บขยะ พบว่าเกือบ 2 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่างจะวางถังขยะไว้หน้าบ้านรอให้เจ้าหน้าที่มาเก็บ และส่วนมากกลุ่มตัวอย่างไม่เคยกำจัดขยะด้วยตนเอง

จากพฤติกรรมการทิ้งขยะ จะเห็นได้ว่า ขยะในครัวเรือนเป็นขยะชนิดเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ มากที่สุด ซึ่งเป็นขยะที่เนาเบื่อง่าย แต่มีวิธีการทิ้ง โดยทิ้งรวมกับขยะทุกประเภทในถุงเดียวกัน ทำให้ขยะที่เนาเบื่อง่ายส่งกลิ่นเหม็น และทำให้ขยะอื่น ๆ ที่ทิ้งรวมกันไม่สามารถแยกออกมาทำประโยชน์อย่างอื่นได้ แม้ว่าขยะจากกิจกรรมการปรุงอาหารและรับประทานอาหารนี้ จะมีอัตราส่วนที่แยกประเภทสูงกว่าขยะจากกิจกรรมอื่น ๆ (ตารางที่ 8) แต่ยังคงอยู่ในจำนวนที่น้อยกว่าวิธีการทิ้งขยะรวมกันทุกประเภท การทิ้งขยะรวมกันทุกประเภทในถังหรือถุงใบเดียวนี้จะทำให้ขยะประเภทอื่น ๆ เช่น กระดาษ พลาสติก ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ได้รับความสกปรก และยากต่อการแยกมาใช้ประโยชน์ จึงต้องนำไปทำลายรวมกันกับขยะประเภทอื่น ๆ หรือไม่ก็ถูกรื้อคั้นจนขยะกระจายไปทั่ว

ถังรองรับขยะของครัวเรือนรองรับขยะได้ประมาณ 1-2 วันเท่านั้น เมื่อขยะเต็มถังมักจะนำไปทิ้งที่ถังขยะของกทม. เป็นส่วนมาก จึงทำให้ถังขยะของกทม. ที่วางไว้ตามจุดต่าง ๆ เต็มเร็วกว่าปกติ และมีขยะล้นออกมาจากถัง ทำให้เกิดความสกปรกและไม่เป็นระเบียบแก่บริเวณนั้น

ทั้งนี้ มีกลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 3.3 ที่ไม่มีถึงขยะของครัวเรือน โดยนำขยะไปทิ้งยังถังขยะของกทม.ทั้งหมด ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ขาดความรับผิดชอบต่อขยะในครัวเรือนของตนเอง คาดว่านอกจากถังของกทม.อาจจะ เป็นไปได้ที่นำขยะในครัวเรือนของตนเองไปทิ้งยังถังขยะของเพื่อนบ้าน เพราะไม่ต้องการให้มีขยะตกค้างอยู่ในบ้านเรือนของตนเอง นับว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม และไม่สอดคล้องกับลักษณะทางประชากรที่กลุ่มตัวอย่างนับได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีความรู้ แต่ขาดความรับผิดชอบดังกล่าวจึงเป็นกลุ่มที่สร้างปัญหาให้คนส่วนใหญ่ เมื่อเจ้าหน้าที่มาเก็บขยะ มีครัวเรือนจำนวนมากกว่าครั้งหนึ่งที่วางถังขยะไว้หน้าบ้านรอให้เจ้าหน้าที่มาเก็บขนไปเอง ซึ่งอาจจะ เป็นจุดหนึ่งที่ทำให้เกิดความสับสนกับบริเวณใกล้เคียงกัน เพราะมีการวางถังขยะหรือภาชนะรองรับขยะไว้หน้าบ้าน ทำให้มีสัตว์มาคุ้ยเขี่ยเพื่อหาอาหารและมีคนมาคุ้ยเขี่ยถึงเพื่อหาของมีค่า จึงทำให้ถังขยะล้นหรือมีขยะตกเรี่ยราดอยู่ในบริเวณนั้น

จากพฤติกรรมการทิ้งขยะดังกล่าว ก่อให้เกิดเป็นปัญหาต่อสภาพแวดล้อม เช่น การทิ้งขยะรวมกันทุกประเภทในถุงหรือถังใบเดียว ทำให้ขยะเปียกเน่าเปื่อยง่าย ส่งกลิ่นเหม็น และไม่สามารถจะนำของเหลือใช้อื่น ๆ ที่มีประโยชน์มาใช้ได้อีก เช่น กระดาษ พลาสติก เศษโลหะต่าง ๆ จึงเป็นการสูญเสียทรัพยากรเพิ่มขึ้น การนำขยะไปเทหรือทิ้งยังถังของกทม. ทำให้ถังขยะของกทม.ที่วางไว้สำหรับบริการประชาชนที่สัญจรไปมาในพื้นที่นั้นต้องเต็มเร็วขึ้น หรือบางครั้งมีขยะหก ล้นออกมาจากถัง มีกลิ่นเหม็น จึงทำให้ประชาชนทั่วไปได้รับความไม่สะดวกในการเข้าไปทำกิจกรรมในบริเวณดังกล่าว ถ้าเจ้าหน้าที่ไม่มาเก็บขยะตรงตามเวลา จะทำให้มีขยะไปกองรวมกันในที่สาธารณะเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ ยังมีกลุ่มที่ไม่มีถึงขยะเป็นของตนเองในครัวเรือน ยิ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคมโดยเด่นชัด แม้ว่าเกือบครึ่งหนึ่งของครัวเรือนที่มีลูกจ้าง-คนทำงานบ้านนำขยะไปทิ้ง ทำให้คิดว่ากลุ่มนี้มีระดับการศึกษาค่อนข้างน้อย จึงขาดความรู้ที่ถูกต้องในการทิ้งขยะ แต่อย่างไรก็ตามลูกจ้าง-คนทำงานบ้านก็ต้องได้รับการอบรมสั่งสอนหรือชี้แนะจากหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิก ก่อนที่จะทำงาน ดังนั้น พฤติกรรมในการทิ้งขยะของลูกจ้าง-คนทำงานบ้านก็เช่นเดียวกัน น่าจะสอดคล้องกับพฤติกรรมการทิ้งขยะของหัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกในครัวเรือน จากลักษณะการทิ้งขยะในด้านต่าง ๆ ทำให้สรุปได้ว่าพฤติกรรมการทิ้งขยะของกลุ่มตัวอย่างยังขาดระเบียบวินัยในการทิ้งขยะ

ตอนที่ 3 ความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางการท่งชยะ

ความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางการท่งชยะ ที่ทำการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 4 ด้าน แต่ละด้านประกอบด้วยรายละเอียดเป็นหัวข้อย่อย ๆ เพื่อสอบถามความรู้ด้านต่าง ๆ โดยให้คะแนนคำตอบที่ตอบถูก คือ มีความรู้ เท่ากับ 1 ให้คะแนนคำตอบที่ตอบผิด คือ ไม่มีความรู้ เท่ากับ 0 ซึ่งความรู้ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วยความรู้ทางด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความรู้ทางด้านแหล่งที่เหมาะสมในการท่งชยะ
2. ความรู้ทางการท่งชยะลงถึงชยะ
3. ความรู้ทางการสั่งสอนระเบียบวินัยเกี่ยวกับการท่งชยะ
4. ความรู้ทางด้านชนิดของชยะ

ความรู้ทางด้านแหล่งที่เหมาะสมในการท่งชยะ

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด คือร้อยละ 95.3 มีความรู้ว่าการท่งชยะตามสถานที่ท่องเที่ยว ในแม่น้ำลำคลอง โยนชยะออกนอกหน้าต่างรถยนต์ เป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งมีความเห็นว่า การท่งชยะลงในบริเวณที่มีเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดอยู่แล้ว ก็ไม่สมควรกระทำอย่างยิ่ง ในอัตราร้อยละ 94.5 ส่วนแหล่งที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้น้อยว่าไม่ควรท่งชยะ คือ การท่งชยะลงในถึงชยะที่ไม่ใช่ของครัวเรือนของตนเอง คือร้อยละ 55.2 (ตารางที่ 16) ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากการที่คนไทยมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ทำให้คิดว่าเรื่องเหล่านี้เป็นสิ่งเล็กน้อย จนทำให้ไม่เห็นความสำคัญในเรื่องระเบียบวินัยที่ควรจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง

ความรู้ทางการจัดการทิ้งขยะลงถัง

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด คือ ร้อยละ 96.4 มีความรู้ในแหล่งที่มีเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดอยู่แล้ว ก็ควรทิ้งขยะให้เป็นที่ คือ ทิ้งลงในถังขยะเท่านั้น และรองลงมา คือ ร้อยละ 95.3 มีความรู้ว่าการทิ้งขยะจำเป็นต้องทิ้งในถังขยะเท่านั้น ส่วนเรื่องการทิ้งขยะเป็นที่ คือ การทิ้งลงในถังขยะเป็นเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้น้อยที่สุดในด้านนี้ คือ ร้อยละ 62.2 เท่านั้น (ตารางที่ 16) ทั้งนี้ น่าจะเกี่ยวข้องกับการอบรมสั่งสอนที่ได้รับมา ที่ว่าการทิ้งขยะควรทิ้งให้เป็นที่ แต่ความเข้าใจในการทิ้งขยะให้เป็นที่ยังไม่ชัดเจน ว่าการทิ้งขยะเป็นที่ คือ การทิ้งขยะลงในถังขยะเท่านั้น ทำให้มีกลุ่มที่เข้าใจไม่ถูกต้องว่าควรทิ้งขยะให้เป็นที่ที่ถูกต้อง จึงส่งผลถึงการปฏิบัติที่ว่าการทิ้งขยะจะทิ้งที่ไหนก็ได้ แต่ก็ให้ทิ้งให้เป็นที่ ๆ ไม่ให้ทิ้งเรี่ยราด เป็นต้น

ความรู้ทางการสั่งสอนระเบียบวินัยเกี่ยวกับการทิ้งขยะ

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดมีความรู้ว่าการสอนเด็กให้ทิ้งขยะให้เป็นที่เป็นการสั่งสอนระเบียบวินัยทางสังคมให้แก่เด็ก คือ ร้อยละ 98.3 รองลงมา คือ ร้อยละ 98.1 ของกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ที่เด็กจะทิ้งขยะให้เป็นที่ได้ก็ต้องได้รับการสั่งสอน และความรู้ด้านการทิ้งขยะของพ่อ-แม่ ถ้าทิ้งไม่เป็นที่ ลูกมักจะทิ้งไม่เป็นที่ด้วย เป็นต้นที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เพียงร้อยละ 73.7 เท่านั้น (ตารางที่ 16) ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากว่ากลุ่มตัวอย่างยังคิดว่าเด็กจะได้รับการสั่งสอนจากสถาบันสังคมอื่น ๆ เช่น โรงเรียน ซึ่งจะทำให้เด็กมีความรู้และปฏิบัติได้ถูกต้อง ไม่จำเป็นต้องอาศัยสถาบันครอบครัวหรือการสั่งสอนของพ่อ-แม่ก็ได้

ความรู้ทางด้านชนิดของชยะ

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 97.2 มีความรู้เกี่ยวกับชนิดของชยะ โดยเฉพาะชยะที่ส่งกลิ่นเหม็นต้องห่อหุ้มให้มิดชิดก่อนทิ้งลงถัง การทิ้งชยะจำเป็นต้องแยกเศษอาหารและไม่ใช่เศษอาหารออกจากกัน มีอยู่ในอันดับรองลงมาในอัตราร้อยละ 84.5 และเมื่อมีซากสัตว์ตายในบ้านต้องห่อหุ้มให้มิดชิดก่อนทิ้งชยะหรือให้นำไปฝัง เป็นด้านที่มีกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เพียงร้อยละ 67.7 เท่านั้น (ตารางที่ 16) ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากชยะที่ส่งกลิ่นเหม็น จำเป็นจะต้องห่อหุ้มให้มิดชิด เพราะจะส่งกลิ่นรบกวนต่อครัวเรือนของตนเอง แต่ทางด้านการทิ้งชยะที่ต้องแยกเศษอาหารและไม่ใช่เศษอาหารออกจากกัน กลุ่มตัวอย่างมากกว่า 4 ใน 5 ที่มีความรู้ว่าควรทิ้งชยะแยกประเภท แต่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติที่เป็นจริงที่กลุ่มตัวอย่างที่ทิ้งชยะแยกประเภทมีน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทิ้งชยะไม่แยกประเภท (ตารางที่ 8) ซึ่งน่าจะเกี่ยวข้องกับการไม่เห็นประโยชน์ความไม่เคยชิน ซึ่งคิดว่าเป็นการยุ่งยากในการทิ้งชยะแยกประเภท ส่วนเรื่องการทิ้งซากสัตว์ที่ตายแล้วต้องห่อหุ้มให้มิดชิดก่อนทิ้งหรือฝัง กลุ่มตัวอย่างยังขาดความรู้ถึงร้อยละ 32.3 หรือเกือบจะ 1 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องพบไม่บ่อยนักในชีวิตประจำวัน

ค่าสรุปความรู้ระดับวินัยของสังคมทางการทิ้งชยะ

จากการสอบถามทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วยข้อย่อยทั้งหมด 23 ข้อ เป็นการวัดความรู้เกี่ยวกับการทิ้งชยะของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นการให้คะแนนข้อที่ตอบถูกต้อง 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดได้ 0 คะแนน จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 362 ตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้ด้านระเบียบวินัยของสังคมทางการทิ้งชยะ โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 19 จากคะแนนเต็ม 23 คะแนน และมีกลุ่มตัวอย่างที่ได้คะแนนน้อยกว่า 50% ของคะแนนเต็ม คือ 11.5 มีอยู่จำนวน 3 คน หรือร้อยละ 0.8 เท่านั้น จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องระเบียบวินัยของสังคมทางการทิ้งชยะ จึงใช้คะแนนเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่ม โดยจัดกลุ่มความรู้ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีคะแนน 19 คะแนนลงมา ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางการทิ้งชยะน้อย และกลุ่ม

ที่มีคะแนนมากกว่า 19 คะแนน ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางการทิ้งขยะ มาก

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้มาก และกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้น้อย อยู่ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 51.7 และ 48.3 ตามลำดับ (ตารางที่ 17) แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดมีความรู้ในเรื่องระเบียบวินัยของสังคมทางการทิ้งขยะ แต่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติที่เป็นจริงในปัจจุบัน ทั้งนี้อาจจะเกี่ยวข้องกับความเคยชินที่ปฏิบัติกันมา โดยไม่มีการควบคุมให้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางการทิ้งขยะ

ความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางการทิ้งขยะ	ความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง/จำนวน(362) ร้อยละ(100.0)			
	รู้		ไม่รู้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<u>ความรู้ทางด้านแหล่งที่เหมาะสมในการทิ้งขยะ</u>				
การทิ้งตัวบรณเมลเป็นแหล่งที่ไม่เหมาะสม	233	64.4	129	35.6
การทิ้งกระดาษ ตัวรถเมลบนท้องถนน เป็นแหล่งที่ไม่เหมาะสม	318	87.8	40	11.0
ในสถานที่ที่มีเจ้าหน้าที่ทำความสะอาด ก็ควรทิ้งขยะลงในถังขยะเท่านั้น	342	94.5	20	5.5
การทิ้งขยะในสถานที่ท่องเที่ยว ก็ควรทิ้งขยะลงในถังขยะเท่านั้น	345	95.3	17	4.7
การทิ้งขยะในที่ว่างเป็นแหล่งที่ไม่เหมาะสม	326	90.1	36	9.9
การทิ้งขยะข้างถนนเป็นแหล่งที่ไม่เหมาะสม	341	94.2	21	5.8

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้าน การทิ้งขยะ	ความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง/จำนวน(362) ร้อยละ(100.0)			
	รู้		ไม่รู้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทิ้งขยะจากครัวเรือนลงในถังขยะที่ไม่ใช่ ของครัวเรือนตนเอง เป็นแหล่งที่ไม่เหมาะสม	200	55.2	160	44.2
การทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง เป็นแหล่งที่ไม่เหมาะสม	345	95.3	17	4.7
การโยนขยะออกนอกหน้าต่างรถยนต์ เป็นแหล่งที่ไม่เหมาะสม	345	95.3	17	4.7
<u>ความรู้ทางด้านการทิ้งขยะลงถัง</u>				
การทิ้งขยะคือการโยนขยะลงไปในถังหรือ ใกล้ถังขยะก็เพียงพอแล้ว	254	70.2	108	29.8
การทิ้งขยะควรทิ้งลงถังเสมอ	345	95.3	17	4.7
สถานที่ที่มีเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดอยู่แล้ว ต้องทิ้งลงถังขยะ	349	96.4	13	3.6
ถังขยะของ กทม. ที่จัดให้ไม่เพียงพอ	306	84.5	56	15.5
การทิ้งขยะเป็นที่ไม่ใช่การกองรวม ๆ กันเป็นที่ ๆ	225	62.2	137	37.8
การทิ้งขยะนั้น ถังขยะจำเป็นต้องมีฝาปิด	322	89.0	40	11.0

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ความรู้ระดับวินัยของสังคมทางด้าน การทิ้งขยะ	ความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง/จำนวน(362) ร้อยละ(100.0)			
	รู้		ไม่รู้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<u>ความรู้ทางการสั่งสอนระเบียบวินัยเกี่ยวกับการทิ้งขยะ</u>				
เด็กทิ้งขยะเป็นที่ได้ก็โดยการสั่งสอน	355	98.1	7	1.9
การสอนเด็กให้ทิ้งขยะเป็นที่ เป็นการอบรม ระเบียบวินัยทางสังคม	356	98.3	6	1.7
พ่อ-แม่ที่ทิ้งขยะไม่เป็นที่ ลูกมักจะทิ้งไม่เป็นที่ด้วย	267	73.7	56	15.5
ควรประชาสัมพันธ์เรื่องการทิ้งขยะให้รู้ทั่วกัน	347	95.9	15	4.1
<u>ความรู้ทางด้านชนิดของขยะ</u>				
ซากสัตว์ที่ตายในบ้านควรห่อหุ้มให้มิดชิด ก่อนทิ้งในถังขยะ	246	67.7	116	32.3
การทิ้งขยะต้องแยกเศษอาหารและไม่ใช้ เศษอาหารออกจากกัน	306	84.5	56	15.5
ขยะที่มีกลิ่นเหม็นต้องห่อหุ้มให้มิดชิด ก่อนทิ้งในถังขยะ	352	97.2	10	2.8
ขยะที่ไม่มีกลิ่นเหม็นต้องทิ้งให้ลงในถังขยะ	292	80.7	70	19.3

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของค่าสรุปความรู้ระดับเบี่ยงเบนของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ

ค่าสรุปความรู้ระดับเบี่ยงเบนของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ	จำนวน (362)	ร้อยละ (100.0)
มีความรู้น้อย	175	48.3
มีความรู้มาก	187	51.7

ผลสรุปของความรู้ระดับเบี่ยงเบนของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ

การวัดความรู้ระดับเบี่ยงเบนของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ จากกลุ่มตัวอย่างนี้จะเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ระดับเบี่ยงเบนของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ ซึ่งได้แก่ แหล่งที่เหมาะสมในการทิ้งขยะ ความรู้ทางด้านการทิ้งขยะลงถัง ความรู้ทางด้านการสั่งสอนระดับเบี่ยงเบนเกี่ยวกับการทิ้งขยะ และความรู้ด้านชนิดของขยะ เมื่อมาพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ความรู้ทางด้านแหล่งที่เหมาะสมในการทิ้งขยะ เช่น การทิ้งที่ตู้บนรถเมล์ มีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่รู้ว่าเป็นสถานที่ที่ไม่ควรทิ้งขยะถึงร้อยละ 35.6 จัดเป็นจำนวนที่สูงมาก และตรงกับความเป็นจริงว่าบนรถเมล์มีเศษทิ้งรถเมล์อยู่เกลื่อนกลาด นอกจากจะทำให้ทรัพย์สินของทางราชการสกปรกแล้ว ตู้รถเมล์ยังปลิวหล่นตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น บนถนน นอกจากนี้ยังพบว่า การทิ้งขยะในสถานที่ท่องเที่ยว การทิ้งขยะในที่ว่าง การทิ้งขยะข้างถนน การทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง การโยนขยะออกนอกหน้าต่างรถยนต์ มีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีความรู้ที่ไม่ควรทิ้ง ในอัตราร้อยละ 4.7 ร้อยละ 9.9 ร้อยละ 5.8 และร้อยละ 4.7 ตามลำดับ

จากจำนวนร้อยละที่ได้เสนอมานี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่าการทิ้งขยะอย่างไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสมในจำนวนที่สูง ย่อมส่งผลให้มีการทิ้งขยะเกลื่อนกลาดอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็น

การส่งภาระดังกล่าวให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการเก็บกวาดทำความสะอาด ย่อมเป็นไปได้ที่คนรับผิดชอบจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างทั่วถึง เมื่อเปรียบเทียบจำนวนคนทั้งกับจำนวนคนกวาด

ความรู้ทางด้านการทิ้งขยะลงถัง มีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีความรู้ว่าจะต้องทิ้งลงในถังขยะเท่านั้นถึงร้อยละ 29.8 ทั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างที่เข้าใจว่า การทิ้งขยะเป็นที่ คือ การกองรวมกันไว้เป็นที่ ๗ เป็นสิ่งที่ถูกต้อง ถึง 1 ใน 3 คือร้อยละ 37.8 ซึ่งตรงกับความเป็นจริงที่พบว่า มีการนำขยะมากองรวม ๗ กันไว้ตามจุดต่าง ๆ เช่น ที่ว่าง ช้างชอกตึก แม้แต่ข้างถังขยะก็ตาม ซึ่งเป็นกรทิ้งขยะที่ไม่ถูกต้อง ทำให้ขยะกระจัดกระจาย และปลิวไปตามที่ต่าง ๆ มีสัตว์มาคุ้ยเหยี่ยวเพื่อหาอาหาร เช่นเดียวกับการสั่งสอนเรื่องระเบียบวินัยในการทิ้งขยะ มีกลุ่มตัวอย่างประมาณ 1 ใน 7 หรือร้อยละ 15.5 ที่ไม่มีความรู้ว่า ถ้าพ่อ-แม่ทิ้งขยะไม่เป็นที่ ลูกมักจะมึนพฤติกรรมเลียนแบบพ่อ-แม่ แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ ผลักภาระในการอบรมสั่งสอนระเบียบวินัยให้แก่สถาบันสังคมอื่น ๆ เช่น โรงเรียน เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่ควรปฏิบัติ นอกจากนี้ความรู้ทางด้านชนิดของขยะต่อการทิ้งขยะ พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างเกือบ 1 ใน 3 หรือร้อยละ 32.3 ที่ไม่มีความรู้ เรื่องการทิ้งซากสัตว์ที่ตายในบ้านว่าควรจะทำอย่างไร เรื่องการทิ้งขยะต้องแยกเศษอาหาร และขยะที่ไม่ใช่เศษอาหารออกจากกันกลุ่มตัวอย่างถึง 1 ใน 7 หรือร้อยละ 15.5 ที่ยังไม่มีความรู้ และขยะที่มีกลิ่นเหม็นต้องห่อหุ้มให้มิดชิดก่อนทิ้ง มีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่รู้ถึงเกือบ 1 ใน 5 หรือร้อยละ 19.3 ซึ่งส่งผลให้เห็นถึงพฤติกรรมกรทิ้งขยะที่ไม่ถูกต้องและก่อให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมดังที่เป็นอยู่ในขณะนี้

จากผลการศึกษาดังกล่าว ทำให้ทราบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่ยังขาดความรู้ในเรื่องระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ ทั้งนี้แสดงว่าสถาบันสังคมกลุ่มต่าง ๆ เช่น ครอบครัว สถาบันการศึกษา และกลุ่มต่าง ๆ ไม่ได้เข้มงวด หรือให้ความสนใจในเรื่องนี้น้อยมาก ขาดการฝึกให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องตั้งแต่วัยที่ควรจะได้รับ การฝึก จึงส่งผลให้เกิดปัญหาตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ตอนที่ 4 หาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจและความรู้
ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ กับพฤติกรรมกรรมการทิ้งขยะของ
ประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร

การศึกษาในตอนนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกตัวแปรที่น่าสนใจเพื่อนำมาศึกษาความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการทิ้งขยะ โดยมีลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ อาชีพ และรายได้ แต่เนื่องจากรายได้ของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลมาเป็นรายได้ที่ไม่แท้จริง คือ อยู่ในช่วงที่ต่ำมาก และมีกลุ่มที่ไม่แสดงความคิดเห็น คือ ไม่ตอบ ถึงร้อยละ 38.4 หรือมากกว่า 1 ใน 3 ทำให้ไม่มีความสมบูรณ์ในการหาความสัมพันธ์ ผู้วิจัยจึงได้นำสภาพรายได้ของครัวเรือนมาใช้แทน และความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ โดยนำค่าสรุปของความรู้ระเบียบของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ มาหาความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการทิ้งขยะ คือ ค่าสรุปวิธีปฏิบัติในการทิ้งขยะของครัวเรือนจากกิจกรรมการปรุงอาหารและรับประทานอาหาร จากกิจกรรมการใช้ของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน และกิจกรรมการประกอบอาชีพในครัวเรือน ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจ กับพฤติกรรมกรรมการทิ้งขยะ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการทิ้งขยะของครัวเรือนกับลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจ จากตารางที่ 18 พบว่า

เพศ เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับพฤติกรรมกรรมการทิ้งขยะพบว่า เพศหญิงมีพฤติกรรมกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทในอัตราส่วนร้อยละสูงกว่าเพศชาย คือ ร้อยละ 51.1 ในเพศหญิง และร้อยละ 39.9 ในเพศชาย เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับพฤติกรรมกรรมการทิ้งขยะด้วยค่าไคสแควร์ (χ^2) ปรากฏว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ความแตกต่างระหว่างเพศมีผลต่อพฤติกรรมกรรมการทิ้งขยะ โดยเพศหญิงมีพฤติกรรมกรรมการทิ้งขยะแยก

ประเภทมากกว่าเพศชาย เหตุผลที่เพศหญิงมีพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทมากกว่าเพศชาย น่าจะเนื่องมาจากเพศหญิงเป็นเพศที่ต้องรับผิดชอบ ดูแล ความสะอาดเรียบร้อยในครัวเรือน หรือ การเป็นแม่บ้าน ต้องรับผิดชอบในการเตรียมอาหาร สำรองของใช้อุปโภคบริโภคในครอบครัว เพื่อให้สมาชิกได้รับความสะอาดสบาย อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และโดยเฉพาะทางด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสะอาดของครอบครัว เมื่อมีขยะหรือของเหลือใช้ในครัวเรือนเกิดขึ้น จึงมักจะเป็นหน้าที่ของแม่บ้านในการจัดการ ซึ่งเป็นเพศหญิง ดังนั้น จึงส่งผลให้เพศหญิงเป็นเพศที่มีพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทมากกว่า

อายุ ในการศึกษาค้างนี้ ได้แบ่งกลุ่มอายุออกเป็น 3 ช่วง คือ กลุ่มอายุ 15-29 ปี กลุ่มอายุระหว่าง 30-39 ปี และกลุ่มอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับพฤติกรรมการทิ้งขยะ พบว่า กลุ่มอายุ 15-29 ปี มีพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทในอัตราส่วนร้อยละที่สูงกว่ากลุ่มอายุ 30-39 ปี และกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป คือร้อยละ 52.7 ในกลุ่มอายุ 15-29 ปีเปรียบเทียบกับร้อยละ 41.3 ในกลุ่มอายุ 30-39 ปี และร้อยละ 36.6 ในกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับพฤติกรรมการทิ้งขยะด้วยค่าไคสแควร์ (χ^2) ปรากฏว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ อายุที่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการทิ้งขยะที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มอายุน้อยที่สุด (15-29 ปี) มีพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทมากที่สุด และยิ่งมีอายุมาก ยิ่งมีพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทยิ่งน้อย เหตุผลที่กลุ่มอายุน้อยที่สุดมีพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทมากที่สุด เพราะอายุ 15-29 ปีเป็นช่วงอายุในวัยรุ่น และวัยหนุ่มสาว ซึ่งเป็นวัยที่มีความกระตือรือร้น มีความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใหม่ ๆ ชอบศึกษาและปฏิบัติในสิ่งที่คิดว่าเหมาะสม การทิ้งขยะแบบแยกประเภท เป็นสิ่งใหม่สำหรับประเทศไทย ที่ยังไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์หรือให้ความรู้แก่ประชาชนได้รับรู้ทั่วกัน อาจจะมีเพียงประชาชนบางกลุ่มเท่านั้นที่ได้รับรู้ ซึ่งอาจจะได้รับความรู้มาจากการศึกษา ฝึกอบรม หรือ การศึกษาในสถาบันการศึกษา ซึ่งกลุ่มอายุ 30-39 ปีและกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป เป็นวัยทำงาน จึงมักจะสนใจต่อความมั่นคงในชีวิตมากกว่า ทำให้ได้รับความรู้หรือมีโอกาสได้รับความรู้น้อยกว่า จึงทำให้มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทมากกว่า

ระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แบ่งระดับการศึกษาออกเป็น 4 ระดับการศึกษา คือ กลุ่มที่ไม่จบและจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา กลุ่มที่จบมัธยมศึกษา กลุ่มที่จบอาชีวศึกษาและอนุปริญญา และกลุ่มที่จบปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จกับพฤติกรรมการทิ้งขยะ พบว่า กลุ่มที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี เป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทในอัตราส่วนร้อยละที่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และกลุ่มที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และกลุ่มที่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอนุปริญญา คือ ร้อยละ 53.6 กับร้อยละ 45.8 ร้อยละ 40.9 และร้อยละ 44.2 ตามลำดับ เพราะผู้ที่ได้รับการศึกษาสูง มักจะได้เรียนรู้วิชาการต่าง ๆ ในระดับที่กว้างและหลากหลาย วิชา นอกเหนือจากวิชาที่สามารถนำไปประกอบอาชีพแล้ว ยังเน้นประสบการณ์ให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสฝึกฝนตนเอง ให้เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมให้มากขึ้น การทิ้งขยะแยกประเภทก็น่าจะเป็นผลมาจากผลการศึกษาที่ได้รับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ กับพฤติกรรมการทิ้งขยะด้วยค่าไคสแควร์ (χ^2) ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันไม่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการทิ้งขยะที่แตกต่างกัน แม้ว่ากลุ่มที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีและสูงกว่าจะมีจำนวนร้อยละที่สูงกว่า แต่เมื่อเปรียบเทียบจำนวนร้อยละแล้วพบว่า มีความแตกต่างกันไม่มากนัก

อาชีพ ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แบ่งกลุ่มอาชีพออกเป็น 4 กลุ่มอาชีพตามลักษณะความใกล้เคียงของลักษณะอาชีพ คือ อาชีพค้าขายและธุรกิจส่วนตัว อาชีพพนักงานบริษัทและรับจ้างทั่วไป อาชีพรับราชการ อาชีพแม่บ้านและไม่ได้ประกอบอาชีพ เพื่อให้ง่ายต่อการพิจารณาความสัมพันธ์ เมื่อจัดเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอาชีพกับพฤติกรรมการทิ้งขยะ พบว่า กลุ่มที่เป็นแม่บ้านและไม่ได้ประกอบอาชีพ เป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทในอัตราส่วนร้อยละที่สูงกว่ากลุ่มอาชีพค้าขายและธุรกิจส่วนตัว กลุ่มอาชีพพนักงานบริษัทและรับจ้างทั่วไป กลุ่มอาชีพรับราชการ คือ ร้อยละ 53.6 กับร้อยละ 42.6 ร้อยละ 48.3 และร้อยละ 38.5 ตามลำดับ เนื่องจากกลุ่มแม่บ้านและกลุ่มที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ เป็นกลุ่มที่มีหน้าที่

รับผิดชอบโดยตรงต่อความสะอาดเรียบร้อยของครัวเรือน โดยเฉพาะแม่บ้าน เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับพฤติกรรมการทิ้งขยะด้วยค่าไคสแควร์ (χ^2) ปรากฏว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ อาชีพที่แตกต่างกันไม่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการทิ้งขยะที่แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มอาชีพแม่บ้านและกลุ่มที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ มีแนวโน้มในการทิ้งขยะแยกประเภทมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ เพราะเป็นงานที่อยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงแล้ว ยังมีจำนวนร้อยละที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ด้วย

สภาพรายได้ของครัวเรือน ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แบ่งสภาพรายได้ของครัวเรือนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีรายได้พอใช้แต่ไม่มีเหลือเก็บ กลุ่มที่มีรายได้พอใช้และมีรายได้เหลือเก็บ และกลุ่มที่มีรายได้ไม่พอใช้เป็นหนี้ ผลการศึกษาสภาพรายได้ของครัวเรือนกับพฤติกรรมการทิ้งขยะ พบว่า กลุ่มที่มีสภาพรายได้ไม่พอใช้ เป็นหนี้ เป็นกลุ่มที่มีการทิ้งขยะแยกประเภทมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้พอใช้แต่ไม่มีเหลือเก็บ และกลุ่มที่มีรายได้พอใช้และมีเหลือเก็บ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสภาพรายได้ของครัวเรือนกับพฤติกรรมการทิ้งขยะด้วยค่าไคสแควร์ (χ^2) ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ สภาพรายได้ของครัวเรือนที่แตกต่างกัน ไม่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการทิ้งขยะที่แตกต่างกัน ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับการปฏิบัติที่เป็นจริงในปัจจุบันที่มีการทิ้งขยะแยกประเภทน้อยกว่าการทิ้งขยะแบบไม่แยกประเภท และทั้งนี้เมื่อพิจารณาจำนวนร้อยละในการทิ้งขยะแบบแยกประเภทของกลุ่มตัวอย่าง จะเห็นว่า มีความใกล้เคียงกันมาก ซึ่งแสดงว่าสภาพรายได้ของครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภท

ตารางที่ 18 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจ กับพฤติกรรมการทิ้งขยะ

ลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจ	พฤติกรรมการทิ้งขยะ			ค่าทดสอบทางสถิติ
	ไม่แยกประเภท	แยกประเภท	รวม	
<u>เพศ</u>				
ชาย	60.1 (107)	39.9 (71)	49.2 (178)	$\chi^2 = 4.57488$
หญิง	48.9 (90)	51.1 (94)	50.8 (184)	d.f. = 1
รวม	54.4 (197)	45.6 (165)	100.0 (362)	sig = 0.0324
<u>อายุ</u>				
15 - 29 ปี	47.3 (78)	52.7 (87)	45.6 (165)	$\chi^2 = 6.63984$
30 - 39 ปี	58.7 (74)	41.3 (52)	34.8 (126)	d.f. = 2
40 ปี ขึ้นไป	63.4 (45)	36.6 (26)	19.6 (71)	sig = 0.0362
รวม	54.4 (197)	45.6 (165)	100.0 (362)	
<u>ระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ</u>				
ไม่จบและจบการศึกษาภาคบังคับ	54.2 (32)	45.8 (27)	16.3 (59)	$\chi^2 = 3.26851$
มัธยมศึกษา	59.1 (68)	40.9 (47)	31.8 (115)	d.f. = 3
อาชีวศึกษาและอนุปริญญา	55.8 (58)	44.2 (46)	28.7 (104)	sig = 0.3520
ปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี	46.4 (39)	53.6 (45)	23.2 (84)	
รวม	54.4 (197)	45.6 (165)	100.0 (362)	

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจ	พฤติกรรมการณ์ทั้งชยะ			ค่าทดสอบ ทางสถิติ
	ไม่แยกประเภท	แยกประเภท	รวม	
<u>อาชีพ</u>				
ค้าขายและธุรกิจส่วนตัว	57.4(117)	42.6 (87)	56.4(204)	$\chi^2 = 2.68315$
พนักงานบริษัทและรับจ้างทั่วไป	51.7 (46)	48.3 (43)	24.6 (89)	d.f. = 3
รับราชการ	61.1 (8)	38.5 (5)	3.6 (13)	sig = 0.4431
แม่บ้านและไม่ได้ประกอบอาชีพ	46.4 (26)	53.6 (30)	15.5 (56)	
รวม	54.4(197)	45.6(165)	100.0(362)	
<u>สภาพรายได้ของครัวเรือน</u>				
พอใช้ ไม่เหลือเก็บ	54.2 (78)	45.8 (66)	39.8(144)	$\chi^2 = 0.00924$
พอใช้ เหลือเก็บ	54.6(112)	45.4 (93)	56.6(205)	d.f. = 2
ไม่พอใช้ เป็นหนี้	53.8 (7)	46.2 (6)	3.6 (13)	sig = 0.9954
รวม	54.4(197)	45.6(165)	100.0(362)	

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะกับพฤติกรรมการทิ้งขยะ

ความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ ได้นำค่าสรุปของความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ ซึ่งมีอยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะน้อย และกลุ่มที่มีความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะมาก หากความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทิ้งขยะ พบว่า กลุ่มที่มีความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะมากมีการทิ้งขยะแยกประเภทมากกว่ากลุ่มที่มีความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะน้อย คือ ร้อยละ 48.7 กับร้อยละ 42.7 ตามลำดับ (ตารางที่ 19) ซึ่งน่าจะตรงกับความจริงที่ว่าความรู้ทำให้คนมีการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งการได้รับความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะนี้ เป็นความรู้ที่ได้มาทั้งความรู้ในสถาบันการศึกษาและความรู้ที่อยู่นอกสถาบันการศึกษา เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะกับพฤติกรรมการทิ้งขยะด้วยค่าไคสแควร์ (χ^2) ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ ความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการทิ้งขยะที่แตกต่างกัน แม้ว่ากลุ่มที่มีความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะมากจะมีจำนวนร้อยละที่สูงกว่า แต่มีความแตกต่างกันน้อยมาก แสดงว่า ระดับความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทิ้งขยะ คือ แม้ว่าจะมีความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะมากหรือน้อย ก็มีพฤติกรรมการทิ้งขยะที่ไม่แตกต่างกัน น่าจะพิจารณาได้ว่า การทิ้งขยะแยกประเภททำให้เกิดความยุ่งยากต่อการปฏิบัติ มากกว่าการทิ้งขยะโดยรวม และการไม่มีข้อบังคับให้แยกประเภทขยะ รวมทั้งการไม่เห็นประโยชน์ในการแยกประเภทขยะ จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างทิ้งขยะโดยรวมกันทุกประเภทมากกว่า

ตารางที่ 19 ความสัมพันธ์ระหว่างระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ กับพฤติกรรม
การทิ้งขยะ

ความรู้ระเบียบวินัยของ สังคมทางด้านการทิ้งขยะ	พฤติกรรมการทิ้งขยะ			ค่าทดสอบ ทางสถิติ
	ไม่แยกประเภท	แยกประเภท	รวม	
ความรู้น้อย	57.7(101)	42.3 (74)	48.3(175)	$\chi^2 = 1.48226$
ความรู้มาก	51.3 (96)	48.7 (91)	51.7(187)	d.f. = 1
รวม	54.4(197)	45.6(165)	100.0(362)	sig = 0.2234

สรุปความสัมพันธ์ของลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ และความรู้ระเบียบวินัยของสังคม
ทางด้านการทิ้งขยะ กับพฤติกรรมการทิ้งขยะ

จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ และความรู้
ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะกับพฤติกรรมการทิ้งขยะ พบว่า เพศ และอายุ มีความ
สัมพันธ์กับพฤติกรรมการทิ้งขยะ คือ เพศหญิง มีพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทมากกว่าเพศชาย
เพราะเพศหญิงเป็นเพศที่ต้องรับผิดชอบในการดูแลความสะอาดเรียบร้อยภายในครอบครัวมากกว่า
เพศชาย และกลุ่มอายุ 15-29 ปี เป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทมากกว่ากลุ่มอายุ
30-39 ปี และอายุ 40 ปีขึ้นไป ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากกลุ่มอายุ 15-29 ปี เป็นกลุ่มที่อยู่ในวัย
เรียนและเพิ่งจะจบการศึกษา ซึ่งได้มีโอกาสเรียนรู้พฤติกรรมที่ถูกต้อง และประโยชน์ของการทิ้ง
ขยะแยกประเภทจากบทเรียนในสถาบันการศึกษา และเรื่องการทิ้งขยะแยกประเภทยังเป็นเรื่อง
ใหม่สำหรับสังคมไทยที่ยังรับรู้กันไม่กว้างขวาง โดยส่วนใหญ่จะรับรู้กันในวงการทางวิชาการและ
ผู้ที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น เมื่อพิจารณาทางด้านระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ อาชีพ

สภาพรายได้ของครัวเรือน และความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะกับพฤติกรรมการทิ้งขยะ พบว่าไม่มีความสัมพันธ์ซึ่งน่าจะเกี่ยวข้องกับลักษณะความเป็นอยู่ของครัวเรือน และวิถีปฏิบัติของครัวเรือนแต่ละครัวเรือนเป็นหลักกว่าปฏิบัติกันมาอย่างไร ถ้าครัวเรือนใดทิ้งขยะไม่แยกประเภท ก็จะมีถังขยะใบเดียว และถ้าครัวเรือนใดมีการทิ้งขยะแยกประเภท ก็จะมีถังขยะ 2 ใบ เป็นต้น นอกจากนี้ในพื้นที่ที่ศึกษา ยังมีเอกชนที่นำถังรองรับเศษอาหารไปไว้ตามครัวเรือนต่าง ๆ เพื่อนำเศษอาหารจากครัวเรือนไปใช้ในการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งทำให้ครัวเรือนเหล่านั้นมีการทิ้งขยะแยกประเภท แต่ก็ยังจัดว่าเป็นการแยกโดยหยาบ ๆ เพราะขยะแห่งชนิดอื่น ๆ ก็ยังทิ้งรวมกัน ยกเว้นชนิดที่จะนำไปขายต่อรถรับซื้อเท่านั้น ซึ่งแสดงว่า ถ้าแยกขยะแล้วได้ประโยชน์จากขยะนั้นก็จะแยกออกมา ถ้าไม่ได้ประโยชน์ก็จะไม่มีการแยกขยะ จึงสรุปว่า การทิ้งขยะแยกประเภทนี้ นอกจากจะเกี่ยวข้องกับเพศ กลุ่มอายุแล้ว น่าจะเกี่ยวข้องกับวิถีปฏิบัติของครัวเรือนที่ได้ปฏิบัติมาเป็นนิสัย และการได้รับรู้ถึงประโยชน์ของชนิดขยะที่ได้จากการแยกขยะนั้นด้วย

ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นในการทิ้งขยะ

การศึกษาพฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร ส่วนหนึ่งต้องการศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการทิ้งขยะของประชาชน รวมทั้งต้องการความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทางด้านต่าง ๆ เพื่อจะได้เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น

ผลจากการศึกษาพฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานครนี้ ได้แบ่งผลการศึกษาด้านปัญหา อุปสรรคออกเป็นด้านใหญ่ ๆ 3 ด้าน คือ ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริการเก็บขยะ และความคิดเห็นของประชาชนในการทิ้งขยะแยกประเภท ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้

ปัญหาและอุปสรรคในการทิ้งขยะ

ผลการศึกษาเรื่องปัญหาในการทิ้งขยะจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างประมาณ 1 ใน 3 หรือร้อยละ 33.4 ที่มีปัญหาในการทิ้งขยะ (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของการมีปัญหาในการทิ้งขยะ

ปัญหาในการทิ้งขยะ	จำนวน (362)	ร้อยละ (100.0)
มีปัญหา	121	33.4
ไม่มีปัญหา	241	66.6

เมื่อสอบถามปัญหาในการทิ้งขยะด้านต่าง ๆ ของกลุ่มของตัวอย่าง พบว่า มากกว่า 1 ใน 5 หรือร้อยละ 26.5 ของกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาด้านมีคนมาคุ้ยเขี่ยถังขยะของครัวเรือนเพื่อหาของมีค่า รองลงมา ร้อยละ 21.6 มีปัญหาเรื่องมีสุนัขมาคุ้ยเขี่ยถังขยะ และอีกปัญหาหนึ่ง คือ ถังขยะของครัวเรือนหายบ่อย ๆ ถึงร้อยละ 14.6 (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละของปัญหาในการทิ้งขยะของครัวเรือน ^{1/}

ปัญหาในการทิ้งขยะ	จำนวน (349)	ร้อยละ (100.0)
มีสุนัขมาคุ้ยเขี่ยถังขยะ	75	21.6
ค่าบริการในการเก็บขนขยะแพงเกินไป	4	1.1
เจ้าหน้าที่ทิ้งช่วงเวลานานในการเก็บขยะ	41	11.7
เพื่อนบ้านทิ้งขยะไม่เป็นระเบียบ	44	12.6
มีคนมาคุ้ยเขี่ยถังขยะเพื่อหาของมีค่า	92	26.4
เพื่อนบ้านนำขยะมาใส่ในถังขยะของบ้านท่าน	42	12.0
ถังขยะหายบ่อย ๆ	51	14.6

^{1/} เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ลักษณะการวางถังขยะของครัวเรือน มักจะวางถังขยะไว้
นอกบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องวิถีปฏิบัติของครัวเรือนเมื่อเจ้าหน้าที่มาเก็บขยะ พบว่า
มีการวางถังขยะไว้หน้าบ้านรอให้เจ้าหน้าที่มาเก็บขนไปเองในจำนวนร้อยละ 62.2 จึงทำให้เกิด
ปัญหาในลักษณะดังกล่าว

การศึกษานี้ของขยะที่กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในการทิ้ง ผลการศึกษา พบว่า มากกว่า
1 ใน 7 หรือร้อยละ 14.6 ของกลุ่มตัวอย่างที่มีขยะชนิดเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ มีปัญหา
ในการทิ้งมากที่สุด ซึ่งมีเหตุผลประการที่หนึ่ง คือ เป็นขยะที่เน่าเปื่อยง่าย ทำให้สิ่งกลิ่นเหม็น
ร้อยละ 64.2 ของกลุ่มที่มีปัญหา ประการที่สอง เป็นขยะเปียก ไม่สามารถหาภาชนะที่เหมาะสม
มารองรับ ร้อยละ 15.1 ของกลุ่มที่มีปัญหา และประการที่สาม มีสัตว์มาคุ้ยเขี่ยทำให้ถังขยะหก

เรียกรวด ร้อยละ 20.7 ของกลุ่มที่มีปัญหา ชยะชนิด พลาสติก โฟม เป็นชยะที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 3.9 มีปัญหาในการทิ้ง ซึ่งมีเหตุผลประการที่หนึ่ง คือ มีขนาดใหญ่ ไม่สามารถใส่ในถังชยะได้ ร้อยละ 24.6 ของกลุ่มที่มีปัญหา ประการที่สอง เมื่อมีลมพัด ทำให้ปลิวออกจากถังชยะได้ง่าย ร้อยละ 71.4 ของกลุ่มที่มีปัญหา ชยะชนิดเศษกระดาษ กุ้งกระดาษ ตั๋วรถเมล์ เป็นชนิดที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 5.8 มีปัญหาในการทิ้ง มีเหตุผลประการที่หนึ่ง คือ มีขนาดเล็กมาก จึงทำให้ปลิวหายง่าย ร้อยละ 57.1 ของกลุ่มที่มีปัญหาประการที่สอง ขาดถังชยะที่มีดัดในการทิ้ง ร้อยละ 28.6 ของกลุ่มที่มีปัญหาและประการที่สาม ไม่มีถังใส่ตั๋วรถเมล์บนรถเมล์ ร้อยละ 14.3 ของกลุ่มที่มีปัญหา ชยะชนิดขวด แก้ว กระป๋อง เป็นชนิดที่กลุ่มตัวอย่างมีปัญหในการทิ้ง ร้อยละ 11.3 เหตุผลประการที่หนึ่ง คือ แดง่าย และทำให้เป็นอันตรายแก่เจ้าหน้าที่เก็บชยะ ร้อยละ 87.8 ของกลุ่มที่มีปัญหา ประการที่สอง ขึ้นใหญ่ ไม่สามารถทิ้งในถังชยะได้ ร้อยละ 12.2 ของกลุ่มที่มีปัญหา ชยะชนิดโลหะ เศษเหล็ก ทองแดง อลูมิเนียม เป็นชนิดที่กลุ่มตัวอย่างมีปัญหในการทิ้ง ร้อยละ 8.3 มีเหตุผลประการที่หนึ่ง คือ มีขนาดใหญ่ ไม่สามารถทิ้งในถังชยะได้ ร้อยละ 53.4 ของกลุ่มที่มีปัญหา ประการที่สอง เป็นอันตรายแก่คนเก็บชยะ ร้อยละ 33.3 ของกลุ่มที่มีปัญหา ประการที่สาม ทำให้มีคนคุ้ยเขี่ยถังชยะ ทำให้หนักเรียกรวด ร้อยละ 13.3 ชยะชนิดยางและผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วยยาง เป็นชนิดที่กลุ่มตัวอย่างมีปัญหในการทิ้ง ร้อยละ 2.2 มีเหตุผลประการที่หนึ่ง คือ มีขนาดใหญ่ ไม่สามารถทิ้งลงถังชยะได้ ร้อยละ 62.5 ของกลุ่มที่มีปัญหา ประการที่สอง เจ้าหน้าที่เก็บชยะมักไม่เก็บ ร้อยละ 37.5 ของกลุ่มที่มีปัญหา และชยะชนิดใบไม้ กิ่งไม้ มูลสัตว์ กลุ่มตัวอย่างมีปัญหในการทิ้งร้อยละ 1.9 มีเหตุผลประการที่หนึ่ง คือ กิ่งไม้มีขนาดใหญ่ ไม่สามารถทิ้งลงในถังชยะได้ ร้อยละ 57.1 ของกลุ่มที่มีปัญหา ประการที่สอง มูลสัตว์ ทำให้ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน ร้อยละ 42.9 ของกลุ่มที่มีปัญหา (ตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 จำนวนและร้อยละชนิดขยะและเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในการทิ้ง ^{1/}

ชนิดของขยะที่มีปัญหาในการทิ้ง	จำนวน	ร้อยละ
<u>เศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ ^{2/}</u>	53	14.6
เหตุผล		
เน่าเปื่อยง่าย ทำให้สิ่งกลิ่นเหม็น	34	64.2
เป็นขยะเปียก ไม่สามารถหาภาชนะที่เหมาะสมมารองรับ	8	15.1
มีสัตว์มาคุ้ยเขี่ย ทำให้ถังขยะหกเรื้อยราด	11	20.7
<u>พลาสติก โฟม ^{3/}</u>	14	3.9
เหตุผล		
มีขนาดใหญ่ ไม่สามารถใส่ถังขยะได้	4	24.6
เมื่อมีลมพัดทำให้ปลิวออกจากถังขยะได้ง่าย	10	71.4
<u>เศษอาหาร กุ้งกระดาดห ขั้วรถเมล ^{4/}</u>	21	5.8
เหตุผล		
มีขนาดเล็กมาก ทำให้ปลิวหายง่าย	12	57.1
ขาดถังขยะที่มีดซิด	6	28.6
ไม่มีถังใส่ขั้วรถเมลบนรถเมล	3	14.3
<u>ขวด แก้ว กระบอง ^{5/}</u>	41	11.3
เหตุผล		
แตกง่ายและทำให้เป็นอันตรายแก่เจ้าหน้าที่เก็บขยะ	36	87.8
ชิ้นใหญ่ ไม่สามารถใส่ในถังได้ (เช่นหลอดไฟ)	5	12.2

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ชนิดของขยะที่มีปัญหาในการทิ้ง	จำนวน	ร้อยละ
<u>โลหะ เศษเหล็ก ทองแดง อลูมิเนียม</u> ^{6/}	30	8.3
เหตุผล		
มีขนาดใหญ่ ไม่สามารถทิ้งลงในถังขยะได้	16	53.4
ทำให้เป็นอันตรายแก่คนเก็บขยะ	10	33.3
ทำให้มีคนมาคุ้ยเขี่ยถังขยะหกเรื้อยราด	4	13.3
<u>ยาง และผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วยยาง</u> ^{7/}	8	2.2
เหตุผล		
มีขนาดใหญ่ ไม่สามารถทิ้งลงในถังขยะ	5	62.5
เจ้าหน้าที่เก็บขยะไม่เก็บ	3	37.5
<u>ใบไม้ กิ่งไม้ มูลสัตว์</u> ^{8/}	7	1.9
เหตุผล		
กิ่งไม้มีขนาดใหญ่ ไม่สามารถทิ้งลงในถังขยะได้	4	57.1
มูลสัตว์ทำให้มีกลิ่นรบกวน	3	42.9

^{1/} เลือกตอบได้หลายข้อ

^{2/} ขนาดตัวอย่าง 53 ตัวอย่าง เลือกตอบได้หลายข้อ

^{3/} ขนาดตัวอย่าง 14 ตัวอย่าง เลือกตอบได้หลายข้อ

^{4/} ขนาดตัวอย่าง 21 ตัวอย่าง เลือกตอบได้หลายข้อ

^{5/} ขนาดตัวอย่าง 41 ตัวอย่าง เลือกตอบได้หลายข้อ

ตารางที่ 22 (ต่อ)

- ⁶/ ขนาดตัวอย่าง 30 ตัวอย่าง เลือกตอบได้หลายข้อ
- ⁷/ ขนาดตัวอย่าง 8 ตัวอย่าง เลือกตอบได้หลายข้อ
- ⁸/ ขนาดตัวอย่าง 7 ตัวอย่าง เลือกตอบได้หลายข้อ

การศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อความพึงพอใจในการบริการเก็บขยะ จากกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามากกว่า 1 ใน 7 หรือร้อยละ 14.9 ของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเห็นว่าเวลาในการเก็บขยะ ไม่เหมาะสม คือ ควรจะมาเวลา 06.00-08.00 น. ซึ่งใกล้เคียงกับด้านความถี่ของการมา เก็บขยะในปัจจุบันที่ไม่เหมาะสม คือ ควรจะมาทุกวันในอัตราร้อยละ 14.9 และอัตราร้อยละ 9.1 ของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเห็นว่า ค่าบริการเก็บขยะราคาไม่เหมาะสม คือ แพงเกินไป มากกว่า 1 ใน 7 หรือร้อยละ 15.7 ของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเห็นว่า การให้ของขวัญหรือเงิน พิเศษในโอกาสพิเศษต่าง ๆ แก่เจ้าหน้าที่เก็บขยะ ไม่เหมาะสมหรือไม่ควรให้ เพราะมีเงินเดือน อยู่แล้ว นอกจากนี้ได้ศึกษาความรู้ของกลุ่มตัวอย่างต่อการนำขยะไปใช้ประโยชน์ของกทม. ในปัจจุบัน พบว่า มากกว่า 2 ใน 3 หรือร้อยละ 71.8 ของกลุ่มตัวอย่าง ไม่รู้ว่าได้นำขยะไปใช้ประโยชน์ อย่างไรบ้าง (ตารางที่ 23) ซึ่งน่าจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกาทิ้งขยะแบบไม่แยกประเภท เพราะประชาชนยังไม่รู้ถึงประโยชน์หรือผลประโยชน์ที่ได้จากขยะและการแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง

ตารางที่ 23 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นที่มีต่อความพึงพอใจในการบริการเก็บขยะ

ความคิดเห็นต่อการบริการเก็บขยะ	จำนวน (362)	ร้อยละ (100.0)
เวลาในการมาเก็บขยะ		
เหมาะสม	309	85.4
ไม่เหมาะสม (ควรมาเวลา 06.00-08.00 น.)	53	14.6
ความถี่ของการมาเก็บขยะ		
เหมาะสม	308	85.1
ไม่เหมาะสม (ควรมาทุกวัน)	54	14.9
ค่าบริการเก็บขยะ		
เหมาะสม	329	90.9
ไม่เหมาะสม (แพงเกินไป)	33	9.1
การให้ของขวัญหรือเงินพิเศษในโอกาสพิเศษ		
เหมาะสม	305	84.3
ไม่เหมาะสม (มีเงินเดือนอยู่แล้ว)	57	15.7
การนำขยะไปใช้ประโยชน์		
รู้	73	20.2
ไม่รู้	289	79.8

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริการเก็บขยะ

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงการให้บริการเก็บขยะดังนี้ คือ ควรมีถังขยะของกทม. มารองรับตามจุดต่าง ๆ ให้มากขึ้น ร้อยละ 42.2 ควรมาเก็บขยะให้สม่ำเสมอ ร้อยละ 32.8 และควรเพิ่มจุดพักขยะให้มากขึ้น ร้อยละ 18.1 (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะของการปรับปรุงให้บริการเก็บขยะ ^{1/}

ข้อเสนอแนะของการปรับปรุงให้บริการเก็บขยะ	จำนวน (475)	ร้อยละ (100.0)
การเก็บขยะควรมาให้สม่ำเสมอ	156	32.8
เจ้าหน้าที่เก็บขยะต้องปฏิบัติตนให้สุภาพมากขึ้น	33	6.9
ควรมีถังขยะของกทม. มารองรับตามจุดต่าง ๆ ให้มากขึ้น	200	42.2
ควรเพิ่มจุดพักขยะให้มากขึ้น	86	18.1

^{1/} ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

นอกจากนี้ ได้ศึกษา เพื่อหาข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นในทุกด้าน ผลการศึกษา สามารถจัดกลุ่มเป็นประเภทเดียวกันได้ดังนี้ คือ

เกี่ยวกับถังขยะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 1.9 เสนอว่าควรมีถังขยะเปียก-ขยะแห้งไว้ตามจุดต่าง ๆ และควรเพิ่มขนาดถังขยะให้ใหญ่กว่าเดิม ร้อยละ 2.2 (ตารางที่ 25)

เกี่ยวกับรถขนส่ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 3.3 เสนอว่าควรเพิ่มจำนวนรถขนส่งให้มากขึ้น และควรปรับปรุงรถขนส่งให้มิดชิดไม่ให้ส่งกลิ่นเหม็น ร้อยละ 1.7 (ตารางที่ 25)

เกี่ยวกับจุดพักชยะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 0.8 เสนอว่าควรปรับปรุงจุดพักชยะให้มีรูปแบบมิดชิด เพราะจะได้ไม่ส่งกลิ่นเหม็น และมีสัตว์มาคุ้ยเขี่ย (ตารางที่ 25)

เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่เก็บชยะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 3.6 เสนอว่าเจ้าหน้าที่เก็บชยะควรเก็บชยะให้เรียบร้อย ไม่ควรให้มีชยะตกเรี่ยราด ร้อยละ 2.7 เสนอว่าควรเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่เก็บชยะให้มากขึ้น และเจ้าหน้าที่เก็บชยะ ควรมีผ้าปิดปาก-จมูก เพื่อป้องกันเชื้อโรค ร้อยละ 0.3 (ตารางที่ 25)

นอกจากนี้ยังมีเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทิ้งชยะ คือ ร้อยละ 2.5 ของกลุ่มตัวอย่างเสนอว่า ควรจัดวันทิ้งชยะ เพื่อให้ประชาชนนำชยะขึ้นใหญ่ไปทิ้งให้มากขึ้น ร้อยละ 2.2 ควรมีการประชาสัมพันธ์การทิ้งชยะที่ถูกต้อง และควรมีกฎหมายเกี่ยวกับการทิ้งชยะไม่เป็นระเบียบ ร้อยละ 0.8 (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะทางการตั้งชยะ ^{1/}

ข้อเสนอแนะ	จำนวน (362)	ร้อยละ (100.0)
เกี่ยวกับตั้งชยะ		
ควรมีตั้งชยะแยกชยะ เบียด-ชยะแห้งไว้ตามจุดต่าง ๆ	7	1.9
ควรเพิ่มขนาดของตั้งชยะให้ใหญ่กว่า เดิม	8	2.2
เกี่ยวกับรถขนชยะ		
ควรปรับปรุงรถขนชยะให้มากขึ้น	12	3.3
ควรปรับปรุงรถขนชยะให้เก็บชยะให้มิดชิด ไม่ส่งกลิ่นเหม็น	6	1.7
เกี่ยวกับจุดพักชยะ		
ควรปรับปรุงจุดพักชยะให้มีรูปแบบมิดชิด เพราะจะได้ไม่ส่งกลิ่นเหม็นและมีสัตว์มาคุ้ยเขี่ย	3	0.8
เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่เก็บชยะ		
เจ้าหน้าที่เก็บชยะควรเก็บชยะให้เรียบร้อย ไม่ควร ให้มีชยะตกเรี่ยราด	13	3.6
ควรเพิ่มปริมาณเจ้าหน้าที่เก็บชยะให้มากขึ้น	10	2.7
เจ้าหน้าที่เก็บชยะควรมีผ้าปิดปาก-จุกเพื่อป้องกันเชื้อโรค	1	0.3
อื่น ๆ		
ควรจัดวันตั้งชยะเพื่อให้ประชาชนได้นำชยะขึ้นใหญ่ ๆ ไปทิ้งให้มากขึ้น	9	2.5
ควรมีการประชาสัมพันธ์ เรื่องการตั้งชยะที่ถูกต้อง	8	2.2
ควรมีกฎหมายเกี่ยวกับการตั้งชยะไม่เป็นระเบียบ	3	0.8

^{1/} เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ จากกลุ่มตัวอย่าง 362 ตัวอย่าง

ความคิดเห็นในการทิ้งขยะแยกประเภท

ในการศึกษาพฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานครนี้ ได้ศึกษาความคิดเห็นในการทิ้งขยะแยกประเภท โดยแยกเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ และของเน่าเปื่อยง่าย (ขยะเปียก) ใส่ถุงหรือภาชนะแยกออกจากขยะประเภทอื่น ๆ เช่น กระดาษ พลาสติก เศษโลหะ และอื่น ๆ (ขยะแห้ง) เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้ประโยชน์ หรือการกำจัดของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้

ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อการให้ทิ้งขยะแยกประเภทของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มากกว่า 3 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่าง หรือร้อยละ 89.0 เห็นด้วยกับการทิ้งขยะแยกประเภท ทั้งนี้มีกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยร้อยละ 9.4 และมีกลุ่มที่ไม่แสดงความคิดเห็นร้อยละ 1.6 (ตารางที่ 26)

การศึกษาคำความคิดเห็นต่อการปฏิบัติในการทิ้งขยะแยกประเภทของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มากกว่า 2 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่าง หรือร้อยละ 73.5 ที่ปฏิบัติได้หรือทำได้ ถ้าต้องการให้ทิ้งขยะแยกประเภท มีกลุ่มที่ให้ความเห็นว่าปฏิบัติไม่ได้หรือทำไม่ได้ ร้อยละ 24.9 ส่วนที่เหลือเป็นกลุ่มที่ไม่แสดงความคิดเห็น คือ ร้อยละ 1.7 (ตารางที่ 27)

นอกจากนี้ ได้ศึกษาทางด้านชนิดของสื่อที่จะให้ความรู้ในการให้ทิ้งขยะแยกประเภทแก่ประชาชนทั่วไป รวมถึงรูปแบบของการให้ความรู้ถึงประโยชน์ของขยะ และวิธีการในการทิ้งขยะแยกประเภทผลการศึกษาพบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง หรือร้อยละ 49.7 เลือกสื่อชนิดโทรทัศน์ในการให้ความรู้ ร้อยละ 14.9 เลือกวิธีการให้ความรู้โดยให้เจ้าหน้าที่ออกมาสาธิตชี้แจง และร้อยละ 9.9 ได้เลือกสื่อชนิดแผ่นปลิวในการให้ความรู้ในการให้ทิ้งขยะแยกประเภท (ตารางที่ 28)

ตารางที่ 26 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อการให้แยกขยะ (ขยะเปียก-ขยะแห้ง)

ความคิดเห็น	จำนวน (362)	ร้อยละ (100.0)
เห็นด้วย	322	89.0
ไม่เห็นด้วย	34	9.4
ไม่แสดงความคิดเห็น	6	1.6

ตารางที่ 27 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติในการแยกขยะ

ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติในการแยกขยะ	จำนวน (362)	ร้อยละ (100.0)
ทำได้	266	73.4
ทำไม่ได้	90	24.9
ไม่แสดงความคิดเห็น	6	1.7

ตารางที่ 28 จำนวนและร้อยละชนิดของสื่อที่ให้ความรู้ในการทิ้งขยะแยกประเภท

ชนิดของสื่อ	จำนวน (362)	ร้อยละ (100.0)
หนังสือพิมพ์	31	8.6
วิทยุ	17	4.7
โทรทัศน์	180	49.7
โปสเตอร์	20	5.5
แผ่นปลิว	36	9.9
ให้เจ้าหน้าที่ออกมาสาริต-ชี้แจง	54	14.9
จัดการฝึกอบรม	16	4.4
ไม่แสดงความคิดเห็น	8	2.2

ผลสรุปของปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นในการทิ้งขยะแยกประเภท

กลุ่มตัวอย่างถึง 1 ใน 3 มีปัญหาในการทิ้งขยะ โดยเฉพาะทางด้านมีคนมาคุยเชิญถึงขยะเพื่อหาของมีค่า มีสุนัขมาคุ้ยเขี่ยถึงขยะเพื่อหาอาหาร เพื่อนบ้านทิ้งขยะไม่เป็นระเบียบ รวมทั้งถึงขยะของครัวเรือนหายบ่อย ๆ เมื่อพิจารณาจากชนิดของขยะที่เป็นปัญหา พบว่าขยะชนิดเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ เป็นปัญหาในการทิ้งมากที่สุด เพราะทำให้มีกลิ่นเหม็น ไม่สามารถหาภาชนะที่เหมาะสมในการรองรับ และมีสัตว์มาคุ้ยเขี่ย ขยะชนิดขวด แก้ว กระจบอง มีปัญหาในการทิ้งรองลงมา เพราะเป็นขยะที่แตกง่าย อาจทำให้เป็นอันตรายต่อเจ้าหน้าที่ และมีชิ้นใหญ่เกินไป นอกจากนี้ มีความคิดเห็นเพิ่มเติมทางการให้บริการเก็บขยะที่เป็นอุปสรรคในการทิ้งขยะ คือ เวลาในการมาเก็บขยะ และความถี่ในการมาเก็บขยะ ยังไม่เหมาะสม ในการนี้

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นว่า ควรมีการวางถังขยะของ กทม. ตามจุดต่าง ๆ ให้มากขึ้น เจ้าหน้าที่เก็บขยะควรมาเก็บขยะให้สม่ำเสมอ ควรเพิ่มจุดพักขยะให้มากขึ้น เจ้าหน้าที่เก็บขยะควรเก็บขยะให้เรียบร้อย ไม่ให้มีขยะตกเรี่ยราด ควรจัดวันทิ้งขยะให้ประชาชนนำขยะขนาดใหญ่ ๆ มาทิ้ง นอกจากนี้ ได้แสดงความคิดเห็นในการทิ้งขยะแยกประเภท ซึ่งส่วนใหญ่หรือมากกว่า 3 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่างที่เห็นด้วย และ 2 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่างสามารถปฏิบัติได้ถ้าต้องการให้ทิ้งขยะแยกประเภท โดยเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างเลือกสื่อชนิดโทรทัศน์ในการให้ความรู้ถึงวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการทิ้งขยะแบบแยกประเภท

จากปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการทิ้งขยะของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้เห็นว่า การทิ้งขยะโดยรวมกันทุกประเภท ทำให้เกิดปัญหาขึ้น เช่น มีคนมาคุ้ยเขี่ยถัง มีสัตว์มาคุ้ยเขี่ยถังขยะ เป็นปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างได้รับความไม่สะดวกและต้องแก้ไข โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากชนิดของขยะแล้วพบว่า ขยะชนิดเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ ซึ่งเป็นขยะเปียก จะเป็นปัญหาในการทิ้งมากกว่าชนิดอื่น ๆ สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ น่าจะสอดคล้องกับแนวคิดในการแก้ไขปัญหานี้ โดยให้มีการแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง เพื่อให้ขยะชนิดที่เน่าเปื่อยง่าย ได้แยกออกจากขยะอื่น ๆ เพื่อได้มีการจัดหาภาชนะให้เหมาะสมกับชนิดของขยะ ง่ายต่อการกำจัดและสะดวกในการนำกลับไปใช้ประโยชน์ได้อีก และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดที่เห็นด้วย และสามารถที่จะปฏิบัติได้ถ้าได้รับความรู้และวิธีปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม จึงเป็นวิธีที่น่าจะนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นจริงได้

ข้อวิจารณ์

จากลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว เป็นวัยแรงงาน มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นระดับที่มีความรู้สูงพอสมควร มีการประกอบอาชีพค้าขายและธุรกิจส่วนตัว ซึ่งเป็นอาชีพที่มั่นคง เพราะพื้นที่ที่ศึกษานี้เป็นศูนย์กลางของการค้าของพาณิชย์กรรมที่สามารถทำรายได้ให้ครอบครัวอย่างดี เพราะสภาพรายได้ของครัวเรือนส่วนมากจะอยู่ในสภาพที่มีรายได้พอใช้และมีเหลือเก็บ โดยที่กลุ่มตัวอย่างยังอาศัยอยู่กับบิดา-มารดา ซึ่งเป็นลักษณะของครอบครัวขยาย โดยมีสมาชิกในครัวเรือน 6-10 คน จึงทำให้มีขยะในครัวเรือนที่มีปริมาณมากเป็นอันดับ 1 จากกิจกรรมการปรุงอาหารและรับประทานอาหาร เป็นขยะชนิดเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ ปริมาณรองลงมาเป็นขยะชนิดเศษกระดาษ ถุงกระดาษ กล่องกระดาษจากกิจกรรมการใช้ของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน และปริมาณน้อยที่สุดจากกิจกรรมการประกอบอาชีพในครัวเรือน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจที่ดีที่มีผลต่อการซื้อเพื่อการบริโภคที่อุดมสมบูรณ์ ขยะจากทั้ง 3 กิจกรรมนี้ กลุ่มตัวอย่างมีวิธีการทิ้งขยะโดยทิ้งใส่ในถุงรวมกันทุกประเภทมากที่สุด โดยที่ขยะจากกิจกรรมการปรุงอาหารและรับประทานอาหาร มีการทิ้งแยกประเภทออกจากขยะอื่น ๆ มากที่สุด เพราะมีเอกชนนำถังมารองรับเศษอาหารเพื่อนำไปเลี้ยงสัตว์ และขยะจากกิจกรรมการใช้ของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน จะมีการทิ้งในถังขยะโดยตรงร่วมกับขยะประเภทอื่น ๆ โดยไม่ห่อหุ้มมากที่สุดจากทั้ง 3 กิจกรรม ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงวิธีการทิ้งขยะแยกประเภท พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีวิธีการทิ้งขยะโดยไม่แยกประเภทมากกว่าการทิ้งขยะแยกประเภทโดยทั่วไป ถังขยะของครัวเรือนสามารถรองรับขยะได้ประมาณ 1-2 วัน เมื่อถึงขยะเต็มก่อนเจ้าหน้าที่มาเก็บ กลุ่มตัวอย่างมักจะนำขยะที่เต็มถังแล้วไปทิ้งในถังของกทม. และมีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีถังขยะของครัวเรือน นำขยะทั้งหมดไปทิ้งในถังขยะของกทม. แสดงให้เห็นถึงการขาดความรับผิดชอบต่อครัวเรือนของตนเองและสังคมและเป็นกลุ่มที่สร้างปัญหาให้แก่ส่วนรวมโดยตรง จึงควรจะได้รับ การชี้แนะ อบรมให้มีการปฏิบัติที่เหมาะสม บุคคลในครัวเรือนที่นำขยะไปทิ้งมักจะเป็นลูกจ้าง-คนทำงานบ้านมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ โดยทั่วไปมักจะมีศึกษาน้อย และขาดความรู้ในการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมในการทิ้งขยะ แต่โดยปกติ ต้องได้รับการชี้แนะหรือสั่งสอน

จากหัวหน้าครัวเรือน หรือสมาชิกในครัวเรือนก่อนที่จะปฏิบัติหน้าที่ พิจารณาว่าได้รับการถ่ายทอดวิธีปฏิบัติจากครัวเรือนแล้ว จึงยอมมีพฤติกรรมที่เป็นตัวแทนของครัวเรือนได้ โดยปกติจะวางถังขยะของครัวเรือนไว้หน้าบ้าน เพื่อรอให้เจ้าหน้าที่มาเก็บ จึงเป็นการง่ายต่อการคุ้ยเขี่ยเพื่อหาของมีค่าของกลุ่มอาชีพหนึ่ง และมีสัตว์มาคุ้ยเขี่ยเพื่อหาอาหาร จึงสร้างปัญหาให้แก่ครัวเรือนดังกล่าว และเกือบทั้งหมดไม่เคยกำจัดขยะในครัวเรือน พฤติกรรมการทิ้งขยะดังกล่าวข้างต้นเป็นพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม และขาดระเบียบวินัยในการทิ้งขยะ

ความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะทั้ง 4 ด้าน ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในเรื่องระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ แต่ยังมีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีความรู้เรื่องระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะทั้ง 4 ด้านเช่นเดียวกัน แต่อยู่ในอัตราที่น้อย ทั้งนี้พิจารณาได้ว่ากลุ่มนี้ก็จะมีการปฏิบัติในการทิ้งขยะที่ไม่ถูกต้องเช่นเดียวกัน แม้ว่าจะมีระดับการศึกษาที่สูงก็ตาม แสดงว่าระดับการศึกษาไม่มีความเกี่ยวข้องกับความรู้เรื่องระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ และการหาความสัมพันธ์ของลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ และความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะกับพฤติกรรมการทิ้งขยะ พบว่า เพศหญิงมีพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทมากกว่าเพศชาย ซึ่งน่าจะเกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบในครอบครัวที่เพศหญิงต้องรับหน้าที่ในการเป็นแม่บ้าน ดูแลความสะอาดเรียบร้อยของครัวเรือน และกลุ่มอายุ 15-29 ปี มีพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะกลุ่มอายุ 15-29 ปี เป็นกลุ่มอายุในวัยรุ่นและวัยหนุ่มสาวที่ยังอยู่ในวัยเรียน และเพิ่งจบการศึกษาที่มีโอกาสได้รับการเรียนรู้จากสถาบันการศึกษามากกว่ากลุ่มอื่น ๆ นอกจากนี้ วัยนี้เป็นวัยที่มีความสนใจต่อสิ่งใหม่ ๆ มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้ ความรู้ในเรื่องการแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง จัดได้ว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับสังคมไทย ส่วนปัจจัยทางด้านระดับการศึกษาที่สำเร็จ อาชีพ สภาพรายได้ และความรู้เรื่องระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภท สรุปได้ว่า น่าจะเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐาน นิสัยและขนบธรรมเนียมที่ปฏิบัติต่อกันมาของแต่ละครัวเรือน และโอกาสที่เหมาะสมหรือเอื้ออำนวยในการปฏิบัติซึ่งเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่ได้รับอบรมเรียนรู้จากสถาบันครอบครัว และปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาพสังคมที่

ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการทิ้งขยะในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ตามลักษณะของการแสดงพฤติกรรมของบุคคล พฤติกรรมการทิ้งขยะในลักษณะดังกล่าวทำให้กลุ่มตัวอย่างได้รับปัญหา อุปสรรคในการทิ้งขยะ เช่น มีคนมาคุ้ยเขี่ยถังขยะ มีสัตว์มาคุ้ยเขี่ยถังขยะ เพื่อนบ้านทิ้งขยะไม่เป็นระเบียบ จำนวนถังรองรับขยะไม่เพียงพอ เป็นต้น

จากปัจจัยต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทิ้งขยะของกลุ่มตัวอย่าง และจากผลการศึกษาถึงพฤติกรรมการทิ้งขยะของกลุ่มตัวอย่าง พบจะสรุปได้ว่า

1. กลุ่มตัวอย่างยังมีพฤติกรรมการทิ้งขยะที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม และยังขาดระเบียบวินัยในการทิ้งขยะ ทั้ง ๆ ที่มีความรู้เรื่องนี้เป็นอย่างดี
2. พฤติกรรมการทิ้งขยะดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างที่มีความพร้อมในการซื้อเพื่อการบริโภคในครัวเรือนมาก และมีการประกอบอาชีพในครัวเรือน ทำให้มีขยะมากตามไปด้วย และเกี่ยวข้องกับสภาพสังคมที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่และมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาของครัวเรือน โดยไม่มีการควบคุม แนะนำ จากหน่วยสังคมใดหรือหน่วยงานใดที่เกี่ยวข้องให้มีการปฏิบัติอย่างถูกต้อง จึงเป็นสถาบันที่สนับสนุนให้มีพฤติกรรมการทิ้งขยะในลักษณะข้างต้น
3. ปัญหา อุปสรรค ของการทิ้งขยะ โดยทั่วไปเป็นผลจากพฤติกรรมการทิ้งขยะของกลุ่มตัวอย่างในลักษณะดังกล่าว ซึ่งมีปัญหาอุปสรรคทางด้านมีคนมาคุ้ยเขี่ยถังขยะเพื่อหาของมีค่า มีสัตว์คุ้ยเขี่ยถังขยะเพื่อหาอาหาร มีถังขยะของครัวเรือนหลายบ่อ ๆ และรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเก็บขยะที่ทำให้มีปัญหาอุปสรรค เช่น การมาเก็บขยะไม่สม่ำเสมอ จำนวนถังขยะไม่เพียงพอ เป็นต้น

จากพฤติกรรมภารกิจที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม และขาดระเบียบวินัยนี้ เป็นลักษณะของพฤติกรรมที่ระบบ คือ ระบบการวางผังขยะ การเก็บขนขยะของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินการมาในลักษณะนี้เป็นเวลานาน จึงส่งผลให้พฤติกรรมภารกิจของกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามระบบ จึงพิจารณาว่า การแก้ไขพฤติกรรมในการทิ้งขยะนี้ ควรแก้ไขที่ระบบที่ได้วางไว้

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาพฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาพฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนว่ามีลักษณะอย่างไร อีกทั้งศึกษาปัจจัยที่มีผลหรือมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการทิ้งขยะ การเสนอปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะต่อปัญหา และความคิดเห็นต่อการทิ้งขยะแยกประเภท ซึ่งผลการศึกษานี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนถึงสภาพปัญหา และข้อเสนอแนะ อันจะเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปประกอบพิจารณา และปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินการ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร จากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีลักษณะทางประชากร คือ จำนวนเพศชายใกล้เคียงกับจำนวนเพศหญิง มีอายุเฉลี่ยที่ 31.8 เกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีอายุอยู่ในช่วง 26-35 ปี เป็นวัยหนุ่มสาว และวัยแรงงาน ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มต้นมีครอบครัว ประมาณ 1 ใน 3 ของกลุ่มนี้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จัดว่าเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาสูงพอสมควร โดยที่มากกว่าครึ่งของกลุ่มนี้ประกอบอาชีพค้าขายและธุรกิจส่วนตัว มีรายได้ประมาณ 3,001 - 8,000 บาทต่อเดือน มีสถานภาพในครัวเรือนเป็นบุตร แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ยังอาศัยอยู่บิดา-มารดาซึ่งเป็นลักษณะครอบครัวขยาย มีสมาชิกประมาณ 6-10 คน และสภาพรายได้ของครัวเรือน คือ มีเงินพอใช้และมีเหลือเก็บ แสดงถึงการทำงานที่มั่นคงและมีฐานะดี

กิจกรรมในครัวเรือนที่ทำให้เกิดขยะ มี 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการปรุงอาหาร รับประทานอาหาร กิจกรรมการใช้ของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน กิจกรรมการประกอบอาชีพ

ในครอบครัว พบว่า ชยะที่มีปริมาณมากอันดับ 1 ในครอบครัวเป็นชยะจากกิจกรรมการปรุงอาหาร รับประทานอาหาร ซึ่งเป็นชยะชนิดเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ ชยะที่มากอันดับ 2 จากกิจกรรมการใช้ของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เป็นชยะชนิดเศษกระดาษ กุ้งกระดาษ กุ้ง กระดาษ และชยะจากกิจกรรมการประกอบอาชีพในครัวเรือน เป็นชนิดเดียวกัน โดยมีมากเป็นอันดับ 3 แสดงว่าชยะจากครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างที่มีมากที่สุด เป็นชยะเปียกที่มีความชื้นสูง จึงน่าจะเปื่อยง่าย ทั้งนี้ วิธีการทิ้งชยะจากทั้ง 3 กิจกรรม มีวิธีการทิ้งแบบใส่ในถุงรวมกันทุกประเภท แล้วจึงนำไปใส่ในถังชยะหรือนำไปทิ้งในจำนวนที่สูงกว่าวิธีอื่น ๆ ซึ่งเป็นการทิ้งชยะโดยรวม แต่มีการห่อหุ้มอย่างมิดชิด เมื่อพิจารณาการทิ้งชยะโดยรวมทั้ง 3 กิจกรรม เป็นลักษณะการทิ้งชยะแบบไม่แยกประเภทมากกว่าทิ้งชยะแยกประเภท ทั้งนี้ การทิ้งชยะแยกประเภทจะมีการแยกชยะจากกิจกรรมการปรุงอาหาร รับประทานอาหารมากที่สุดจากทั้ง 3 กิจกรรม เพราะมีเอกชนนำถังรองรับชยะ หรือเศษอาหารเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ในการเลี้ยงสัตว์ จึงส่งผลให้มีการแยกชยะก่อนทิ้ง เมื่อมีของเหลือใช้ในครัวเรือน ประมาณ 1 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่างจะแยกออกจากชยะชนิดอื่น ๆ แล้วนำไปขายต่อ ครัวเรือนตัวอย่างส่วนมากมีถังรองรับชยะที่รองรับชยะได้มากที่สุด 1-2 วัน ซึ่งแสดงว่ามีปริมาณชยะมาก หรือเตรียมถังชยะไว้เหมาะสมกับการมาเก็บชยะของเจ้าหน้าที่ แต่ถ้าถังชยะเต็มก่อนเจ้าหน้าที่มาเก็บ เกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มนี้จะนำชยะที่เต็มถังแล้วไปเทใส่ในถังของ กทม. โดยปกติมากกว่าครึ่งของกลุ่มนี้จะวางถังชยะไว้หน้าบ้านรอให้เจ้าหน้าที่มาเก็บ และผู้ที่รับผิดชอบในการนำชยะของครัวเรือนไปทิ้ง เกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างจะเป็นกลุ่มลูกจ้าง-คนทำงานบ้าน และส่วนใหญ่ไม่เคยกำจัดชยะในครัวเรือน

จากพฤติกรรมการทิ้งชยะในลักษณะดังกล่าว ที่มีการทิ้งชยะ โดยรวมกันทุกประเภทใส่ถุงห่อหุ้ม เป็นลักษณะการทิ้งชยะที่มีความรับผิดชอบต่อชยะของตนเองไม่ให้หกหรือปลิวออกจากภาชนะห่อหุ้ม แต่การทิ้งชยะโดยรวมกันทุกประเภท ทำให้ชยะเน่าเปื่อยง่าย ชนิดเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ เน่าเปื่อย ทำให้ชยะชนิดอื่น ๆ ที่อาจจะแยกมาใช้ประโยชน์ได้ ไม่สามารถแยกออกมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น กระดาษ เศษโลหะ แม้ว่ามีประชากรเกือบครึ่งหนึ่งได้แยกของเหลือใช้มาขายต่อ แต่ก็ยังมีกลุ่มที่เหลือที่ไม่ได้แยกในจำนวนที่สูงเช่นเดียวกัน และเมื่อถึงชยะหรือภาชนะ

รองรับขยะเต็ม ก็จะนำไปใส่ในถังขยะของ กทม. ซึ่งเป็นการมอบภาระให้ กทม. รับผิดชอบต่อไป ถ้าเจ้าหน้าที่มาเก็บขยะช้า ก็จะทำให้ขยะจำนวนมากไปกองอยู่รวม ๆ กันใกล้ถังขยะ ทั้งนี้มีกลุ่มที่ทิ้งขยะรวมกันทุกประเภทแต่ไม่ห่อหุ้มจำนวนมาก (วิธีที่ 1 ในตารางที่ 8) ถ้านำขยะไปเทในถังของ กทม. ก็จะทำให้ถังขยะสกปรก เลอะเทอะ ส่งกลิ่นเหม็น บางครั้งมีขยะล้นออกมานอกถัง และปลิวออกไปยังพื้นที่ใกล้เคียงได้ คราวเรือนส่วนมากมีการวางถังขยะไว้หน้าบ้าน จึงทำให้มีสุนัขหรือสัตว์อื่น ๆ มาคุ้ยเขี่ยถังหรือภาชนะที่รองรับขยะ จึงมีขยะหกและส่งกลิ่นเหม็นไปทั่วบริเวณนั้น ทำให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่มีถังรองรับขยะในครัวเรือน มีพฤติกรรมที่มักง่าย และสร้างปัญหาแก่ส่วนรวมโดยตรง วิธีปฏิบัติดังกล่าวของกลุ่มตัวอย่างจึงเป็นพฤติกรรม การทิ้งขยะที่ขาดระเบียบวินัย และขาดความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

ความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านสถานที่ที่เหมาะสมในการทิ้งขยะ ด้านการทิ้งขยะลงถัง ด้านการสั่งสอนความรู้เรื่องระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ และด้านชนิดของขยะ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีความรู้เรื่องระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ แต่มีกลุ่มตัวอย่างที่ยังขาดความรู้เรื่องการทิ้งตัวรถเมล์ การทิ้งกระดาษ-ตัวรถเมล์บนถนน การทิ้งขยะในที่ว่าง การทิ้งขยะข้างถนน การนำขยะของครัวเรือนไปทิ้งในถังขยะของครัวเรือนอื่น เป็นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ ความรู้เรื่องการทิ้งขยะลงถัง มีกลุ่มตัวอย่างที่ยังขาดความรู้ทางด้านการทิ้งขยะให้เป็นที่ คือ การทิ้งขยะลงถังเท่านั้น การสั่งสอนระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ มีกลุ่มตัวอย่างที่ยังไม่มีความรู้ ว่า ถ้าพ่อ-แม่ทิ้งขยะไม่เป็นที่ ลูกมักจะทิ้งไม่เป็นที่ด้วย และทางด้านชนิดของขยะ มีกลุ่มตัวอย่างยังขาดความรู้ว่าขยะชนิดใดมีลักษณะการทิ้งอย่างไร แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความรู้ในเรื่องระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ แต่มีกลุ่มตัวอย่างอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งน้อยกว่า ขาดความรู้ในเรื่องนี้ มีผลต่อพฤติกรรม การทิ้งขยะที่ไม่ถูกต้อง จึงทำให้เกิดความสกปรก เลอะเทอะของพื้นที่ต่าง ๆ ได้ เช่นเดียวกัน

การหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ และความรู้ เรื่องระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ พบว่า เพศ และอายุ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทิ้งขยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ เพศหญิง มีพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทมากกว่าเพศชาย ซึ่งน่าจะเกี่ยวข้องกับวิธีการปฏิบัติในชีวิตประจำวันของครัวเรือน เพราะเพศหญิงมักจะมีหน้าที่เป็นแม่บ้าน ดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยในครัวเรือน ความสะอาด และเป็นผู้ที่มีความละเอียด รอบคอบ ต่อการปฏิบัติในครัวเรือน เช่น การทิ้งขยะ ต้องพิจารณาว่ามีขยะชนิดใดบ้างที่ใช้ประโยชน์ได้ก็ไม่ควรทิ้ง ชนิดใดที่ไม่มีประโยชน์ก็ทิ้งเป็นขยะ เป็นต้น และกลุ่มอายุที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการทิ้งขยะที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มอายุ 15-29 ปี มีพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ ซึ่งน่าจะเกี่ยวข้องกับวัยและสถานภาพของกลุ่มอายุนี้ เพราะเป็นวัยรุ่นและวัยหนุ่มสาว ที่ยังอยู่ในวัยศึกษาและจบการศึกษายังไม่นาน น่าจะได้รับความรู้เกี่ยวกับการแยกประเภทขยะและประโยชน์จากการแยกขยะมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ ที่จบการศึกษานานแล้ว นอกจากนี้ วัยนี้เป็นวัยที่มีความสนใจต่อสิ่งใหม่ ๆ มากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ เพราะกลุ่มอายุอื่น ๆ เป็นวัยทำงาน มักจะสนใจถึงความสำเร็จในด้านอาชีพมากกว่า จึงทำให้กลุ่มอายุ 15-29 ปี มีพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทมากกว่า ส่วนระดับการศึกษาที่สำเร็จ อาชีพสภาพรายได้ในครัวเรือน และความรู้เรื่องระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทิ้งขยะอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า อาชีพที่แตกต่างกัน สภาพรายได้ของครัวเรือนที่แตกต่างกัน และระดับความรู้เรื่องระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะที่แตกต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภทที่แตกต่างกัน

ปัญหาอุปสรรคในการทิ้งขยะของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า 1 ใน 3 มีปัญหาด้านเม็ดเงินมาค้ำย เชี่ยถึงขยะเพื่อหาของมีค่า มีสัตว์มาค้ำย เชี่ยถึงเพื่อหาอาหาร เพื่อนบ้านทิ้งขยะไม่เป็นระเบียบ และขยะชนิดเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ (ขยะที่เนาเปื้อนง่าย) และชนิดขวด แก้ว กระจก มีปัญหาในการทิ้ง ส่วนความคิดเห็นเพิ่มเติมในการให้บริการเก็บขนขยะ คือ เจ้าหน้าที่ควรมาเก็บขยะอย่างสม่ำเสมอ ควรวางถังขยะตามจุดต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ถ้าต้องการให้แยกประเภทขยะก่อนทิ้งส่วนใหญ่เห็นด้วยและสามารถปฏิบัติได้ แต่ต้องมีความรู้และวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง ได้เลือกสื่อชนิดโทรทัศน์ในการให้ความรู้

จากลักษณะทางประชากรที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว วัยแรงงานของครอบครัว และเป็นวัยที่เริ่มมีครอบครัว จัดได้ว่าเป็นคนที่มีการศึกษาค่อนข้างสูง มีการประกอบอาชีพที่มั่นคง และฐานะของครอบครัวดี อยู่ในครอบครัวที่เป็นครอบครัวขยาย ส่วนมากมีพฤติกรรม การทิ้งขยะที่รับผิดชอบ เพราะมีการห่อหุ้มและแยกประเภท แต่การปฏิบัติในเรื่องการนำขยะไปทิ้งในถังของกทม. และการวางถังขยะไว้หน้าบ้าน ยิ่งก่อให้เกิดปัญหาความไม่เป็นระเบียบของพื้นที่นั้น ๆ คือ ทำให้มีขยะรวมอยู่ในถังขยะหรือใกล้ถังขยะของกทม. จำนวนมาก ถ้าถุงห่อหุ้มนั้นแตกหรือขาด ก็จะทำให้ส่งกลิ่นและขยะปลิวไปยังพื้นที่ใกล้เคียง ส่วนน้อยของกลุ่มตัวอย่างยังมีการทิ้งขยะแบบไม่แยกประเภท และไม่ห่อหุ้ม ซึ่งเป็นกลุ่มที่ก่อให้เกิดปัญหาโดยตรงในทุก ๆ ด้าน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ขาดความรับผิดชอบต่อขยะและขาดระเบียบวินัย แม้ว่าส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างจะมีความรู้เรื่องระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะก็ตาม จึงทำให้เกิดปัญหา อุปสรรค ในการทิ้งขยะ ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติของตนเองดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการศึกษาพฤติกรรมกรรมการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างยังอยู่ในวัยหนุ่มสาว มีระดับความรู้สูงพอสมควร ประกอบอาชีพค้าขาย ซึ่งเป็นงานที่มั่นคง และมีสภาพรายได้ในครัวเรือนดี จึงมีผลต่อปริมาณขยะจากกิจกรรมการปรุงอาหารและรับประทานอาหารมากที่สุด และเป็นกลุ่มที่มีความรู้ระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะโดยรวมค่อนข้างสูง แต่มีพฤติกรรมกรรมการทิ้งขยะที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ขาดระเบียบวินัย จึงส่งผลให้เกิดปัญหา อุปสรรคในการทิ้งขยะของครัวเรือนตนเองดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรับผิดชอบ

1.1 เพิ่มความรู้ให้แก่ประชาชนในด้านวิธีการทิ้งขยะที่ถูกต้องและมีวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องชัดเจน เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ที่ถูกต้องในเรื่องเดียวกัน และวิธีปฏิบัติที่สอดคล้องกัน โดยผ่านสื่อมวลชนทุกสาขา ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อให้มีการกระจายข่าวไปสู่ประชาชนในทุกรูปแบบและต่อเนื่องกันจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักรักษาความสะอาด กรุงเทพมหานคร กระทรวงสาธารณสุข ตลอดจนขอความช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนต่าง ๆ ในการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องการทิ้งขยะที่ถูกต้องให้มีความรู้เพิ่มขึ้น ทั้งทางด้านสถานที่ที่เหมาะสมในการทิ้งขยะ วิธีปฏิบัติในการทิ้งขยะแต่ละชนิด ประโยชน์ของขยะแต่ละชนิดที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ รวมทั้งลักษณะของถังรองรับขยะที่ถูกต้อง

1.2 จัดหาถังรองรับขยะที่สามารถรองรับปริมาณขยะให้เหมาะสมกับปริมาณขยะและชนิดของขยะให้เพิ่มขึ้นในทุกพื้นที่ เช่น พื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น และมีการนำขยะมาทิ้งในถังของกทม. ก็ควรจัดหาถังมารองรับให้เพียงพอกับปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน หรือ 1-2 วันตามความสามารถในการมาเก็บขนของเจ้าหน้าที่ได้ และมีฝาปิด-เปิดได้สะดวก ทั้งนี้ ควรมีถังรองรับขยะเปียก-ขยะแห้ง ไว้บริการประชาชนในทุก ๆ พื้นที่และใกล้เคียงกัน เพื่ออำนวยความสะดวกในการทิ้ง

1.3 ปรับปรุงพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับขยะหรือรักษาความสะอาด ให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับความเป็นจริงในปัจจุบัน โดยให้มีการจับกุมและลงโทษปรับผู้กระทำผิดในการทิ้งขยะไม่เป็นระเบียบ เช่น ไม่ทิ้งขยะลงในถังขยะ คร้วเรือนทุก ๆ หลังต้องมีถังรองรับขยะของตนเอง ยกเว้นสถานที่ที่ให้เช่า หรือมีคณะกรรมการกลางบริหาร ให้เจ้าของสถานที่และคณะกรรมการกลางนั้นจัดหาถังรองรับขยะของส่วนกลางไว้ด้วย และมีมาตรการจัดเก็บขยะเช่นเดียวกับระบบสาธารณสุขโลกอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับปริมาณขยะ และชนิดของขยะ เพื่อการประหยัดและการนำของเหลือใช้ที่สามารถใช้ประโยชน์นำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก

1.4 ขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการปฏิบัติของสมาชิกของหน่วยงานนั้น ๆ ให้ถูกต้อง เหมาะสมและจริงจังในหลักการปฏิบัติเดียวกัน เพื่อเป็นการย้ำเตือนให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง และสอดคล้องกันในทุกสถานที่ รวมถึงครอบครัว

1.5 จากปัญหา อุปสรรคในการทิ้งขยะและความคิดเห็นที่ได้จากการสอบถาม เรื่องการทิ้งขยะแยกประเภท จึงคิดว่าน่าจะเป็นวิธีที่เหมาะสมและควรมีการศึกษา ทดลองปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อให้มีรูปแบบที่เหมาะสมในการปฏิบัติ แล้วจึงประชาสัมพันธ์เผยแพร่สู่สาธารณชน ให้มีการปฏิบัติต่อไปอย่างสอดคล้องกับสมรรถนะการกำจัดขยะ และการนำขยะไปใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน

1.6 จัดทำถังขยะที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับบริการแก่ประชาชนและหน่วยงานในราคาที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่ความสะดวกต่อการทิ้งขยะที่ถูกต้อง เหมาะสมกับชนิดของขยะ

2. ประชาชนผู้ทิ้งขยะ

2.1 ครัวเรือนที่เกี่ยวข้องในการทิ้งขยะทุกครัวเรือน ควรมีวิธีการปฏิบัติในการทิ้งขยะอย่างถูกต้องตามหลักการที่ได้รับมา รวมทั้งอบรมสั่งสอนสมาชิกในครัวเรือนทุกคนให้มีวิธีปฏิบัติเช่นเดียวกัน และเข้มงวดในการปฏิบัติเพื่อสร้างวินัยแก่สมาชิกในครอบครัว เพื่อเป็นวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมของสังคมต่อไป

2.2 ครัวเรือนต้องจัดหาถังรองรับขยะให้สอดคล้องกับปริมาณขยะในครัวเรือน และมีวิธีการทิ้งให้สอดคล้องกับชนิดของขยะ เช่น เศษอาหาร ก็ควรจะทิ้งแยกออกจากขยะอื่น ๆ เพื่อให้สร้างระเบียบวินัยในการทิ้งขยะ และรับผิดชอบต่อขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือนของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างเพียงพื้นที่เดียว และเฉพาะจากครัวเรือนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานครเท่านั้น เนื่องจากความจำกัดในเรื่องระยะเวลา และงบประมาณ ผลการวิจัยจึงไม่สามารถอ้างอิงไปถึงพฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนทั้งกรุงเทพมหานครได้ และการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาถึงตัวแปรเพียงบางตัวที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทิ้งขยะเท่านั้น ดังนั้น หากมีการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ผลการศึกษานี้มีลักษณะครอบคลุมกว้างขวางยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

1. ควรจะมีการศึกษาพฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่อื่น ๆ ของกรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลมาเปรียบเทียบหรือตรวจสอบกับการวิจัยครั้งนี้
2. ควรนำตัวแปรด้านอื่น ๆ มาพิจารณาหาความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทิ้งขยะ เช่น พื้นที่อยู่อาศัย ลักษณะที่อยู่อาศัย อุปนิสัยและมาตรฐานความเป็นอยู่ มาพิจารณา
3. ควรมีการศึกษาเรื่องการนำขยะชนิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน นำไปใช้ประโยชน์ให้กว้างขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้มีการทิ้งขยะแยกประเภท เป็นการนำของจากการเหลือใช้มาใช้ประโยชน์อีก ซึ่งเป็นการประหยัดทรัพยากร และช่วยลดจำนวนขยะที่ต้องกำจัด

เอกสารอ้างอิง

- เกษม จันทร์แก้ว. 2530. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : อักษรสยามการพิมพ์.
- กองปกครองและทะเบียน สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร. 2534. จำนวนประชากรกรุงเทพมหานคร 2533.
- ชูดา จิตนิทักษณ์. 2525. พฤติกรรมศาสตร์เบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : บริษัทสารมวลชน.
- ณรงค์ ณ เชียงใหม่. 2530. สุขภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์.
- ธงชัย สันติวงศ์. 2517. พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ธรรมรส โชติคุณุชร. 2512. มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โอเดียนสโตร์.
- มติชน. 2534. กรุงเทพมหานคร : 31 มกราคม 2534. น. 18.
- บุญเชิญ สุทธปริยาศรี. 2532. "สำรวจปริมาณข้อมูลใน กทม." กรุงเทพธุรกิจสุดสัปดาห์. (25 พฤศจิกายน - 1 ธันวาคม 2532) : 70.
- ปณานิ จิตติวัฒนา. 2517. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2525. พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

วัลลภา ชายหาต. 2532. ความพึงพอใจที่มีต่อบริการสาธารณะทางด้านรักษาความสะอาด
ของประชากรกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันประชากรศาสตร์. 2532. ประชากรประเทศไทย 31 ธันวาคม 2531. กรุงเทพมหานคร :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สรชัย นิคาลบุตร, สุชาดา ถิรนนท์, จลีพร โกลากุล และ ผกาวัต ศิริรังษี. 2526.
การฉายภาพประชากรของกรุงเทพมหานคร 2525-2545. สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุณีย์ ขวัญศิริโรจน์. 2532. นโยบาย และกฎหมายด้านการจัดการมูลฝอยของประเทศไทย.
กองมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม, สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.

สุนันทา สุวรรโณดม. 2524. ปัญหาสภาวะแวดล้อมของชุมชนชานเมืองกรุงเทพมหานคร.
สถาบันวิจัยประชากรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนน โรจนสิริ. 2528. การศึกษาการใช้ที่ดินเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาพื้นที่เขต
สัมพันธวงศ์. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรพล กาญจนะจิตรา. 2534. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรมการพัฒนาชุมชน, กระทรวงมหาดไทย.

สุวรรณ เทียรต์สุวรรณ. 2533. "สถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย".

การอนามัยและสิ่งแวดล้อม. (พฤษภาคม - สิงหาคม 2533) : 115.

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. 2532. นโยบายและกฎหมายด้านการจัดการมูลฝอยในประเทศไทย. (อัดสำเนา)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2531. รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของครัวเรือนกรุงเทพมหานคร นครบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักนโยบายและแผน. 2534. สรุปเรื่องการแบ่งพื้นที่เขต. กรุงเทพมหานคร. (อัดสำเนา)

สำนักรักษาความสะอาด. 2532. กรุงเทพเมืองสะอาด 2532. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

_____. 2533. กรุงเทพเมืองสะอาด 2533. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

อุดม คมพยัคฆ์. 2530. "หลักการจัดการและความคุมของเสีย". เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสาธารณสุข หน่วยที่ 1-7. สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Krejcie, R. V. and D. W. Morgan. 1970 "Determining Sample Size for Research Activities". Journal of Education and Psychological Measurement. 30 (March 1970) : 607-610.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

สภานักเรียนโรงเรียนเทศบาลเมืองสิงห์บุรี

สภาพทั่วไปของเขตลัมพินธวงศ์

ประวัติความเป็นมาของเขตลัมพินธวงศ์

เขตลัมพินธวงศ์หรืออำเภอลัมพินธวงศ์เป็นเขตอำเภอชั้นนอก จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ เมื่อปี พ.ศ.2448 จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ สันนิษฐานได้ว่าพื้นที่ตอนล่างของแม่น้ำเจ้าพระเจ้าคงจะเริ่มมีผู้คนเข้ามาอาศัยอยู่ในสมัยกรุงธนบุรี หรือตอนต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งได้แก่ช่วงเวลาที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงสร้างกรุงรัตนโกสินทร์เมื่อ พ.ศ.2325 พระองค์ได้ทรงเลือกเอาพื้นที่ที่พระยาราชานครศรีและครอบครัวจีนตั้งบ้านเรือนอยู่เดิม เป็นที่ตั้งพระบรมมหาราชวัง โดยทรงโปรดให้ย้ายครอบครัวพระยาราชานครศรี และชาวจีนไปตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ ที่สวน ตั้งแต่คลองวัดสามปลื้มไปจนถึงคลองวัดสามเพ็ง^{1/} (วัดจักรวรรดิราชาวาสถึงวัดปฐมคงคาในปัจจุบัน) ซึ่งอยู่ริมแม่น้ำทางตอนใต้ของเกาะรัตนโกสินทร์ อันเป็นพื้นที่เขตลัมพินธวงศ์ในปัจจุบัน

การก่อสร้างพระนครนั้น ได้เริ่มจริงจึงในปี พ.ศ.2326 โดยริวกำแพงเมืองเดิมออก มีการขุดคลองรอบกรุงชั้นใหม่เชื่อมระหว่างคลองบางลำภูและคลองโอ่งอ่าง เพื่อขยายอาณาเขตเมืองออกไป ตามแนวคลองรอบกรุงนี้ได้สร้างกำแพงรอบบ้อมชั้นใหม่ 14 บ้อม เพื่อป้องกันศัตรู ความยาวของกำแพงเมืองรอบพระนครประมาณ 7.2 กิโลเมตร พื้นที่ภายในกำแพงเมือง 2,589 ไร่ เป็นพื้นที่เขตชั้นใน 1,125 ไร่ และเขตชั้นนอก 1,464 ไร่ นอกกำแพงเมืองส่วนใหญ่เป็นท้องทุ่งกว้าง มีลำคลองไหลไปสู่ชนบท เส้นทางน้ำเป็นเส้นทางสำคัญของการคมนาคมขนส่งของราษฎร ชุมชนต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่นั้น ประกอบไปด้วยหลายเชื้อชาติ ภายในกำแพงเมือง

^{1/} นิจ หิฎซึรันนัณฑ์, "เกาะรัตนโกสินทร์", ข่าวสารสำนักผังเมือง, 33 (ตุลาคม 2520) : 34.

ได้แก่ พวกเขมรริมคลองรอบกรุง เยื้องปากคลองตลาด พวกมอญแถบสะพานมอญ พวกมลายูแถบ วัดชนะสงคราม และแถบริมคลองมหานาค ภายนอกกำแพงเมือง ได้แก่ พวกญวนแถบบางโพและ ยานนาวา พวกจีนซึ่งถูกย้ายไปอยู่แถบริมน้ำคั้งแต่ใต้กำแพงเมืองลงไปถึงบริเวณ เชียงกง (เขต สัมพันธวงศ์ในปัจจุบัน)

ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเปลี่ยนแปลงนโยบายการ ปกครองประเทศ ไทยเราจึงได้เริ่มสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ได้หยุดชะงัก ไปเมื่อกรุงศรีอยุธยาแตก ความสัมพันธ์กับต่างประเทศนี้มีผลต่อความเจริญเติบโตของกรุง เทพ มหานครในเวลาต่อมา ในรัชกาลนี้ได้มีการขยายพื้นที่พระนครออกไป เนื่องจากผลเมืองมีจำนวน เพิ่มขึ้น รวบรวม 400,000 คน พื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์จึงขยายเป็น 4,000 ไร่ ในปี พ.ศ. 2397 ชุมชนชาวจีนทางใต้ของแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งถูกอพยพออกมาเมื่อครั้งสร้างกรุงใหม่ จึงกลายเป็น ชุมชนใหญ่ที่มีอิทธิพลด้านการค้าครอบคลุมบริเวณพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่คลองรอบกรุงไป จนถึงคลองผดุงกรุงเกษม นอกจากนั้น ก็ยังมีชุมชนใหม่ที่เริ่มก่อตัวในช่วงเวลานี้ ได้แก่ บริเวณ สถานกงสุลของชาติต่าง ๆ ที่อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาต่อจากชุมชนชาวจีนไปทางตอนใต้ (พื้นที่เขต บางรักและยานนาวาในปัจจุบัน) ในขณะเดียวกันก็ได้มีการพัฒนาด้านการตั้งถิ่นฐานของชุมชน โดย เปลี่ยนจากชุมชนในแม่น้ำมาเป็นชุมชนบนบก โดยมีการตัดถนนสายสำคัญ อันได้แก่ ถนนเจริญกรุง จากปลายกำแพงพระบรมมหาราชวังตอนใต้ ชานานไปกับแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ผ่านชุมชน ชาวจีนและชาวยุโรปไปจนถึงบริเวณบางคอแหลม (ถนนตก) และถนนตรง (ถนนพระราม 4) แยกจากถนนเจริญกรุงผ่านหัวลำโพง พุ่งไปทิศตะวันออกถึงคลองเตย ^{2/} นอกจากนี้ยังมีถนนลิ้ม ถนนเฟื่องนคร ถนนบำรุงเมือง เป็นต้น และยังมีการสร้างตึกแถวสองฟากถนนสายต่าง ๆ เพื่อให้ เข้าทำการค้าขาย ทำให้ชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่เดิมอาศัยอยู่ในเรือนแพเริ่มลดน้อยลงในตอน ปลายรัชกาล บริเวณเขตสัมพันธวงศ์จึงเริ่มก่อตัวขยายความเจริญเรื่อยมาตั้งแต่ตอนนั้น โดยใน

^{2/} กรมศิลปากร, ทำเนียบนาม ภาค 4 เรื่องถนนในเรื่องจังหวัดพระนครและธนบุรี (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บำรุงธรรม, 2482), หน้า 40.

รัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บริเวณเขตสัมพันธวงศ์จัดว่าเป็นพื้นที่ที่มีบ้านเรือนหนาแน่นมาก ได้แก่ บริเวณสำเพ็ง ตลาดน้อย เป็นต้น ต่อมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 และ 7 เป็นต้นมา ชุมชนเขตสัมพันธวงศ์ก็ได้มีการพัฒนาอย่างมาก เนื่องจากความเจริญในด้านสังคมและเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่าชุมชนดังกล่าวนี้ เป็นชุมชนเก่าแก่เจริญควบคู่มากับกรุงรัตนโกสินทร์ ทุกยุคทุกสมัย นับเป็นย่านการค้าแห่งแรกของกรุงเทพมหานคร และยังคงมีความสำคัญจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ได้แก่ ย่านสำเพ็ง ย่านเยาวราช ย่านตลาดน้อย และย่านเชียงกง เป็นต้น ชุมชนดังกล่าวมีประชากรหนาแน่นกว่าเขตเมืองบริเวณอื่น ๆ มีอิทธิพลครอบคลุมไปทั่วทั้งริมแม่น้ำและบนบก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่นี้เป็นย่านการค้าที่ลือชื่อ ก่อให้เกิดความแออัดของอาคารสิ่งก่อสร้างและการจราจร ขาดการวางแผนการใช้ที่ดินให้เป็นระเบียบ จนถึงปัจจุบันสภาพของชุมชนในเขตสัมพันธวงศ์ได้กลายเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาทั้งทางด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม ไม่สามารถจะปรับปรุงแก้ไขได้ในเวลาอันสั้น

ลักษณะทางกายภาพ

เขตสัมพันธวงศ์เดิมเป็นอำเภอ เรียกว่าอำเภอสัมพันธวงศ์ ถึง พ.ศ.2514 ได้จัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินใหม่ โดยมีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 24 ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2514 ให้รวมจังหวัดพระนครและธนบุรีเป็นจังหวัดเดียวกัน เรียกนครหลวงกรุงเทพธนบุรี ต่อมาใน พ.ศ.2515 ได้มีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ให้เปลี่ยนนครหลวงกรุงเทพธนบุรี เป็นกรุงเทพมหานคร และให้แบ่งพื้นที่กรุงเทพมหานครออกเป็นเขต (อำเภอเดิม) และแขวง (ตำบลเดิม) แล้วต่อมาในปี พ.ศ.2516 ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งกรุงเทพมหานครออกเป็น 24 เขต อำเภอสัมพันธวงศ์จึงกลายเป็นเขตสัมพันธวงศ์ และแขวงต่าง ๆ ตามตำบลเดิม โดยมีพื้นที่อาณาเขตตามเดิม ๓/

๓/ อัครานุกรมภูมิศาสตร์ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน, เล่ม 3 ด-บ, พิมพ์ครั้งที่ 2, ม.ป.ท., 2520), หน้า 778-779.

เขตสัมพันธวงศ์ เป็นเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร มีพื้นที่รวม 1.460 ตร.กม. หรือ ประมาณ 912.80 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.09 ของพื้นที่กรุงเทพมหานคร (1,568.73 ตารางกิโลเมตร) มีแนวเขตทิศเหนือจดเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ทิศตะวันออกจดเขตปทุมวันและบางรัก ทิศใต้จดแม่น้ำเจ้าพระยาที่แบ่งเขตสัมพันธวงศ์และเขตคลองสานออกจากกัน และทิศตะวันตกจดแม่น้ำเจ้าพระยาและเขตพระนคร ดังแสดงในแผนที่เขตการศึกษา

เขตสัมพันธวงศ์มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ 3 แขวง ดังนี้

แขวง	พื้นที่	
	ตารางกิโลเมตร	ไร่
แขวงจักรวรรดิ	0.523	326.04
แขวงสัมพันธวงศ์	0.518	323.81
แขวงตลาดน้อย	0.421	262.95

ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์นี้ เป็นที่ราบลุ่มดินดอน มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเพียง 1.5 เมตร จึงก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการระบายน้ำในช่วงที่มีฝนตกชุก เนื่องจากการระบายน้ำลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาไม่ทัน สาเหตุหนึ่งก็คือ การเจริญเติบโตของเมืองอย่างรวดเร็ว มีการถมคูคลองเดิมอันเป็นทางระบายน้ำตามธรรมชาติ ทำให้ความสามารถในการระบายน้ำลดต่ำลง อันเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของพื้นที่นี้ด้วย

ลักษณะภูมิอากาศของเขตสัมพันธวงศ์ จะมีลักษณะเช่นเดียวกับเขตอื่น ๆ ของกรุงเทพมหานคร กล่าวคือ มีภูมิอากาศร้อนและชื้น ปริมาณฝนโดยเฉลี่ยทั้งปีในเขตเมืองมีประมาณ 1,500 มิลลิเมตร อุณหภูมิเฉลี่ยโดยประมาณ 26-30 องศาเซลเซียส และในเขตนี้ช่วงที่อากาศร้อนที่สุดของวัน อุณหภูมิบริเวณทางเท้าที่เป็นคอนกรีตอาจสูงถึง 40 องศาเซลเซียสได้

การใช้ที่ดิน

การใช้ที่ดินในอดีต

การใช้ที่ดินของเขตสัมพันธวงศ์ พัฒนามาจากการตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำ เริ่มมีการขยายตัวเข้าไปในพื้นที่เมื่อมีการตัดถนนขึ้นในบริเวณนี้ อันได้แก่ ถนนเจริญกรุงและถนนเยาวราช ก่อให้เกิดการกระจุกตัวของอาคารบ้านเรือนขึ้นตามสองฟากถนน มีการใช้ที่ดินที่ขาดการวางแผนล่วงหน้า และเนื่องจากการขาดข้อกำหนดการใช้ที่ดินมาตั้งแต่ในอดีต ก่อให้เกิดการใช้ที่ดินในลักษณะผสม (mixed land uses) คือ การใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมและเพื่ออยู่อาศัย

ย่านการค้าในเขตสัมพันธวงศ์นี้ ได้มีการเจริญเติบโตมาพร้อมกับกรุงรัตนโกสินทร์ ดังเช่น ย่านการค้าสำเเพง ซึ่งตั้งอยู่นอกเขตพระนคร แต่ผู้อยู่ในเขตกำแพงเมืองเข้าไปใช้โดยเดินผ่านสะพานไม้ที่หันได้สำหรับให้เรือผ่าน (เรียกสะพานหันจนในปัจจุบันนี้) สำเเพงเป็นที่รวมของสินค้าหลายชนิด ทั้งของใช้และของกิน รวมทั้งของที่ส่งมาจากเมืองจีนด้วย ในรัชกาลที่ 5 ประมาณปี พ.ศ. 2434 สำเเพงเกิดไฟไหม้ใหญ่ ประกอบกับมีพระราชดำริว่าบริเวณสำเเพงคับแคบจอบจอบ เนื่องจากเป็นย่านการค้าและมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น จึงโปรดให้สร้างถนนเยาวราชแทรกกลางระหว่างถนนเจริญกรุงและถนนสำเเพง ประชาชนก็เริ่มเข้ามาปลูกอาคารเรียงรายตามสองฟาก โดยมีศูนย์กลางธุรกิจการค้าอยู่ที่บริเวณเยาวราช และจากจุดนี้เองได้มีความนิยมในการปลูกสร้างตึกแถวเพื่อประกอบการค้ามากขึ้น โดยขยายกิจการไปยังบริเวณอื่น ๆ เช่น นานูร์ต บ้านหม้อ ปากคลองตลาด เป็นต้น ความเจริญของเขตสัมพันธวงศ์นี้ ยังคงดำเนินมาโดยไม่หยุดยั้ง เนื่องจากไม่มีข้อกำหนดการใช้ที่ดินที่ทันต่อความเจริญเติบโตของเมือง จึงปรากฏว่าการอยู่อาศัยอย่างแออัด ขาดสุขลักษณะที่ดี เกิดการจราจรติดขัด ฯลฯ แต่อย่างไรก็ตาม เขตนี้ก็ยังคงความสำคัญในด้านการค้าจนถึงในปัจจุบัน

การใช้ที่ดินในปัจจุบัน

การใช้ที่ดินของเขตสัมพันธวงศ์ซึ่งต่อมาจัดเป็นเขตชั้นในของกรุงเทพมหานครนั้น มีลักษณะเป็นแบบผสมเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ เพราะกรุงเทพมหานครยังคงไม่ได้กำหนดการจัดย่านการใช้ที่ดิน แต่จากการรวมตัวของกิจกรรมที่ก่อให้เกิดลักษณะการใช้ที่ดินรวมตัวกันเป็นบริเวณได้ เช่น ย่านสำเพ็ง ตลาดเก่า เชียงกง เป็นต้น

จากการสำรวจการใช้ที่ดินและอาคารของเขตสัมพันธวงศ์ โดยกองผังเมือง สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร เมื่อ พ.ศ.2528 แยกประเภทการใช้ที่ดินในเขตสัมพันธวงศ์ออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ โดยเรียงตามลำดับร้อยละของการใช้พื้นที่ ดังนี้

การใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรม	ร้อยละ	35.40
การใช้ที่ดินเพื่อพักอาศัย	"	17.67
การใช้ที่ดินเพื่อสถานที่ราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน	"	12.25
การใช้ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรม	"	5.82
การใช้ที่ดินเป็นถนนและคลอง	"	28.86

จะเห็นได้ว่าการใช้ที่ดินในเขตสัมพันธวงศ์นั้น ส่วนใหญ่จะใช้เพื่อการพาณิชย์กรรม ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่ที่มีความสำคัญในด้านการค้ามาแต่อดีตนั่นเอง กิจกรรมหลักของการค้าขายในพื้นที่นี้มีเกือบทุกประเภท และสามารถแบ่งการใช้ที่ดินออกเป็นย่านการค้าตามชนิดของสินค้าได้ เช่น ย่านเวียงนครเกษม เป็นที่รวมร้านค้าของเก่าพวกเครื่องประดับและวัตถุโบราณ ปัจจุบันมี

การค้าเครื่องดนตรีและเครื่องจักรกลเพิ่มขึ้นด้วย ย่านเยาวราช เป็นแหล่งบันเทิงสมัยเก่า เป็นย่านซื้อขายทองแท่ง ทองรูปพรรณ รวมทั้งเป็นแหล่งของสินค้าอุปโภค-บริโภคของเมืองจีนเกือบทุกชนิด ย่านเซียงกงเป็นย่านขายอุปกรณ์การเดินเรือและอะไหล่ยนต์ เครื่องเหล็ก เครื่องจักรสำหรับงานอุตสาหกรรมทั้งของใหม่และของเก่า ย่านสำเพ็งเป็นย่านการค้าผ้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องเย็บปักถักร้อย เครื่องประดับ เครื่องใช้เบ็ดเตล็ด จำหน่ายทั้งปลีกและส่ง ย่านถนนราชวงศ์เป็นที่ตั้งของสถาบันการเงินต่าง ๆ ย่านถนนทรงวาดเป็นโกดังสินค้าและร้านค้าส่งสินค้าของห้างด้านเกษตรกรรมจากในและต่างประเทศ ย่านสี่แยกวัดตึกเป็นย่านค้าปลีกและส่งสินค้าประเภทอุปกรณ์การก่อสร้างและเครื่องไฟฟ้า เป็นต้น

ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการของเขตสัมพันธวงศ์ ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาพื้นที่ ได้แก่ ถนน ซอย ทางเท้า ท่อระบายน้ำ ระบบประปา ระบบไฟฟ้า และบริการขนส่งสาธารณะ ดังต่อไปนี้

ถนน ซอย และทางเท้า ถนนในเขตสัมพันธวงศ์อาจพิจารณาจัดลำดับได้เป็น

ถนนสายหลัก (main road) ถนนสายรอง (local road) และถนนซอย (access)

ถนนสายหลักในเขตสัมพันธวงศ์เดิมมี 2 สาย สายแรกคือ ถนนเจริญกรุง (สร้างในสมัยรัชกาลที่ 4) และถนนสายรองคือ ถนนเยาวราช (สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5) หลังจากนั้นก็มีถนนราชวงศ์และถนนจักรวรรดิ ถนนสายหลักทั้งหมดนี้เป็นถนนที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยประชากรและปริมาณการจราจรของกรุงเทพมหานครยังมีไม่มากนัก ดังนั้น ถนนเหล่านี้จึงมีความกว้างเพียง 10-15 เมตรเท่านั้น เมื่อชุมชนมีความเจริญขึ้น ทำให้เกิดสภาพจราจรไม่คล่องตัวเท่าที่ควร ในปัจจุบันนี้มีการแก้ปัญหาโดยการห้ามจอดรถสองฟากถนน รวมทั้งจัดให้มีการเดินรถทางเดียวด้วย (ยกเว้นบริเวณถนนราชวงศ์ที่อนุญาตให้มีการจอดรถริมถนนได้)

ถนนสายรองที่มีความสำคัญ ได้แก่ ถนนทรงวาด ถนนอนุวงศ์ ถนนตรีมิตร ถนนทรงสวัสดิ์ ถนนลำพูนไชย ถนนข้าวหลาม ถนนนี้จงสวัสดิ์ และถนนโยธา เป็นต้น ถนนเหล่านี้มีความยาวไม่มากนัก แต่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก นอกจากถนนสายรองเหล่านี้แล้ว ยังมีถนนสายสั้น ๆ อีกหลายสาย เช่น ถนนอนุวงศ์ ถนนมหาจักร ถนนมักกร เป็นต้น

ถนนซอยในพื้นที่นี้มีเป็นจำนวนมาก คือ มีจำนวนถึง 79 สาย ส่วนใหญ่เป็นซอยสั้น ๆ แคบ ๆ มีทางเท้าบ้าง ไม่มีบ้าง บางซอยเป็นซอยคดเคี้ยว เนื่องจากไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า มีการใช้พื้นที่ไม่เป็นระเบียบเพื่อให้ได้ประโยชน์แก่ตัวเองมากที่สุด ขาดการเอาใจใส่ต่อส่วนรวม สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาด้านทัศนียภาพที่ไม่มีระเบียบ รวมทั้งด้านการให้บริการสาธารณะต่าง ๆ เช่น การเก็บขยะ การดูแลรักษาความปลอดภัย และการป้องกันอัคคีภัย เป็นต้น

การระบายน้ำ จากที่กล่าวแล้วว่าเขตสัมพันธวงศ์มีสภาพพื้นที่ราบลุ่ม มีระดับสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเพียงไม่เกิน 1.5 เมตรเท่านั้น ซึ่งถึงแม้จะมีพื้นที่ติดแม่น้ำเจ้าพระยา แต่เมื่อมีปริมาณน้ำมากอันเนื่องจากน้ำเหนือไหลบ่า น้ำทะเลหนุน ปริมาณฝนตกหนัก ฯลฯ ก่อให้เกิดปัญหาการระบายน้ำลงสู่คลองและแม่น้ำไม่ทัน ในปัจจุบันนี้ ได้มีแนวทางแก้ปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาวโดยหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาล ทำให้น้ำท่วมที่ว่มนั้นบรรเทาลงไปมาก

ระบบประปา เขตสัมพันธวงศ์ใช้น้ำประปาที่การประปานครหลวงทำการผลิต ส่งผ่านทางโครงข่ายจ่ายน้ำลุ่มพินิจ โดยเดินท่อประธานจากถนนพระราม 4 (ขนาดท่อ 1,000 มิลลิเมตร) เข้าถนนเจริญกรุง (ขนาดท่อ 900-400 มิลลิเมตร) ต่อดีงถนนเขาวราช ถนนทรงวาด ถนนทรงสวัสดิ์ และถนนตรีมิตร (ขนาดท่อ 300-400 มิลลิเมตร) แล้วจ่ายเข้าท่อบริการตามซอยต่าง ๆ โดยมีขนาดท่อ 200, 100 และเล็กกว่า 100 มิลลิเมตร ตามลำดับ

ระบบไฟฟ้า เขตสัมพันธวงศ์ใช้ไฟฟ้าเขตจำหน่ายของการไฟฟ้านครหลวง สถานีวัดเสียบ โดยให้บริการอย่างทั่วถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ปัญหาความไม่เป็นระเบียบและไม่

ความปลอดภัยเพียงพอของการเดินสายไฟ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เจริญมานาน ดังนั้นการไฟฟ้า นครหลวงจึงมีโครงการจะเปลี่ยนระบบการเดินสายไฟฟ้าใหม่ จากบนดินให้ลงไปใต้ดิน โดยมีท่อหุ้ม สายเมนตามถนนต่าง ๆ โดยจะดำเนินการในชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ก่อน แล้วจึงขยายปรับปรุง เปลี่ยนแปลงบริเวณชุมชนเก่าที่มีปัญหาต่อไป

การคมนาคมขนส่ง ระบบการคมนาคมขนส่งของเขตสัมพันธวงศ์ สามารถใช้ได้ทั้ง ทางบกและทางน้ำ การคมนาคมทางน้ำนั้นนับว่ามีความสำคัญมาก เพราะมีพื้นที่ส่วนหนึ่งติดกับแม่น้ำ เจ้าพระยา จึงมีท่าเรืออยู่ถึง 7 ท่า ท่าที่สำคัญ ได้แก่ ท่าราชวงศ์ ท่ากรมเจ้าท่า ท่าวัดกัลยา และท่าสวัสดิ์ นอกจากนี้ยังมีการเดินทางด้วยเรือด่วนไปจนถึงจังหวัดนนทบุรีได้ด้วย นับว่ามีความสะดวกมากในการคมนาคมติดต่อทางน้ำ ซึ่งผู้โดยสารสามารถจะเดินทางต่อไปยังจุดต่าง ๆ โดยทางรถยนต์ได้สะดวก ส่วนการคมนาคมทางบกนั้น เขตสัมพันธวงศ์มีอัตราส่วนถนนมากถึง ร้อยละ 25 ของพื้นที่ทั้งหมด แต่เนื่องจากที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ถนนส่วนใหญ่เป็นถนนที่สร้างมานานแล้ว จึงมีความกว้างค่อนข้างน้อย ก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด ดังนั้น จึงมีการแก้ปัญหาด้วยการจัดให้มีระบบการเดินรถทางเดียว ทำให้การไหลเวียนของพาหนะต่าง ๆ เป็นไปอย่างสะดวกมากขึ้น

สาธารณูปการต่าง ๆ เช่น งานบริการด้านการศึกษา ด้านบริการสุขภาพอนามัย รวมทั้งการบริการด้านอื่น ๆ ให้กับประชาชน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของที่ว่าราชการเขต สัมพันธวงศ์ อันประกอบด้วยงานปกครอง งานทะเบียน งานโยธา งานรักษาความสะอาด งานอนามัย งานศึกษาธิการ งานคลัง งานรายได้ และงานตำรวจเทศกิจ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานจากส่วนกลาง คือ สรรพากรเขตและงานสถิติอำเภอรวมอยู่ด้วย

ส่วนทางด้านเกี่ยวกับสุขภาพนั้น ในพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์มีศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 13 ตั้งอยู่ที่บริเวณถนนราชวงศ์ ให้บริการด้านการรักษาและป้องกันโรคให้แก่เด็กและประชาชนทั่วไป

ส่วนที่เกี่ยวกับบริการด้านการศึกษา นั้น ในเขตสัมพันธวงศ์มีโรงเรียนของภาครัฐบาล และเอกชน โดยที่โรงเรียนที่สังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการมี 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนเอี่ยมละออ สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กระทรวงศึกษาธิการมี 1 โรงเรียน คือ วิทยาเขตบริหารนิมข จักรวรรดิ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิร โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย และโรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม สังกัด กรุงเทพมหานคร 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดจักรวรรดิ โรงเรียนวัดสัมพันธวงศ์ โรงเรียนวัดปทุมคงคา และโรงเรียนวัดไตรมิตร นอกจากนี้ ยังมีโรงเรียนของเอกชนอีก 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนกุหลาบวัฒนา โรงเรียนกุหลาบวิทยา โรงเรียนเฟออิง และโรงเรียนมังกรจันเตอะ กุ้งเขี้ยะ

ประชากร

เขตสัมพันธวงศ์มีประชากรในปี พ.ศ.2530 รวม 50,089 คน เป็นเพศชาย 25,830 คน เพศหญิง 24,259 คน (ตารางภาคผนวกที่ 1) ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ เท่ากับ 55 คน/ไร่ หรือเท่ากับ 34,307 คน/ตารางกิโลเมตร ซึ่งจัดได้ว่าอยู่ในระดับที่มี ประชากรหนาแน่นเกินมาตรฐานที่สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดไว้ คือ กำหนด ความหนาแน่นประชากรเขตชุมชนไว้ว่า ความหนาแน่นสูงเฉลี่ย 50 คน/ไร่

ความหนาแน่นของประชากรเขตสัมพันธวงศ์ในปี พ.ศ.2530 มีความหนาแน่นสูงกว่า เกณฑ์มาตรฐานที่มีการกำหนดไว้โดยสำนักผังเมืองดังกล่าวแล้ว แต่ก็ยังเป็นจำนวนไม่มากนัก ทั้งนี้ เพราะจากการศึกษาจำนวนประชากรของเขตสัมพันธวงศ์ในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า ประชากรของเขตสัมพันธวงศ์มีจำนวนลดลงตามลำดับ ทำให้ความหนาแน่นของประชากรลดลงด้วย จากตารางภาคผนวกที่ 2 แสดงความหนาแน่นประชากรรายแขวง เขตสัมพันธวงศ์ พ.ศ.2521 และ พ.ศ.2530 จะพบว่าแขวงจักรวรรดิจากเดิมที่เคยเป็นแขวงที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นสูง เมื่อ พ.ศ.2521 กลับกลายเป็นแขวงที่มีประชากรอาศัยอยู่น้อยที่สุดในปัจจุบัน คือ 31,575 คน/

ตารางกิโลเมตร หรือ 50 คน/ไร่ ส่วนแขวงสัมนรวงศ์และแขวงตลาดน้อย มีประชากรอยู่อาศัยหนาแน่นสูงในปัจจุบัน คือ 38,808 คน/ตารางกิโลเมตร และ 32,000 คน/ตารางกิโลเมตรตามลำดับ โดยที่แขวงสัมนรวงศ์เป็นแขวงที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งเขต ทั้งนี้เพราะเป็นเขตที่มีโอกาสทางด้านเศรษฐกิจสูง และมีสภาพโดยทั่วไปที่พออาศัยอยู่ได้โดยไม่ลำบากมากนัก ในขณะที่แขวงจักรวรรดีมีแนวโน้มของประชากรลดลงเป็นอย่างมาก (ตารางภาคผนวกที่ 3) ทั้ง ๆ ที่การค้าในบริเวณนี้ยังคงมีลักษณะเฉพาะตัวและยังมีโอกาสทางเศรษฐกิจสูงเช่นเดิม จึงนับเป็นประเด็นที่น่าจับตามองเพื่อนำไปใช้เป็นเหตุผลในการวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ศึกษาต่อไป

ตารางภาคผนวกที่ 1 จำนวนประชากร จำนวนบ้าน และจำนวนครอบครัวรายแขวง
เขตสัมนรวงศ์ พ.ศ.2530

แขวง	จำนวนรวม	ชาย	หญิง	จำนวนบ้าน	จำนวนครอบครัว
จักรวรรดี	16,514	8,559	7,955	5,328	5,196
สัมนรวงศ์	20,103	10,327	9,776	5,797	6,185
ตลาดน้อย	13,472	6,944	6,528	3,421	3,536
รวม	50,089	25,830	24,259	14,546	14,917

ที่มา : รายงานสถิติการทะเบียนราษฎร ประจำปี 2530 สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร
กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางภาคผนวกที่ 2 ความหนาแน่นของประชากรรายแขวง เขตสัมพันธวงศ์ พ.ศ.2521
พ.ศ.2525 และ พ.ศ.2530

แขวง	พื้นที่ กม. ²	จำนวนประชากร			ความหนาแน่น/กม. ²		
		2521	2525	2530	2521	2525	2530
จักรวรรดิ	0.523	28,886	27,355	16,514	55,231	52,304	31,575
สัมพันธวงศ์	0.518	27,031	25,668	20,103	52,183	49,552	38,808
ตลาดน้อย	0.421	23,619	22,558	13,472	56,102	53,581	32,000
รวม	1.460	79,536	75,581	50,089	54,476	51,767	34,307

ที่มา : รายงานสถิติการทะเบียนราษฎร ประจำปี สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร
กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางภาคผนวกที่ 3 จำนวนประชากรและความหนาแน่นของประชากรแขวงจักรวรรดี
เขตสัมพันธวงศ์ พ.ศ.2527 - พ.ศ.2529

ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร			ความหนาแน่นประชากรต่อ	
	ชาย	หญิง	รวม	ตร.กม.	ไร่
2527	9,785	8,685	18,470	35,315	56
2528	9,691	8,648	18,339	35,065	56
2529	9,469	8,536	18,005	34,426	56

ที่มา : งานทะเบียนราษฎร แขวงจักรวรรดี เขตสัมพันธวงศ์

ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรของเขตสัมพันธวงศ์ จะพิจารณาได้จากอัตราการเกิด อัตราการตาย และอัตราการย้ายถิ่นสุทธิ จากตารางภาคผนวกที่ 4 แสดงอัตราการเพิ่มของประชากรโดยธรรมชาติและอัตราการย้ายถิ่นสุทธิ เขตสัมพันธวงศ์ พ.ศ.2521 พ.ศ.2525 และ พ.ศ.2530 พบว่า ประชากรในเขตสัมพันธวงศ์มีแนวโน้มของอัตราการเพิ่มประชากรลดลง คือ จากปี 2521 อัตราเพิ่มโดยธรรมชาติเท่ากับ -0.10 (แสดงว่าประชากรมีการลดลงตั้งแต่ก่อน พ.ศ.2521 แล้ว) ลดมาเป็น -0.26 และ -0.58 ในปี พ.ศ.2525 และ 2530 ตามลำดับ ประกอบการพิจารณาจากอัตราการย้ายถิ่นสุทธิ ก็พบว่า มีอัตราการย้ายออกสูงกว่าการย้ายเข้า ทำให้ประชากรมีแนวโน้มลดลงตามลำดับ กล่าวคือ อัตราการย้ายถิ่นสุทธิในปี 2521 เท่ากับ -1.20 ลดลงเป็น -1.03 และ -1.74 ในปี 2525 และ 2530 ตามลำดับ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาประกอบกับตารางภาคผนวกที่ 5 แสดงจำนวนผู้ย้ายเข้าและย้ายออกของเขตสัมพันธวงศ์นั้น เป็นการย้ายหมุนเวียนภายในกรุงเทพมหานครเป็นส่วนใหญ่ โดยที่การย้ายออกมีจำนวนสูงกว่าการย้ายเข้าทั้งเพศชายและเพศหญิง ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าเนื่องจากพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์เริ่มถึงจุดอิ่มตัวทางการค้า ประกอบกับมีการเกิดขึ้นของศูนย์การค้าย่อยเขตชานเมืองที่มีความ

สะดวกในการขนถ่ายสินค้ามากกว่า รวมทั้งการที่สภาพแวดล้อมมีลักษณะไม่เหมาะสมกับการพักอาศัย ทำให้ประชากรที่เคยอาศัยอยู่ในเขตนี้พากันย้ายออกไปอยู่ในพื้นที่เขตรอบนอกที่มีสภาพแวดล้อมดีกว่า โดยบางส่วนอาจจะเดินทางเข้ามาทำงานในพื้นที่เดิมในลักษณะเข้ามาเย็นกลับ จุดนี้เป็นสิ่งที่น่าสนใจนำไปศึกษาเพื่อหาแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาการย้ายออกจากพื้นที่ต่อไป ทั้งนี้เพราะการที่ประชากรต้องออกไปอยู่เขตรอบนอกนั้น นอกจากจะก่อให้เกิดปัญหาการจราจรเนื่องจากการเดินทางระหว่างที่พักอาศัยกับแหล่งงานแล้ว ยังก่อให้เกิดการขยายตัวของเมืองไปในพื้นที่เกษตรกรรมแถบชานเมืองอย่างรวดเร็วอีกด้วย ฉะนั้น ความพยายามที่จะดึงประชากรให้กลับเข้ามาพักอาศัยดั้งเดิม โดยพยายามปรับปรุงพื้นที่ให้มีสภาพดีดังเดิม ก็จะเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าวได้

**ตารางภาคผนวกที่ 4 อัตราการเพิ่มของประชากรโดยธรรมชาติ และอัตราการย้ายถิ่นสุทธิ
เขตสัมพันธวงศ์ พ.ศ.2521 พ.ศ.2525 และ พ.ศ.2530**

ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร รวม	เกิด	ตาย	อัตราเพิ่มโดย ธรรมชาติ	ย้าย เข้า	ย้าย ออก	อัตราย้าย ถิ่นสุทธิ
2521	79,536	182	262	- .10	4,888	5,846	-1.20
2525	75,581	44	241	- .26	3,943	4,724	-1.03
2530	50,089	8	302	- .58	5,205	6,077	-1.74

หมายเหตุ : อัตราการเพิ่มโดยธรรมชาติ = $\frac{\text{จำนวนคนเกิด} - \text{จำนวนคนตาย}}{\text{จำนวนประชากรรวม}} \times 100$

อัตราย้ายถิ่นสุทธิ = $\frac{\text{จำนวนคนย้ายเข้า} - \text{จำนวนคนย้ายออก}}{\text{จำนวนประชากรรวม}} \times 100$

ตารางภาคผนวกที่ 5 จำนวนประชากรย้ายเข้า-ย้ายออกของเขตสัมพันธวงศ์ พ.ศ.2530

รายการ	รวม	ชาย	หญิง	ภายในจังหวัด		ต่างจังหวัด	
				ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
จำนวนคนย้ายเข้า	5,205	2,723	2,482	2,118	2,032	605	450
จำนวนคนย้ายออก	6,077	3,129	2,948	2,640	2,595	489	353

ที่มา : รายงานสถิติการทะเบียนราษฎร ประจำปี พ.ศ.2530 สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร
กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

สิ่งที่น่าสังเกตอีกจุดหนึ่งก็คือ การย้ายเข้าของประชากรจากต่างจังหวัดสูงกว่าคนย้ายออกไป ซึ่งน่าจะพิจารณาได้ว่าประชากรที่ย้ายเข้านี้ ได้แก่ แรงงานที่อพยพเข้ามาทำงานในพื้นที่นี้ เนื่องจากเป็นแหล่งแรงงานที่สำคัญ โดยนายจ้างให้พักอาศัยอยู่ตามร้านค้า หรือมีแหล่งที่พักราคาถูกให้เช่าพักอาศัย แหล่งที่พักดังกล่าวนี้ เดิมเคยมีประชากรที่ทำงานในบริเวณนี้พักอยู่อย่างหนาแน่น แต่เมื่อมีสภาพแวดล้อมเริ่มเลวลง ประกอบกับมีฐานะที่ดีขึ้น สามารถขยับขยายไปอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีกว่า ที่พักเดิมจึงให้เช่าในราคาถูก ซึ่งถ้าเป็นในลักษณะนี้ต่อไป อาจจะทำให้บริเวณนี้กลายเป็นชุมชนที่แออัด ยากแก่การแก้ไขได้ในภายหน้า

จากการฉายภาพเพื่อหาจำนวนประชากรจำแนกตามเขต พ.ศ.2525-2545 โดย รศ.ดร.สรชัย นิตาลบุตร และคณะ (ตารางภาคผนวกที่ 7) พบว่า จำนวนประชากรในเขตชั้นในส่วนใหญ่จะมีจำนวนประชากรลดลงตามลำดับ โดยเฉพาะเขตสัมพันธวงศ์เป็นเขตหนึ่งที่มีการลดลงของประชากรอย่างน่าสนใจ ตามที่มีการคาดการณ์เอาไว้ในปี 2530 เขตสัมพันธวงศ์จะมีประชากรลดลงเหลือประมาณ 71,000 คน และมีความหนาแน่นของประชากร 80.2 คน/ไร่ (ตารางภาคผนวกที่ 6) แต่ปรากฏว่าจากสถิติของสำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

กระทรวงมหาดไทย พบว่า จำนวนประชากรในปี 2530 มีเพียง 50,089 คน และมีความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 55 คน/ไร่เท่านั้น ดังนั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรในเขตสัมพันธวงศ์นี้ลดลงในอัตราที่น่าเป็นห่วง เพราะถ้าเขตนี้ยังคงมีการลดจำนวนประชากรลงในอัตราที่ต่อไปเรื่อย ๆ ในอนาคตอาจจะกลายเป็นพื้นที่ร้างไปเลยก็ได้

ตารางภาคผนวกที่ 6 ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ 1 ไร่ จากการฉายภาพจำแนกตามเขต พ.ศ.2525-2545

เขต	2525	2530	2535	2540	2545
<u>เขตชั้นใน</u>					
พระนคร	33.9	28.8	27.7	27.1	24.9
บ่อมปราบ	140.9	120.2	91.2	53.7	26.6
สัมพันธวงศ์	90.9	80.2	64.8	44.2	28.8
ปทุมวัน	44.5	43.0	40.0	35.2	28.6
บางรัก	40.6	47.7	55.2	62.6	69.3
ดุสิต	37.0	42.5	48.1	53.5	58.0
พญาไท	38.9	37.5	34.0	29.2	26.5
ห้วยขวาง	41.3	63.9	90.3	119.4	149.3
ธนบุรี	49.7	52.9	55.4	56.7	56.6
คลองสาน	35.8	31.8	28.6	27.9	25.9
บางกอกใหญ่	26.5	27.4	27.7	27.3	26.0

ตารางภาคผนวกที่ 6 (ต่อ)

เขต	2525	2530	2535	2540	2545
<u>เขตชั้นกลาง</u> ยานนาวา	13.6	13.9	13.9	13.4	12.4
พระโขนง	6.1	7.0	7.9	8.7	9.4
บางกะปิ	3.0	4.4	6.0	7.8	9.6
บางเขน	3.3	4.1	4.9	5.8	6.7
บางกอกน้อย	27.0	29.4	31.3	32.3	32.7
ภาษีเจริญ	5.7	6.7	7.8	8.8	9.7
ราษฎร์บูรณะ	4.5	5.6	6.7	7.8	8.9
<u>เขตชั้นนอก</u> หนองจอก	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
มีนบุรี	0.5	0.6	0.6	0.7	0.8
ลาดกระบัง	0.5	0.6	0.7	0.8	0.9
บางขุนเทียน	1.5	1.9	2.3	2.7	3.1
ตลิ่งชัน	1.4	4.6	1.9	2.2	2.4
หนองแขม	1.5	1.9	2.3	2.7	3.1

ที่มา : สรชัย และคณะ, 2526 : 85-88.

ตารางภาคผนวกที่ 7 จำนวนประชากรจากการฉายภาพ จำแนกตามเขต พ.ศ.2525-2545

(หน่วย : พันคน)

เขต		2525	2530	2535	2540	2545
<u>เขตชั้นใน</u>	บ่อมปราบ	183.0	156.1	118.5	69.7	34.5
	สัมพันธวงศ์	80.5	71.0	57.3	39.1	25.5
	ปทุมวัน	232.9	225.2	209.4	184.8	149.7
	บางรัก	140.5	165.0	191.0	216.8	239.8
	ดุสิต	514.6	590.5	668.6	743.0	806.2
	พญาไท	514.3	491.6	449.7	386.2	350.8
	ห้วยขวาง	245.6	379.9	536.3	709.0	886.6
	ธนบุรี	268.3	285.4	298.7	306.1	305.2
	คลองสาน	135.7	120.5	108.2	105.6	98.0
	บางกอกใหญ่	102.5	105.9	107.2	105.7	100.5
<u>เขตชั้นกลาง</u>	ยานนาวา	315.9	322.0	320.7	309.9	287.7
	พระโขนง	552.5	631.0	711.3	787.3	850.6
	บางกะปิ	301.3	440.7	601.9	778.3	958.1
	บางเขน	353.3	436.3	527.4	621.7	711.4
	บางกอกน้อย	398.2	428.2	453.8	471.2	476.9
	ภาษีเจริญ	195.2	228.6	263.9	298.6	329.4
	ราษฎร์บูรณะ	123.0	150.2	179.8	210.1	238.7

ตารางภาคผนวกที่ 7 (ต่อ)

เขต	2525	2530	2535	2540	2545
<u>เขตชั้นนอก</u> หนองจอก	52.0	54.2	55.5	55.5	53.8
มีนบุรี	58.1	66.9	76.2	85.0	92.6
ลาดกระบัง	44.6	51.6	58.9	65.9	72.0
บางขุนเทียน	178.5	220.1	265.7	313.0	357.9
ตลิ่งชัน	72.0	84.3	97.4	110.2	121.6
หนองแขม	46.3	57.7	70.3	83.3	95.9

ที่มา : สรชัย และคณะ, 2526 : 85-88.

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง พฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร
แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณ ชนิดของขยะจากกิจกรรมต่าง ๆ และพฤติกรรมการทิ้งขยะ

ตอนที่ 3 ความรู้เรื่องระเบียบวินัยของสังคมทางด้านการทิ้งขยะ

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการทิ้งขยะของครัวเรือน

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน ( ) หรือเติมข้อความในช่องว่างซึ่งตรงกับความเป็นจริงของท่าน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ
( ) ชาย ( ) หญิง
2. อายุ ..... ปี
3. สมาชิกในครอบครัว ..... คน

4. ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครอบครัว (ในกรณีที่ เป็นหัวหน้าครอบครัวให้ข้ามไปตอบข้อ 5.)

- ( ) คู่สมรส ( ) ญาติ-พี่น้อง
 ( ) บุตร ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
 ( ) บิดา-มารดา

5. ระดับการศึกษา

- ( ) ไม่ได้รับการศึกษา
 ( ) ประถมศึกษา (ป.4,ป.7,ป.6)
 ( ) มัธยมศึกษา (ม.3,ม.6,ม.ศ.3,ม.ศ.5)
 ( ) อาชีวศึกษา (ปวช.)
 ( ) อนุปริญญา (ปวส.,ปวท.)
 ( ) ปริญญาตรี
 ( ) สูงกว่าปริญญาตรี

6. อาชีพ

- ( ) ค้าขาย ( ) รับราชการ
 ( ) ธุรกิจส่วนตัว ( ) พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 ( ) พนักงานบริษัท ( ) ไม่ได้ประกอบอาชีพ
 ( ) รับจ้างทั่วไป ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
 ( ) แม่บ้าน

7. รายได้ (ต่อเดือน) .....บาท

8. รวมรายได้ของครอบครัวจากการช่วยเหลือของสมาชิกในครอบครัวแล้ว
 ประมาณ .....บาท

9. รายได้ของครอบครัวท่านเป็นอย่างไร
- ( ) พอใช้ ไม่เหลือเก็บ
  - ( ) พอใช้ เหลือเก็บ
  - ( ) ไม่พอใช้ เป็นหนี้
  - ( ) อื่น ๆ ระบุ .....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับชนิด ปริมาณของขยะจากกิจกรรมต่าง ๆ ในครัวเรือน และพฤติกรรม การทิ้งขยะ

1. ของที่เหลือจากการใช้ประโยชน์ หรือขยะในครัวเรือนของท่าน เกิดจากกิจกรรมใด มากเป็นอันดับ 1 อันดับ 2 และอันดับ 3

- ..... จากการปรุงอาหาร และรับประทานอาหาร
- ..... จากการใช้สินค้าต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน
- ..... จากการประกอบอาชีพในครอบครัว
- ..... อื่น ๆ ระบุ .....

กรุณานำชนิดของขยะจากคำตอบในข้อ ก - ช ไปจัดอันดับ 1 - 2 ตามปริมาณ การเกิดขยะมากที่สุด และรองลงมา ในข้อ 2 - 4

- ก. เศษอาหาร, เศษผัก, เปลือกผลไม้
- ข. พลาสติก, โฟม
- ค. เศษกระดาษ, ถุงกระดาษ, กล่องกระดาษ
- ง. ขวด, แก้ว, กระจก
- จ. โลหะ, เศษเหล็ก, ทองแดง, อลูมิเนียม
- ฉ. ยางและผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วยยาง
- ช. เศษผ้า, เศษหนัง, เศษผม
- ซ. ใบไม้, กิ่งไม้, มูลสัตว์, กระดูกสัตว์

	มากที่สุด	รองลงมา
2. ขยะที่เกิดจากการประกอบอาหาร, รับประทานอาหาร	.....	.....
3. ขยะที่เกิดจากของใช้ในชีวิตประจำวัน	.....	.....
4. ขยะที่เกิดจากการประกอบอาชีพ	.....	.....

กรุณาเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ทำนปฏิบัติในการทิ้งขยะตามประเภทของ
กิจกรรมที่เกิดขยะ (ข้อ 5 - 7)

วิธีปฏิบัติ ในการ ทิ้งขยะ	นำไปใส่ ถังขยะ โดยตรง	เทใส่ถุงรวม กันทุกประเภท แล้วนำไปใส่ ถังขยะ	แยกเศษอาหารเศษผักเปลือก ผลไม้และของเน่าเปื่อยง่าย ใส่ถุงและนำเศษโลหะ เศษ- เหล็ก ขวด พลาสติก เศษผ้า ยาง โฟม ฯลฯ ใส่อีกถุงหนึ่ง ก่อนที่จะนำไปใส่ถังขยะ	นำไปทิ้ง ที่ว่าง ใกล้บ้าน หรือใน แม่น้ำ ลำคลอง	อื่น ๆ ระบุ
กิจกรรม ที่เกิดขยะ					
5. การปรุงอาหาร					
6. ของใช้ในชีวิตร ประจำวัน					
7. การประกอบ อาชีพ					

8. เมื่อครอบครัวของท่านมีของเหลือใช้ประเภท กระจาด หนังสือนิ่ม ขวด โลหะ เศษเหล็ก พลาสติก ท่านมีวิธีการจัดการอย่างไร

- ( ) ใส่ในถังขยะรวม ๆ กับขยะประเภทอื่น ๆ
- ( ) แยกออกจากขยะอื่น ๆ แล้วนำไปขายต่อ
- ( ) แยกออกจากขยะอื่น ๆ แล้วนำไปให้เจ้าหน้าที่เก็บขยะเมื่อมาเก็บขยะ
- ( ) แยกออกจากขยะอื่น ๆ แล้วนำไปใช้ประโยชน์ในครอบครัว
- ( ) อื่น ๆ ระบุ.....

9. ในครอบครัวของท่าน บุคคลใ้รับผิดชอบในการนำขยะไปใส่ถังขยะหรือนำไปทิ้ง

( ) หัวหน้าครอบครัว	( ) ญาติ-พี่น้อง
( ) ภรรยา	( ) ลูกจ้าง-คนทำงานบ้าน
( ) บุตร	( ) ทุก ๆ คนในครอบครัว
( ) บิดา-มารดา	( ) อื่น ๆ ระบุ.....

10. ถังรองรับขยะในครอบครัวท่าน สามารถรองรับขยะได้มากที่สุดกี่วัน

( ) 1-2 วัน	( ) 7-8 วัน
( ) 3-4 วัน	( ) 8-10 วัน
( ) 5-6 วัน	( ) มากกว่า 10 วัน

11. เมื่อถึงขยะของครอบครัวเต็มแล้ว ท่านมีวิธีการจัดการอย่างไรก่อนที่จะมีเจ้าหน้าที่มาเก็บขยะ
- ( ) ไม่มีถึงขยะที่บ้าน นำไปใส่ถังของเพื่อนบ้านหรือของ กทม.
  - ( ) นำขยะที่เต็มถังแล้วไปใส่ในถังขยะของ กทม.
  - ( ) หาลถังขยะใบใหม่มาวางเพิ่ม
  - ( ) นำขยะที่เกิดขึ้นใหม่ไปใส่ถังขยะของ กทม. ส่วนถังขยะที่เต็มรอให้เจ้าหน้าที่มาเก็บ
  - ( ) นำขยะที่เกิดขึ้นใหม่ใส่ลงแล้วนำไปวางไว้ในถังขยะเดิม
  - ( ) นำขยะที่เกิดขึ้นใหม่ใส่ลงในถังขยะเดิม
  - ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
12. เมื่อมีเจ้าหน้าที่มาเก็บขยะ ในครอบครัวของท่านปฏิบัติอย่างไร
- ( ) วางถังขยะไว้หน้าบ้านรอให้เจ้าหน้าที่มาเก็บขนไปเอง
  - ( ) ต้องนำถังขยะไปยังจุดที่จอดรถขยะให้เจ้าหน้าที่มาเก็บขน
  - ( ) ต้องนำถังขยะไปวางไว้ที่จุดพักขยะหรือเก็บขยะ เพื่อรอให้เจ้าหน้าที่มาเก็บขน
  - ( ) ไม่ได้รับบริการ เพราะไม่มีเจ้าหน้าที่มาเก็บขนขยะ
  - ( ) รอให้เจ้าหน้าที่เก็บขนขยะมาเรียกเก็บ แล้วจึงยกถังขยะมาเท
  - ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
13. โดยทั่วไป ครอบครัวของท่านกำจัดขยะด้วยตนเองหรือไม่
- ( ) เคยกำจัดขยะ
  - ( ) ไม่เคยกำจัดขยะ
- ถ้าท่านกำจัดขยะด้วยตนเอง ท่านกำจัดโดยวิธีใด (ระบุ).....

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวินัยของสังคมทางการตั้งชยะ

	ใช่	ไม่ใช่
1. ท่านมักจะไม่นำตัวรถเมล์ติดมือมาจากรถเลย	.....	.....
2. ท่านมักจะทิ้งกระดาษหรือตัวรถเมล์บนท้องถนนเสมอ	.....	.....
3. การตั้งชยะ คือ การโยนสิ่งของลงไปในถังหรือใกล้ถังชยะเป็นการเพียงพอแล้ว	.....	.....
4. ท่านมักจะทิ้งชยะลงถังเสมอ	.....	.....
5. ในที่มีเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดอยู่แล้ว จะทิ้งชยะที่ไหนก็ได้	.....	.....
6. การทิ้งเศษอาหารและเศษชยะต่าง ๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวควรทิ้งในถังชยะเสมอ	.....	.....
7. ในที่มีเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดอยู่แล้ว ก็ต้องทิ้งชยะให้เป็นที่	.....	.....
8. เด็กจะทิ้งชยะเป็นที่ใดก็ได้โดยการสั่งสอน	.....	.....
9. การสอนเด็กให้ทิ้งชยะให้เป็นที่ ก็คือ การอบรมระเบียบวินัยทางสังคมอย่างหนึ่ง	.....	.....
10. พ่อแม่ที่ทิ้งชยะไม่เป็นที่ ลูกมักจะทิ้งชยะไม่เป็นที่ด้วย	.....	.....
11. เมื่อพบซากสัตว์ที่ตายแล้วในบ้าน ให้นำไปทิ้งถังชยะทันที	.....	.....
12. การทิ้งชยะต้องแยกเศษอาหารกับไม่ใช่เศษอาหารออกจากกัน	.....	.....
13. การทิ้งชยะในที่ว่าง คือ การถมที่อย่างหนึ่ง	.....	.....
14. ท่านมักจะทิ้งชยะไว้ตามข้างถนนเสมอ	.....	.....
15. การทิ้งชยะลงถังโดยไม่คำนึงว่าเป็นถังชยะของบ้านท่าน ถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง	.....	.....
16. ถังชยะที่จัดให้ไว้ไม่เพียงพอ	.....	.....
17. ควรมีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการทิ้งชยะให้รู้ทั่วกัน	.....	.....

	ใช่	ไม่ใช่
18. การทิ้งขยะในแม่น้ำลำคลอง ทำให้ดินเลนและน้ำเสีย	.....	.....
19. ถังขยะไม่จำเป็นต้องมีฝาปิด	.....	.....
20. ทำนบกจะ โยนขยะออกนอกหน้าต่างรถยนต์เสมอ	.....	.....
21. ขยะที่ส่งกลิ่นเหม็น ต้องห่อหุ้มให้มิดชิดก่อนทิ้งลงถัง	.....	.....
22. ขยะที่ไม่มีกลิ่นเหม็น จะทิ้งอย่างไรก็ได้	.....	.....
23. การทิ้งขยะเป็นที่ คือ การกองรวม ๆ กันเป็นที่ ๆ	.....	.....

4. ท่านทราบหรือไม่ว่าการบริการเก็บขยะที่ท่านได้รับบริการ เป็นของหน่วยงานใด

- ( ) ไม่ทราบ ( ) ของ กทม.
( ) ของเอกชน

5. การมาเก็บขยะของเจ้าหน้าที่มาในเวลาใด

- ( ) ก่อน 6.00 น. ( ) 15.00 - 18.00 น.
( ) 6.00 - 9.00 น. ( ) 18.00 - 20.00 น.
( ) 9.00 - 12.00 น. ( ) หลัง 20.00 น.
( ) 12.00 - 15.00 น. ( ) ไม่มีเวลาแน่นอน

6. การมาเก็บขยะในเวลาดังกล่าว เหมาะสมหรือไม่

- ( ) เหมาะสม ( ) ไม่เหมาะสม

ถ้าไม่เหมาะสมควรมาเวลาใด (ระบุ) .....

7. การมาเก็บขยะของเจ้าหน้าที่มาบ่อยครั้งเพียงใด

- ( ) มาทุกวัน ( ) มาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
( ) มาทุกวันเว้นวันหยุดราชการ ( ) มาเดือนละ 1 ครั้ง
( ) มาวันเว้นวัน ( ) มาไม่แน่นอน
( ) มาทุก ๆ 2-3 วัน ( ) อื่น ๆ ระบุ .....

8. การมาเก็บขยะของเจ้าหน้าที่ในลักษณะดังกล่าว เหมาะสมหรือไม่

- ( ) เหมาะสม ( ) ไม่เหมาะสม

ถ้าไม่เหมาะสมควรมาวันใด (ระบุ) .....

9. ในปัจจุบันท่านเสียค่าบริการเก็บขยะอย่างไร (ได้รับใบเสร็จ)
- ( ) ไม่ได้เสียค่าบริการ เพราะ.....
  - ( ) รายเดือน เดือนละ.....บาท
  - ( ) รายปี ปีละ.....บาท
  - ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
10. ท่านคิดว่าค่าบริการเก็บขยะดังกล่าวเหมาะสมหรือไม่
- ( ) เหมาะสม ( ) ไม่เหมาะสม
- ถ้าไม่เหมาะสม ควรเก็บโดยวิธี รายเดือน/รายปี.....
- ราคา.....บาท
11. ท่านคิดว่าการให้บริการเก็บขยะในปัจจุบัน ควรมีการปรับปรุงในเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) ดีแล้ว ไม่ต้องปรับปรุง
  - ( ) การเก็บขยะควรมาให้เป็นเวลาสม่ำเสมอ
  - ( ) เจ้าหน้าที่เก็บขยะต้องปฏิบัติตนให้สุภาพมากขึ้น
  - ( ) ควรมีถังขยะของ กทม. มารองรับตามจุดต่าง ๆ ให้มากขึ้นกว่าเดิม
  - ( ) ควรเพิ่มจุดพักขยะให้มากขึ้นกว่าเดิม
  - ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
12. การให้ของขวัญหรือเงินพิเศษแก่เจ้าหน้าที่เก็บขยะในโอกาสพิเศษ เช่น วันขึ้นปีใหม่ ท่านคิดว่าสมควรจะต้องให้หรือไม่
- ( ) สมควร เพราะ.....
  - ( ) ไม่สมควร เพราะ.....

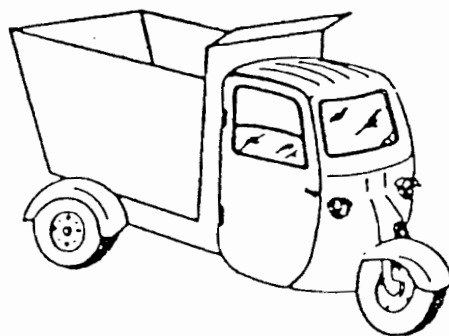
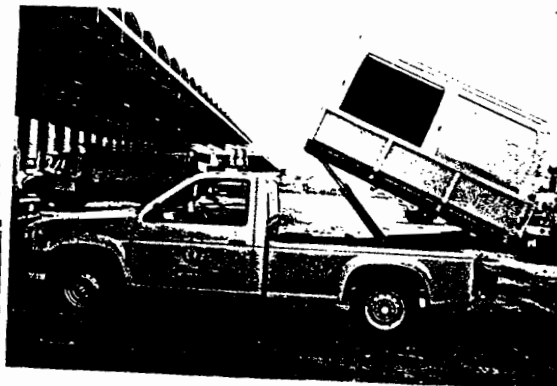
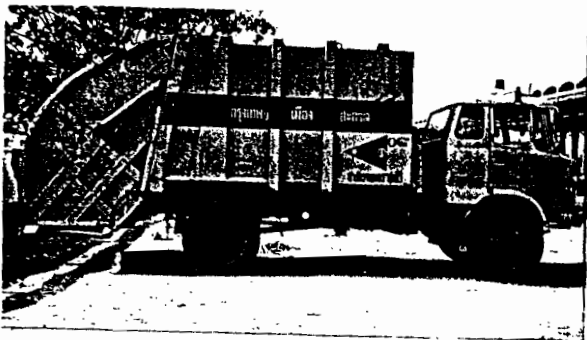
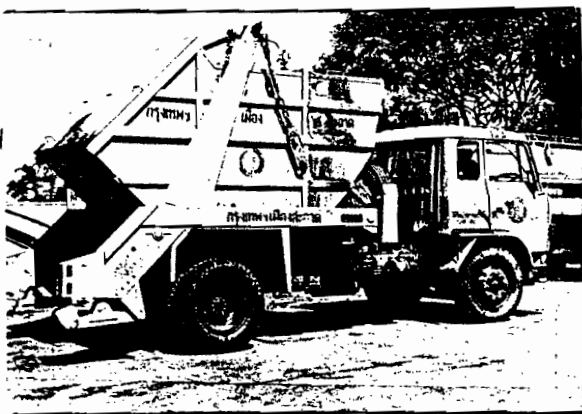
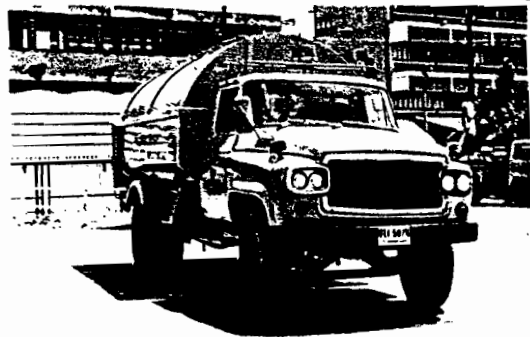
13. ท่านทราบหรือไม่ว่าในปัจจุบัน กทม.ได้นำขยะไปใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง
- ( ) ไม่ทราบ
- ( ) ทราบ ระบุ .....
14. ถ้าต้องการให้ กทม.นำขยะไปใช้ประโยชน์ให้มากขึ้น โดยขอความร่วมมือจากท่านให้แยกขยะเป็น ขยะเปียก (เศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ และของที่เน่าเปื่อยง่าย) และขยะแห้ง (เศษกระดาษ กล่องกระดาษ เศษผ้า ขวด กระบอง โลหะ ไม้ ใยมะพร้าว โฟม พลาสติก) ท่านเห็นด้วยหรือไม่
- ( ) เห็นด้วย
- ( ) ไม่เห็นด้วย เพราะ.....
15. ถ้า กทม.ต้องการให้ท่านทิ้งขยะแยกประเภทเป็นขยะเปียก-ขยะแห้งตามที่กล่าวมา ท่านคิดว่าจะทำได้หรือไม่
- ( ) ทำได้
- ( ) ทำไม่ได้ เพราะ.....
16. ถ้า กทม.ต้องการให้ความรู้ในการแยกประเภทขยะ ท่านคิดว่าควรใช้วิธีใดที่จะให้ผลดีที่สุด
( ) หนังสือพิมพ์	( ) แผ่นปลิว
( ) วิทยุ	( ) ให้เจ้าหน้าที่ออกมาสาธิต-ชี้แจง
( ) โทรทัศน์	( ) จัดการฝึกอบรม
( ) โปสเตอร์	( ) อื่น ๆ ระบุ.....

17. นอกจากนี้ กทม. ควรปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงวิธีการเก็บขยะอย่างไรบ้าง

1. ....
.....
2. ....
.....
3. ....
.....

ภาคผนวก ค

ประเภทของรถเก็บขยะในกรุงเทพมหานคร

ภาพผนวกที่ 1 ประเภทของรถเก็บขยะในกรุงเทพมหานคร